

De havenlobby op koers?

Een onderzoek naar de doorwerking van de lobby van Deltalinqs in drie besluitvormingsprocessen

Tim Heijkoop

Oktober 2015

Auteur

Tim Heijkoop
347013

Erasmus Universiteit Rotterdam

Faculteit der Sociale Wetenschappen
Bestuurskunde, Governance en Management van Complexe Systemen

Begeleider en eerste lezer: Prof. dr. ing. G.R. Teisman
Tweede lezer: Dr. M.W. van Buuren

Stageorganisatie

Deltalinqs
Begeleider: J.J.M. Nagtegaal, MA

Samenvatting

Deltalinqs is de ondernemersvereniging voor haven en industrie. Zij zet zich namens haar leden in voor het versterken van de concurrentiekracht van Rotterdam, voor duurzame groei en maatschappelijk en politiek draagvlak voor alle activiteiten in het havengebied. Om deze doelen te kunnen vervullen, participeert Deltalinqs in ambtelijke en politieke besluitvormingsprocessen, ook wel lobbyen genoemd. Deltalinqs zou deze lobby graag versterken. Dit onderzoek biedt daar handvatten voor.

Dit onderzoek is gestart met de vraag of de doorwerking van de lobby van Deltalinqs in drie dossiers verklaard kan worden door haar aanpak. Daartoe is eerst beschreven hoe besluitvorming rond het meeuwendossier, de Blankenburgverbinding en de verlaging van lokale lasten voor ondernemers is verlopen. Vervolgens is onderzocht hoe Deltalinqs in deze besluitvorming heeft gehandeld als het gaat om interactie, arena en focus van de lobby. Ook is gekeken of de verschillende lobbyacties opbouwen tot een strategie en hoe die strategie gevormd wordt. De doorwerking wordt geduïd. Deze vragen hebben geleid tot de volgende conclusies.

Vier van de acht vormen van doorwerking kunnen verklaard worden uit de gehanteerde aanpak van Deltalinqs. De andere vier vormen van doorwerking zijn het resultaat van handelingen van andere actoren, voorbereidend onderzoek of een combinatie van factoren. De vier vormen van doorwerking die door het handelen van Deltalinqs verklaard kunnen worden zijn informerende doorwerking, beperkte mate van instrumentele doorwerking in politiek besluit, hoge mate van instrumentele doorwerking in politiek besluit en hoge mate van instrumentele doorwerking in ambtelijk besluit.

Deze vormen van doorwerking kunnen alle verklaard worden door de gehanteerde interactie van Deltalinqs. Zij heeft altijd argumentatie als interactie gehanteerd. In de dossiers met hoge mate van doorwerking wordt deze argumentatie onderbouwd door onderzoek. In de andere twee vormen van doorwerking worden de argumenten niet onderbouwd.

De hoge mate van instrumentele doorwerking in ambtelijk besluit kan verklaard worden door de *inside* lobby die gevoerd is. Daardoor kon in beslotenheid overlegd worden over het op te stellen Faunabeheerplan. De politiek speelt in dit dossier geen rol. In de andere vormen van doorwerking is de relatie tussen de doorwerking en de keuze voor een *inside* of *outside* arena minder aanwezig. Als de besluitvormingsbevoegdheid op politiek niveau ligt, is momentum een belangrijkere rol.

Het momentum verklaart de hoge mate van instrumentele doorwerking in het dossier van de Blankenburgverbinding. Daarnaast verklaart het momentum voor een deel de afschaffing van de reclamebelasting. Het uitblijven van verdere doorwerking in dat dossier kan ook verklaard worden doordat het momentum om te lobbyen er niet was.

Uit het onderzoek blijkt dat Deltalinqs in haar lobbyacties continue op haar eigen belangen focust. Dat kan prima leiden tot doorwerking, mits andere actoren kunnen zorgen voor een gebalanceerd besluit. Dat was het geval in het meeuwendossier. In het geval van de verlaging lokale lasten, heeft Deltalinqs te veel gefocust op haar eigen belangen. Dat stond een verdere doorwerking in de weg.

In het onderzoek is aandacht besteed aan de lobby-ontvankelijkheid van de besluitvormer. Deze blijkt dynamisch tijdens het besluitvormingsproces op politiek niveau. Het is de uitdaging om de lobbyacties daar op af te stemmen. Deltalinqs is dat in beperkte mate gelukt in het dossier lokale lasten. Voor het grootste gedeelte was echter sprake van mismatch tussen de strategie van Deltalinqs en het besluitvormingsproces. In het besluitvormingsproces rondom de meeuwenproblematiek was de lobby-ontvankelijkheid statisch, omdat de politiek geen rol had. De besluitvormers stonden zeker open voor Deltalinqs' lobby. Ontvankelijkheid speelt een belangrijke rol als het gaat om doorwerking.

Toch dient een belangenorganisatie als Deltalinqs zich bewust te blijven van andere factoren waar geen invloed op uitgeoefend kan worden. Denk hierbij aan uitslagen van verkiezingen en aansluiting bij lopende beleidsprogramma's of politieke speerpunten van de besluitvormer.

Voorwoord

Voor de afsluiting van mijn masteropleiding bestuurskunde heb ik zeven maanden lang gewerkt in de Rotterdamse haven. Ik heb onderzoek mogen doen naar lobbyen in besluitvormingsprocessen en heb daarbij het doel gehad om de doorwerking van lobbyen te verklaren door een aantal tactische overwegingen en de ondernomen strategie. Het was fascinerend om de besluitvormingsprocessen te doorgronden en het was een uitdaging om verklaringen te vinden voor de verschillende vormen van doorwerking. Het is me – niet zonder slag of stoot – toch gelukt.

Pas hoorde ik iemand zeggen dat clichés vaak toch een bepaalde waarheid bevatten; anders was het geen cliché geworden. Dat geldt ook voor het cliché over het scriptieproces. Ik begon met frisse zin, maar het is een proces met pieken en dalen. En de laatste loodjes wegen inderdaad het zwaarst. Nog een cliché: hoewel mijn naam onder de scriptie staat, had ik het zonder hulp niet gered. Graag dank ik een aantal personen voor het mede mogelijk maken van deze scriptie.

Allereerst ben ik Deltalinqs dankbaar dat zij mij de kans hebben geboden om de diversiteit van de haven te ervaren. Die diversiteit heb ik mede ervaren door de vele verschillende vergaderingen die ik met mijn stagebegeleider Jasper Nagtegaal mocht bijwonen. In de afgelopen periode ben ik veel wijzer geworden over de modaliteiten in de haven, de soms tegengestelde belangen en de verschillende zaken rondom de bereikbare haven. Dank daarvoor!

Ook dank ik de organisatie, in de persoon van directeur Bas Janssen, voor het faciliteren van mijn afstudeeronderzoek. Ik ben blij dat ik gebruik mocht maken van interne faciliteiten, documenten en het netwerk. Dat heeft ertoe geleid dat ik voornamelijk met interessante personen om de tafel heb kunnen zitten. Ik dank de respondenten voor hun tijd die ze voor mij hebben vrijgemaakt; voor zowel het gesprek als soms de nodige mailconversaties voorafgaand en na het gesprek.

Toen ik mijzelf voorstelde aan mijn scriptiebegeleider, prof. Teisman, zei hij: “o, ik mag jou begeleiden? Gefeliciteerd!” Gelukkig had ik van medestudenten al gehoord dat hij een droge vorm van humor heeft. Het heeft mij geconfronteerd hoe hij als begeleider mij vaak drie denkstappen vooruit was. Ik heb een aantal van zijn ideeën met scepsis ontvangen en ben zelf vrolijk verder gaan werken. Tot ik dan na een week of twee erachter kwam, dat ik precies aan het doen was wat hij had voorgesteld. Het heeft het onderzoek zeker verder gebracht. De feedback van tweede lezer, dr. Van Buuren, was erg kritisch en in eerste instantie was ik hierdoor een beetje terneergeslagen. Maar zijn feedback sneed zeker hout en met de finish in zicht, heb ik het goed kunnen gebruiken om mijn onderzoek te verbeteren.

Dit onderzoek is het einde van mijn officiële studententijd. Graag dank ik de mensen die mijn studententijd tot een buitengewoon vermakelijke, doch nuttige ervaring hebben gemaakt: de heren van de Mamalu, de heren van de All Stars, de Kampjongens, mijn collega's van de Universiteitsraad, de vrienden van Lucky number Seven en de studiegenoten van bestuurskunde. Een aantal mensen verdient een speciale benoeming. Ten eerste dank ik Xander: het was fijn om samen met iemand me te kunnen verwonderen over de wereld van de haven. Daarnaast dank ik mijn bestuursgenoten van het XXVIIIe bestuur der S.F.V. Cedo Nulli: dank voor de leerervaring, mooie borrels en grote verhalen. Tot slot de heren van Het Huysch, James, Jordy en Niek. Zij bleken nooit te beroerd om even te laten weten dat die scriptie toch wel snel af moet zijn, omdat ik toch wel een saaie vriend en huisgenoot aan het worden was. Ik heb het opgevat als compliment.

Tot slot ben ik mijn hele studententijd druk geweest met allerlei ontspannende, extra-curriculaire of sociale activiteiten. Het was dan soms ook een uitdaging om genoeg tijd te besteden aan familie en vriendin. Graag dank ik mijn ouders voor alle spontane wasjes, bemoedigende whatsappjes en dinertjes buitenshuis. Zij hebben nooit druk op mijn studie gelegd, maar altijd aangemoedigd en mij onvoorwaardelijk gesteund.

Mijn vriendin, Nadia, is de afgelopen drie jaar mijn steun en toeverlaat geweest. Zij zorgde voor de nodige afleiding als ik iets te veel bezig was met mijn scriptie. Aan de andere kant zette ze me ook weer aan het werk als ze dat nodig achtte. Bovendien heeft ze in een later stadium van de scriptie het ook van kritisch commentaar voorzien. Ik ben haar dankbaar dat zij deze, soms toch wel logische rollen, met verve heeft vervuld.

Nu ik iedereen bedankt heb, rest mij u veel plezier te wensen bij het lezen van mijn scriptie.

Tim Heijkoop
Oktober 2015

Inhoud

Samenvatting	3
Voorwoord	5
Inhoud	7
1. Inleiding	9
1.1 Aanleiding	9
1.2 probleemstelling	9
1.3 Relevantie	10
1.4 De Rotterdamse haven	11
1.5 Leeswijzer	12
2. Theoretisch kader	13
2.1 Besluitvormingsprocessen	13
2.2 Lobbyen	14
2.3 Doorwerking	18
3. Operationalisering & Onderzoeksstrategie	20
3.1 Operationalisering	20
3.2 Onderzoeksstrategie: cases en caseselectie	26
3.3 Methoden	27
3.4 Technieken	28
3.5 Validiteit & betrouwbaarheid	28
4. Verlaging lokale lasten voor ondernemers	29
4.1 Casusbeschrijving	29
4.2 Besluitvorming	29
4.3 Doorwerking	33
4.4 Tactische overwegingen	36
4.5 Strategie & strategievorming	39
4.6 Relatie doorwerking & lobbyaanpak	42
5. Blankenburgverbinding	47
5.1 Casusbeschrijving	47
5.2 Besluitvorming	48
5.3 Doorwerking	55
5.4 Tactische overwegingen	57
5.5 Strategie & strategievorming	61
5.6 Relatie doorwerking & lobbyaanpak	62

6.	Ontheffing Flora- en faunawet op gebied van meeuwen	66
6.1	Casusbeschrijving	66
6.2	Besluitvorming	67
6.3	Doorwerking	70
6.4	Tactische overwegingen	73
6.5	Strategie & strategievorming	79
6.6	Relatie doorwerking & aanpak	80
7.	Casusvergelijking	84
7.1	Arena	85
7.2	Interactie	85
7.3	Focus	86
7.4	Strategie	87
7.5	Ontvankelijkheid	87
8.	Conclusies & Aanbevelingen	88
8.1	Conclusies	88
8.2	Aanbevelingen	92
9.	Discussie & reflectie	94
10.	Literatuur	95
	Lokale lasten	96
	Blankenburgverbinding	98
	Meeuwen	100
	Bijlage 1: Respondenten	101
	Bijlage 2: Interviewprotocol	103
	Bijlage 3: Codeerschema	104
	Besluitvormingsproces	104
	Lobby	105
	Lobbystrategie	111
	Doelstellingen & doorwerking	112
	Lobby-ontvankelijkheid	Error! Bookmark not defined.
	Lobby op uitnodiging	117

1. Inleiding

Dit eerste hoofdstuk vormt de inleiding van dit onderzoek. In de eerste sectie wordt de aanleiding voor het onderzoek behandeld. In het tweede gedeelte komt de probleemstelling aan bod. Daarin wordt eerst aandacht besteed aan het doel van het onderzoek, de dossiers die centraal staan in dit onderzoek en de vraagstelling van dit onderzoek. In de derde sectie wordt betoogt waarom dit onderzoek relevant is. In het vierde gedeelte wordt enige context over de Rotterdamse haven en Deltalinqs gepresenteerd. Dit inleidende hoofdstuk wordt afgesloten met een doorkijk naar de rest van het onderzoek.

1.1 Aanleiding

Deltalinqs is de ondernemersvereniging van haven- en industriële ondernemingen in het Rotterdamse havengebied. Zij zet zich in voor de concurrentiekracht van de haven, duurzame groei en maatschappelijk en politiek draagvlak voor de activiteiten in het haven- en industriegebied (Deltalinqs, 2015). Zij behartigt de belangen van de Rotterdamse haven- en industriële ondernemingen bij verschillende overheden. Daarnaast functioneert zij als platform voor kennisuitwisseling tussen de verschillende bedrijven.

Aangezien besluiten van lokale, regionale, nationale en Europese overheden belangrijke factoren voor de concurrentiepositie van de Rotterdamse haven zijn, lobbyt Deltalinqs bij deze overheden voor gunstig beleid voor de Rotterdamse havenondernemers. Deltalinqs lobbyt bijvoorbeeld voor een goede infrastructuur naar het achterland, om zo te kunnen concurreren met andere havens. Andere dossiers waarop Deltalinqs acteert zijn bijvoorbeeld de normen voor uitstoot van stikstof of zwavel en gelijke regelgeving binnen de Europese unie op gebied van inspecties, vergunningen en eerder genoemde uitstoot van bepaalde stoffen.

Afgelopen jaren heeft Deltalinqs met wisselend succes gelobbyd. Soms valt een besluit positief uit voor de havenondernemers en andere besluiten vallen negatief uit. Begin 2016 presenteert Deltalinqs haar beleidsplan voor de periode 2016-2019. Om een onderbouwde uitvoering te geven aan de prioriteiten uit dat beleidsplan, wilt zij meer inzicht krijgen in de effectiviteit van haar lobby. Hierbij komen vragen naar voren als: welke lobbyacties hebben welk effect? Hebben lobbyacties op zichzelf effect, of is het een combinatie van lobbyacties die effect sorteert?

1.2 probleemstelling

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om aanbevelingen te doen hoe Deltalinqs haar lobby kan versterken. Daartoe onderzoek ik in drie dossiers het verloop van het besluitvormingsproces. Vervolgens focus ik op de handelingen van Deltalinqs en de doorwerking van die handelingen. Tot slot kijk ik of er een relatie is tussen de doorwerking en de strategie in het handelen van Deltalinqs.

Dit onderzoek richt zich op lobby in drie dossiers die voor ondernemers in het gehele gebied relevant zijn. Ten eerste is het belangrijk dat het havengebied bereikbaar is voor woon-werkverkeer, maar ook voor vrachtverkeer van en naar het achterland. Het wegennet rondom de haven moet betrouwbaar zijn en snelle doorstroming faciliteren. Om deze reden wordt het besluitvormingsproces naar de aanleg van de Tweede Westelijke Oeververbinding (of Nieuwe Westelijke Oeververbinding) onderzocht. In het onderzoek wordt dit dossier – vanwege het gemak – Blankenburgverbinding genoemd.

Ten tweede richt zich dit onderzoek op de lokale lasten voor ondernemers. De ondernemers betalen verschillende belastingen en betalen hoge prijzen om vergunningen voor investeringen te verkrijgen. Als die kosten te hoog zijn, is de Rotterdamse haven minder aantrekkelijk.

Ten derde richt het onderzoek zich op de ontheffing van de Flora- en faunawet op gebied van meeuwen. Het is het voor de ondernemers en hun medewerkers van belang dat zij hun werkzaamheden veilig en ongestoord kunnen uitvoeren; zeker als dit werk een gevaarlijke component bevat. De broedende meeuwen in het havengebied brengen deze veilige werkzaamheden in gevaar. Om die reden heeft Deltalinqs geparticipeerd in een proces om een oplossing hiervoor te realiseren.

Vraagstelling

Hoofdvraag

Hoe handelt Deltalinqs in publieke besluitvorming rond de Blankenburgverbinding, verlaging lokale lasten en ontheffing Flora- en faunawet op gebied van meeuwen, wat is de doorwerking van haar handelingen en bestaat er een relatie tussen de mate van doorwerking en de aanpak van Deltalinqs?

Deelvragen

1. Welke inzichten biedt de literatuur over de relatie tussen besluitvormingsprocessen, lobbyen en doorwerking van lobby?
2. Hoe is de besluitvorming rond de lokale lasten, blankenburgverbinding en de meeuwen verlopen volgens het rondemodell?
3. Hoe heeft Deltalinqs in termen van tactische overwegingen gehandeld in deze besluitvorming?
4. Tot wat voor lobbystrategie bouwen de handelingen van Deltalinqs binnen deze besluitvorming op? En hoe komt Deltalinqs tot die strategie?
5. Hoe kan de doorwerking van de lobby in de drie dossiers geduid worden?
6. Wat is binnen de drie dossiers de relatie tussen doorwerking van de lobby en de aanpak van Deltalinqs?
7. Wat kan geleerd worden van de drie verschillende cases als het gaat om de relatie tussen doorwerking en tactische overwegingen en strategie?

1.3 Relevantie

Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek is relevant vanwege twee samenhangende redenen. Ten eerste is weinig onderzoek gedaan naar lobby in Nederland. De voornaamste grote onderzoeken zijn gedaan in de Verenigde Staten (Baumgartner, Berry, Hocrnacki, Kimball & Leech, 2009; McKay, 2012). Andere onderzoeken richten zich op de vergelijking met de Europese unie (Van Schendelen, 2002a; 2002b; Taminiau & Wilts, 2006; Bernhagen, Dür, Marshall, 2014). Onderzoek naar de lobby in Nederland verbreedt de literatuur op dit gebied in de breedte; in de domeinen waar het is onderzocht.

Ten tweede heeft het onderzoek naar lobby veelal als uitkomst dat belangenorganisaties nauwelijks invloed hebben op het uiteindelijke beleid (Lowery 2013; Baumgartner & leech, 1998; Burstein & Linton, 2002).

Daarnaast hebben verschillende onderzoeken naar de invloed van belangenorganisaties in de VS vaak de conclusie dat belangenorganisaties nauwelijks invloed hebben op het uiteindelijke beleid (Lowery, 2013). Banfield (1961:8, geciteerd in Lowery, 2013:5) stelt: “The workings of influence are hard to see and easy to imagine”. Hun conclusies zijn niet te generaliseren naar het Nederlandse systeem van beleidsvorming. Ik verwacht dat belangenorganisaties hierdoor in Nederland wel invloed kunnen hebben. In het theoretisch kader komt de uniciteit van het Nederlandse systeem aan bod.

Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek biedt belangenorganisaties, Deltalinqs in het bijzonder, een handvat om na te denken over hun lobby. Dit onderzoek poogt vragen te beantwoorden als: welke doorwerking heeft de lobby? Welk effect hebben de gekozen strategie of ondernomen acties gesorteerd? Welke ontwikkeling heeft de lobby doorgemaakt? Getz (2001:306) stelt dat het managen van de omgeving – in bredere zin – van enorm belang is: “*businesses that fail to manage their external relations, open themselves to failures in other areas*”. Van Schendelen (2002a:88) geeft het belang van het evalueren van de lobby aan: “*The evaluation of any game played is a great source of learning and training, as hindsight wisdom is wisdom too and now without further costs*”. Deltalinqs kan de aanbevelingen uit dit onderzoek gebruiken om de lobby van de Rotterdamse havenondernemers te versterken.

1.4 De Rotterdamse haven

De haven van Rotterdam is de grootste doorvoerhaven van Europa (www.portofrotterdam.com). De Rotterdamse haven is een verzamelnaam voor een diversiteit aan bedrijfsactiviteiten. De term haven-industrieel complex (HIC) dekt de lading beter. De haven kent namelijk zowel haven-logistieke activiteiten als industriële activiteiten. De haven-logistieke activiteiten, ook wel de ‘water-kant van de haven’ genoemd, vormen alle activiteiten die samenhangen met het logistieke knooppunt dat de haven is. Dat zijn de containers die door zeeschepen aangeleverd worden, opgeslagen worden bij de containerterminal en via trein, vrachtwagen of binnenvaart verder richting de consument gaan; de bergen kolen en erts die dezelfde route afleggen of de roll-on/roll-off sector (RoRo) waarbij schepen duizenden voertuigen aan land brengen.

De industriële kant van de haven, ook wel de ‘olie-kant van de haven’, omvat de bedrijfsactiviteiten gerelateerd aan olieraffinage, chemische procesindustrie en alle handel in biobrandstoffen. Deze bedrijven zijn voornamelijk in het gebied gevestigd vanwege de goede leidinginfrastructuur en de samenwerking met andere bedrijven in de haven. De term complex slaat op het geheel aan verschillende bedrijfsactiviteiten dat elkaar nodig heeft om het werk te blijven doen. Buiten de haven- en industriekant is ook zakelijk dienstverlening om die haven ontstaan: advocatuur, financiële dienstverlening, onderzoeksbureaus et cetera. Direct en indirect draagt de Rotterdamse haven met 180.000 banen flink bij aan de werkgelegenheid van de regio (Deltalinqs, 2015).

Deltalinqs

De ondernemingen in de haven zijn verenigd in Deltalinqs, ondernemersvereniging voor haven en industrie in Rotterdam-Rijnmond. Deltalinqs zet zich namens haar leden in voor het versterken van de concurrentiekracht van Rotterdam, voor duurzame groei en maatschappelijk en politiek draagvlak voor alle activiteiten in het havengebied (Deltalinqs, 2015). Daarnaast is

Deltalinqs een platform voor haar leden om expertise en ervaring over bijvoorbeeld veiligheid te delen.

In totaal zijn ongeveer zevenhonderd bedrijven uit veertien sectoren aangesloten bij de vereniging. De organisatie wordt bestuurd door veertien directieleden van havenondernemingen die ieder een sector vertegenwoordigen; het bestuur wordt geleid door een onafhankelijk voorzitter. Het bestuur zet de grote lijnen uit. Het bureau van Deltalinqs wordt geleid door een eenkoppige directie en kent verschillende domeinen: infrastructuur, economie, arbeidsmarkt, veiligheid, milieu en innovatie.

Deltalinqs vertegenwoordigt de belangen van haar leden op vlak van een groot aantal dossiers richting de Rijksoverheid, de provincie Zuid-Holland, de gemeente Rotterdam en Europese instituties. Tevens onderhandelt zij namens haar leden met Havenbedrijf Rotterdam N.V., de ontwikkelaar en beheerder van de haventerreinen, over de hoogte van de havengelden. Op andere gebieden delen Deltalinqs en Havenbedrijf Rotterdam (het Havenbedrijf) hun belangen en lobbyen ze soms samen. Om de relatie tussen Deltalinqs en het Havenbedrijf Rotterdam te verduidelijken, wordt de vergelijking van een huisbaas en huurdersvereniging gebruikt. Het Havenbedrijf is de huisbaas en Deltalinqs is de huurdersvereniging. Beide partijen willen een goed huis (HIC) en een goede omgeving (achterlandverbindingen, regelgeving etc.). De huurders als gebruiker hebben echter soms andere belangen dan de huisbaas en willen voor een gunstige huur een goed huis. De huisbaas wilt daarentegen winst maken op zijn investering.

1.5 Leeswijzer

Met deze leeswijzer wordt het inleidende hoofdstuk afgesloten en wordt vooruit gekeken naar de rest van dit onderzoek. De volgende sectie omvat een theoretische beschouwing van de relevante literatuur op gebied van besluitvormingsprocessen, lobbystrategieën en lobby-ontvankelijkheid en verschillende vormen van doorwerking. Dit hoofdstuk biedt een leidraad voor systematische ordening van de empirie. In hoofdstuk drie worden de relevante begrippen uit hoofdstuk twee geoperationaliseerd. In dat hoofdstuk is ook de onderzoeksstrategie uiteengezet. In de hoofdstukken daarna is ruimte voor een beschrijving van de empirie en de analyse per dossier; hoofdstuk vier gaat over de lokale lasten voor ondernemers, hoofdstuk vijf over de Nieuwe Westelijke Oeververbinding en hoofdstuk zes gaat over de ontheffing rondom de meeuwenoverlast. In hoofdstuk zeven worden de cases onderling vergeleken op tactische overwegingen, strategie en doorwerking. In hoofdstuk acht worden de conclusies en aanbevelingen gepresenteerd. Hoofdstuk negen kan gezien worden als epiloog waar ruimte is voor reflectie en discussie op de verzamelde gegevens en getrokken conclusies.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan theoretische concepten die relevant zijn voor dit onderzoek. Ten eerste wordt beargumenteerd hoe besluitvorming verloopt. In datzelfde onderdeel wordt aangegeven hoe besluitvormingsprocessen geanalyseerd kunnen worden. Ten tweede wordt een drietal tactische overwegingen voor het handelen van belangenorganisaties in een besluitvormingsproces besproken. Om patronen in die handelingen te ontdekken en analyseren, wordt in dat gedeelte ook aandacht besteed aan strategie en strategievorming. In het derde deel van het theoretisch kader is aandacht voor de doorwerking van de lobby en de context waar rekening mee gehouden moet worden.

2.1 Besluitvormingsprocessen

In dit stuk wordt beargumenteerd wat de visie op het verloop van besluitvormingsprocessen is, waarom die toepasbaar is in Nederland en hoe deze geanalyseerd kunnen worden.

Besluitvormingsprocessen

Beleidsvorming vindt plaats in netwerken van overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties (Klijn, 2008:511; Koppenjan & Klijn, 2004). Voor deze netwerkbenadering bestaan verschillende benamingen; Klijn (2008) spreekt over *governance networks*, terwijl in eerder werk gesproken wordt over *networks* (Koppenjan & Klijn, 2004). Deze netwerken zijn gebaseerd op wederzijdse afhankelijkheden tussen publieke, private en maatschappelijke actoren. Zoals Scharpf (1997:11 geciteerd in Teisman, 2000:944) stelt:

The reason is that public policy is not usually produced by a unitary actor with adequate control over all required action resources and a single-minded concern for the public interest. Rather it is likely to result from the strategic interaction among several or many policy actors, each with its own understanding of the nature of the problem and the feasibility of particular solutions, each with its own individual and institutional self-interest and its own normative preferences, and each with its own capabilities or action resources that may be employed to affect the outcome. (Scharpf, 1997:11 geciteerd in Teisman, 2000:944)

Uit dit citaat komt naar voren dat besluitvorming een strijd is tussen verschillende actoren. Die actoren hebben allen hun eigen belangen en ideeën over het probleem van en oplossing voor het issue. Het uiteindelijke besluit is de uitkomst van strategische interactie tussen die verschillende actoren met hun eigen opvatting over het issue en eigen bronnen om die uitkomst te beïnvloeden. In de volgende sectie van het theoretisch kader wordt ingegaan op de vraag welke tactieken actoren kunnen inzetten om die besluitvorming te beïnvloeden.

In Nederland kan ook gesproken worden over beleidsvorming in beleidsnetwerken (Koppenjan, Ringeling & Velde, 1987:14; Koppenjan & Klijn, 2004). Door de groei van de verzorgingsstaat breidt het overheidsapparaat uit. Door deze uitbreiding houden ambtenaren zich steeds meer bezig met specifiekere beleidsterreinen. Een gevolg is dat beleid tot stand komt in samenwerkingsnetwerken van ambtenaren, vakministers, gespecialiseerde volksvertegenwoordigers en particuliere organisaties (Koppenjan, Ringeling & Velde, 1987:15). Deze ontwikkeling heeft zich doorgezet in de huidige netwerksamenleving (Koppenjan & Klijn, 2004:4). De overheid is door deze ontwikkeling afhankelijk geraakt van de kennis, autoriteit en andere bronnen van verschillende belangengroepen.

Het rondemodel ter ondersteuning

Zoals in het eerste hoofdstuk aangegeven, wordt het besluitvormingsproces gereconstrueerd en geanalyseerd. Teisman (2000) vergelijkt drie modellen om besluitvormingsprocessen te analyseren. Het rondemodel sluit het best aan bij de netwerktheorie. In dit model wordt namelijk verondersteld dat besluit voortkomt uit een serie van besluiten genomen door verschillende actoren en de strategische interactie tussen deze actoren. Sommige besluitvormingsprocessen worden gekenmerkt door een komen en gaan van actoren en discussies die op verschillende plekken gevoerd worden.

Om deze processen gestructureerd te analyseren introduceert Teisman (2000:944) een methode om het besluitvormingsproces op te delen in besluitvormingsrondes. Deze besluitvormingsrondes worden *achteraf* vastgesteld door de onderzoeker op basis van beslissingen of momenten die cruciaal voor het proces blijken te zijn. Dat kunnen momenten zijn waarop actoren de arena betreden of verlaten, de aard en inhoud van de discussie verandert of een discussie beëindigd wordt. Kortom, het speelveld verandert.

2.2 Lobbyen

In de vorige sectie is gesproken over hoe besluitvorming verloopt. Daar is geconcludeerd dat besluiten de uitkomst zijn van strategische interactie tussen actoren met verschillende belangen, verschillende opvattingen over het issue en bezit van bronnen om de uitkomst van dat proces te beïnvloeden. In dit gedeelte wordt aandacht geschonken aan de verschillende manieren waarop actoren in die besluitvorming kunnen handelen.

Dat handelen in besluitvorming door belangenorganisaties is te vergelijken met lobbyen. In dit onderzoek wordt lobbyen gedefinieerd als: *“het geheel van rechtmatige acties dat wordt ondernomen om de (politieke en ambtelijke) besluitvorming te beïnvloeden”* (Beroepsvereniging Voor Public Affairs, 2007:2-3). Het sterke van deze definitie is dat deze niet gebonden is aan een bepaalde visie op het verloop van het besluitvormingsproces en daarom ook in dit onderzoek bruikbaar is.

Lowery (2013:10) stelt dat strategie en tactiek van grote invloed zijn op het lobbysucces: *“We know that lobbying success rests to some considerable degree on matching appropriate strategy and tactics to the circumstances in which a policy is considered”*. In het eerste gedeelte worden drie tactische overwegingen voor belangenorganisaties uiteengezet. In het tweede gedeelte van deze sectie wordt strategie en strategievorming besproken. Hiermee kunnen mogelijke patronen in de tactische overwegingen geanalyseerd worden.

Tactische overwegingen

Er zijn veel tactische overwegingen die een belangenorganisatie bij de lobby dient te maken (zie voor meer afwegingen Van Schendelen, 2002b; vanaf 203). In dit onderzoek worden drie overwegingen behandeld, te weten: (1) de arena van de lobby, (2) de interactie van de lobby en (3) de focus van de lobby. Deze tactische overwegingen komen tot uiting in de ondernomen lobbyacties.

1. De arena van de lobby

Waar – in welke arena – maken lobbyisten hun beleidsvoorstellen bekend? Beyers (2009) maakt een onderscheid tussen *inside* en *outside* lobbyen. Dit onderscheid is gebaseerd op het *direct/indirect* lobbyen van Binderkrantz (2005).

Beyers (2009) onderscheidt grofweg twee arena's; *inside* (backstage) en *outside* (frontstage) arena's. De eerstgenoemde omvat het geheel aan adviescommissies, overleg met ambtenaren, overlegplatforms, sommige politieke commissies (de commissies zonder veel aandacht) en niet-publieke afspraken met politici. Deze arena is slechts voor een deel of helemaal niet zichtbaar voor de massa, vandaar de bijnaam *backstage*. Binderkrantz (2005) maakt bovendien nog een specifiek onderscheid tussen lobbyen bij ambtenaren en lobbyen bij politici.

Outside arena's zijn plaatsen waar de interactie tussen belangenorganisaties, beleidsmakers en burgers zichtbaar zijn voor de massa. Denk hierbij aan het benutten van politieke campagnes, de verschillende media of conferenties. Alle mogelijkheden waar organisaties de aandacht van het grote publiek kunnen trekken voor hun boodschap behoren tot een *outside* arena (Beyers, 2009). Het doel hierbij is om via het grote publiek druk uit te oefenen op de besluitvormers. Via een *outside* lobby kan een maatschappelijke discussie op gang komen. Media vragen aan politici wat ze van het issue vinden en partijen moeten een standpunt innemen. Aan de andere kant schuilt het gevaar in het uitlokken van reacties van tegenstanders, die het maatschappelijk debat over kunnen nemen.

Binderkrantz (2005:696) betoogt dat belangenorganisaties voor een *inside* strategie wel over *insider status* moeten beschikken. Die status houdt in dat besluitvormers belangenorganisaties een plek aan tafel geven om mee te praten. Belangenorganisaties kunnen die status krijgen door de ontwikkeling van beleidsnetwerken (Koppenjan et al. 1987) en het feit dat overheden afhankelijk van de kennis & informatie van de organisatie zijn geworden.

2. De interactie van de lobby

Zoals Scharpf (1997) stelt hebben actoren verschillende visies op het issue in het besluitvormingsproces. Zij zien andere problemen en oplossingen bij een bepaald onderwerp. Om de besluitvorming te beïnvloeden onderscheid Beyers (2009) twee vormen van interactie. Enerzijds kan de belangenorganisatie de besluitvormer proberen te overtuigen; dat is interactie via *argumentatie*. Anderzijds kan zij haar bronnen inzetten, dat is interactie via *onderhandeling*.

Interactie geuit via argumentatie is erop gericht het gedrag van de gesprekspartner te beïnvloeden, door de voorkeuren of standpunten van die gesprekspartner te veranderen. De interactie richt zich op het presenteren van inhoudelijke argumenten en de uitkomst is een gevolg van de uitwisseling van deze argumenten (Ibid.). De mate van invloed wordt bepaald door het beleidsframe dat op dat moment heerst. De lobbyende actor dient over voldoende kennis en informatie te beschikken om de andere actoren te weten te overtuigen van hun doelstellingen.

Indien de lobby geuit wordt via onderhandeling, treedt er een gedragsverandering bij de ontvangende partij op, zonder dat zijn of haar overtuigingen ook aangepast zijn. Hij is dermate beïnvloed door de onderhandeling dat zijn overtuiging niet meer de belangrijkste factor voor de uitkomst is. Onderhandeling gaat om druk uitoefenen en niet om inhoudelijke argumenten. Belangrijk is ook dat er een bepaalde asymmetrie aanwezig is; de ene partij moet leveren wat de ander nodig heeft. De besluitvormer heeft als machtsbron ten minste haar beslissingsbevoegdheid; de lobbyende actor dient over andere schaarse hulpbronnen te beschikken. In deze vorm van interactie wordt de capaciteit om bepaalde machtsbronnen te controleren gezien als indicator voor invloed (Ibid.).

Een organisatie kan een heel scala aan bronnen hebben waarmee ze kan onderhandelen tijdens de besluitvorming, zoals informele relaties (Morgan 2006). Een andere bron is het toe kunnen voegen van legitimiteit doordat een actor veel personen of organisaties representeert (Ibid.:169). Morgan (2006:176) en Beyers (2009) betogen dat een actor door het exclusieve bezit van de juiste informatie op het juiste moment afhankelijkheden tussen actoren kan creëren. De actor kan dan toegang tot cruciale informatie verbinden aan een aantal voorwaarden en 'er iets voor terugvragen'. Ook kan steun voor andere dossiers vergaard worden. Actor A helpt actor B, omdat actor B actor A een andere keer heeft geholpen.

3. De focus van de lobby

In de gangbare literatuur omtrent lobbyen staan de eigen belangen centraal (McKay, 2012; Beyers, 2009; Van Schendelen 2002b, Baumgartner et. Al, 2009). In beginsel wordt niet gekeken naar de belangen van andere actoren, behalve als die belangen gelijkenis vertonen met hun eigen belangen en actoren zo een coalitie kunnen vormen. Of als die belangen een bedreiging voor het realiseren van eigen belangen vormen. Het staat het niet vast dat een lobbyorganisatie sec naar zijn eigen belangen moet kijken. Hieronder beargumenteer ik waarom het meenemen van belangen van andere partijen het overwegen waard is.

Pars (2013), een lobbyist, heeft een praktisch essay geschreven waarin hij zes lessen uit de militaire strategieën van Clausewitz (Vom Kriege/On war, Engelse vertaling uit 1873) en Sun Tzu (The art of war) haalt en deze toepast op het werk van lobbyisten¹. Hij maakt de vergelijking met de Pyrrusoverwinning als hij stelt dat een succesvolle lobby niet altijd voordelig is op de lange termijn, omdat de "overwinning" schade kan berokkenen aan de organisatie als deze op een negatieve manier behaald is. Deze schade uit zich in beschadigde relaties, een negatievere reputatie of andere negatieve effecten. In de praktijk kunnen partijen hun standpunten open communiceren en samen op zoek gaan naar oplossingen waar beide partijen zich in kunnen vinden. Ook bij elkaar brengen van partijen, mediëren in conflicten en uitwisselen van bronnen zijn uitingen van deze aanpak. In termen van Klijn & Koppenjan (2004:49) zou dit een faciliterende strategie zijn.

De andere optie is om alleen te focussen op het eigen belang. De voordelen hiervan zijn dat er geen compromissen gesloten hoeven worden in de aanpak van de lobby en indien de actor een succesvolle lobby voert haar gehele doelstelling, zonder compromissen, bereikt wordt. Klijn & Koppenjan (Ibid.) noemen drie verschillende strategieën; in de 'go-alone strategie' maakt de lobbyende actor zich hard voor zijn eigen belangen en doet hij dat proces alleen. In de 'conflicterende strategie' blokkeert de actor voorstellen van andere partijen. In de 'coöperatieve strategie' worden de belangen van andere actoren erkend, maar wordt gepoogd deze actoren over te halen voor hun eigen plannen.

Lobbystrategie:

In het tweede gedeelte van de sectie lobbyen wordt aandacht besteed aan strategie en strategievorming. Het is mogelijk dat één lobbyactie heeft geleid tot doorwerking, maar het is ook mogelijk dat een combinatie van een aantal lobbyacties heeft geleid tot doorwerking. Om patronen in reeksen acties te duiden, wordt gebruik gemaakt van de definitie van strategie door

---

¹ Dit is overigens reeds eerder gebeurd in de advocatuur (<http://www.advocatie.nl/winnen-zonder-strijd>).

Mintzberg & Waters (1985:257):“(…)a pattern in a stream of decisions”. Indien een patroon geïdentificeerd kan worden, kan gesproken worden van een gerealiseerde strategie.

Teisman (2000:939) ziet besluitvorming als zijnde opgebouwd uit verschillende besluitvormingsrondes en stelt: “But at the same time each new round can change the direction of the match, new players can appear, and in some cases the rules of the game can even be changed”. In een dergelijk veranderd speelveld is misschien ook een ander soort strategie benodigd, zoals Lowery (2013) stelt. Deze definitie biedt de mogelijkheid die patronen in kaart brengen.

Strategievorming

Het sterke van deze definitie is dat achteraf vastgesteld wordt of sprake is van een strategie. Mintzberg & Waters (1985) erkennen dat organisaties ook intentionele strategieën opstellen. Dat zijn beleidsprogramma's of meerjarenplannen om bepaalde doelen in de toekomst te realiseren. Veranderingen in omgeving, politiek of economie kunnen organisaties echter dwingen om af te wijken van die intentionele strategie. De intentionele strategie kan vergeleken worden met de gerealiseerde strategie, die door .

Door het vergelijken van de intentionele strategie met de gerealiseerde strategie, kunnen drie vormen van strategievorming worden onderscheiden. Ten eerste onderscheiden zij *opzettelijke (deliberate)* strategieën. Dit zijn strategieën die gerealiseerd zijn als ze bedoeld zijn (*realized as intended*). Ten tweede onderscheiden zij *niet gerealiseerde (unrealized)* strategieën. Dit zijn intentionele strategieën die niet gerealiseerd zijn zoals de bedoeling was. Ten derde onderscheiden zij *opkomende (emergent)* strategieën. Dit zijn gerealiseerde strategieën, zonder intentionele strategieën of na een niet gerealiseerde strategie. In onderstaand figuur is dat schematisch weergegeven.

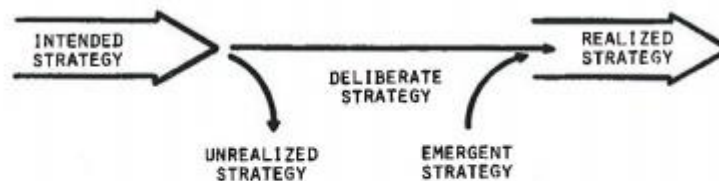

Figure 1. Types of strategies

Figuur 2.1: opgenomen uit Mintzberg & Waters (1985:258)

Opzettelijke strategie

In hun onderzoek stellen de auteurs (Ibid.) dat sprake is van een volledige opzettelijke strategie als voldaan wordt aan drie voorwaarden. Ten eerste moeten er precieze intenties binnen de organisatie bestaan, uitgewerkt in zeer concrete formuleringen, zodat er geen twijfel over kan bestaan wat de geplande acties zijn. Ten tweede moet de gehele organisatie deze voorgenomen acties onderschrijven, anders is er geen sprake van een organisatiebrede strategie. Ten derde moeten deze collectieve plannen exact gerealiseerd worden zoals gepland. Dat betekent dat externe factoren als marktwerking, politiek, weer of technologie geen invloed op de acties hebben gehad. De omgeving moet dus voorspelbaar zijn. Het is uitzonderlijk en hoogst onwaarschijnlijk om een strategie te vinden die volledig opzettelijk is.

Opkomende strategie

De auteurs stellen dat sprake is van een volledig opkomende strategie als orde en consistentie bestaat in de afwezigheid van voornemens om die actie uit te voeren. Alle acties komen voort uit ontwikkelingen in de omgeving of de strategische interactie met betrokkenen. Dat kan betekenen dat de actor geen strategie heeft gevormd en alleen maar op zijn omgeving reageert. Een andere optie is dat de voorgenomen strategie niet realiseerbaar bleek en besloten is die niet uit te voeren. Nagenoeg alle strategieën bevinden zich op het continuüm tussen de genoemde ideaaltypen.

Deze concepten van strategie en strategievorming kunnen helpen patronen in de reeks van lobbyacties duiden. Tevens kan gekeken worden of Deltalinqs ook een intentionele strategie heeft gehad en hoe succesvol die is gebleken.

2.3 Doorwerking

Het doel van lobbyen is zoals gezegd het beïnvloeden van de politieke en ambtelijke besluitvorming. De effecten van lobbyen op die besluitvorming kunnen uiteen lopen. Doorwerking handelt om de vraag of de lobby in het geheel en waar mogelijk lobby-acties een effect teweeg hebben gebracht. In deze sectie bespreek ik mogelijke vormen van doorwerking van de handelingen van Deltalinqs. De verschillende vormen van doorwerking zijn geïnspireerd op de doorwerking zoals beschreven door Bekkers, Fenger, Homburg & Putters (2004). Daarbij dient opgemerkt te worden dat op basis van hun vierentwintig vormen van doorwerking gekozen is voor een selectie en andere indeling. Deze wijziging komt voort uit de verschillen tussen de doorwerking van adviesrapporten en de doorwerking van lobby. De vormen van doorwerking zijn kortgezegd vereenvoudigd en beter toepasbaar op doorwerking van lobby. Ik onderscheid vijf soorten doorwerking; instrumentele doorwerking in politiek besluit, agenderende doorwerking, informerende doorwerking, doorwerking in verkiezingsprogramma's en instrumentele doorwerking op ambtelijk niveau.

- **Instrumentele doorwerking in politiek besluit:** De lobby werkt door in een publiek besluit genomen door bevoegd politiek orgaan. Deze doorwerking is gebaseerd op de instrumentele doorwerking van Bekkers, Fenger, Homburg & Putters (2004:24) en houdt in dat het politiek besluit na de lobby in bepaalde mate overeenkomt met de voorkeuren van de lobbyende actor. Dit besluit kan onder meer gekenmerkt worden door een keuze voor nieuw beleid, vervolgacties of andere acties die in het in lijn zijn van de gevoerde lobby.
- **Agenderende doorwerking:** na de lobby wordt over het betreffende onderwerp vergaderd door een wetgevend orgaan als de gemeenteraad, de Provinciale Staten of de Staten-Generaal. Deze vorm van doorwerking komt overeen met de politiek agenderende doorwerking, zoals gehanteerd door Bekkers et al. (2004:33). Het verschil met instrumentele doorwerking is het agenderen van een nieuw issue. Het debat dat op agendering volgt, kan als uitkomst hebben dat de lobbydoelstelling in het politieke besluit terug komt. Dan geldt ook instrumentele doorwerking. Het debat kan als uitkomst ook hebben dat er geen aanleiding is om het besluit te veranderen. Dan blijft het bij agenderende doorwerking.
- **Informerende doorwerking:** na de gevoerde lobby wordt over het betreffende onderwerp informerende vragen gesteld vanuit vertegenwoordigende organen als gemeenteraad, Provinciale Staten en Staten-Generaal. Deze vorm van doorwerking komt

overeen met de politiek instrumentele doorwerking van Bekkers et al. (2004:33). Deze vragen kunnen zowel schriftelijk als mondeling gesteld worden. Deze vragen kunnen bijvoorbeeld gaan om verrichte inspanningen door de uitvoerende overheid of additionele informatie over het betreffende onderwerp. Het onderscheid met agenderende doorwerking is dat het bij agenderende doorwerking om een debat gaat waaraan voorbereiding vooraf gaat. Een debat kan wel gevolg zijn van de gestelde vragen.

- **Doorwerking in verkiezingsprogramma's:** bij de verkiezingen schrijven de politieke partijen verkiezingsprogramma's waarin zij hun plannen voor toekomstig beleid uitvouwen. Die verkiezingsprogramma's worden in de campagne voor de verkiezingen gebruikt om zo veel mogelijk stemmen te halen. Het is een mogelijkheid om bij verschillende politieke partijen te lobbyen, om zo het issue in de verkiezingsprogramma's te laten opnemen. Als de lobby doorwerkt in een of meerdere verkiezingsprogramma's, is de kans groot dat het bij de coalitieonderhandelingen besproken wordt.
- **Instrumentele doorwerking op ambtelijk niveau:** De lobby werkt door in een besluit genomen door bevoegd ambtelijk orgaan. Het verschil met instrumentele doorwerking in een politiek besluit is dat de bevoegdheid bij een ambtelijk orgaan ligt. Deze doorwerking komt voort uit instrumentele doorwerking, waarbij in dit onderzoek dus slechts een politiek en ambtelijk domein worden onderscheiden (Ibid.:24). De operationalisering besteedt aandacht aan verschillen tussen instrumentele doorwerking in ambtelijk & politiek besluit.

Lobby-ontvankelijkheid

De impact van lobby is mogelijk te verklaren uit de gehanteerde tactische overwegingen. Dat staat centraal in dit onderzoek. Er dient echter rekening gehouden te worden met de verklaring vanuit de andere partij [belobbyde partij]. Het bereikte succes qua doorwerking is niet alleen toe te schrijven aan de lobby van een belangenorganisatie (Lowery, 2013). In het onderzoek moet aandacht zijn voor andere factoren en actoren in het besluitvormingsproces die van invloed zijn op de ontvangst van de lobbyboodschap. De meest belangrijke, waar ook naar gekeken wordt in dit onderzoek is de mate waarin ambtelijke en politieke besluitvormers ontvankelijk zijn voor de lobbyboodschap. Het gaat immers om een soort match.

Het stromenmodel spreekt over een policy window (Bekkers, 2007:148); in termen van dat model richt lobby-ontvankelijkheid zich op de vraag of het *policy window* open staat en zo ja, hoe lang en hoe ver? Deze lobby-ontvankelijkheid is afhankelijk van politiek-relevante gebeurtenissen, *focusing events* (Birkland, 1998), zoals verkiezingen, rampen, maatschappelijke gebeurtenissen et cetera. Naast de *focusing events* kan de lobby-ontvankelijkheid bepaald worden door zittende besluitvormers en hun agenda. Het lobbyissue sluit mogelijk aan bij die agenda. Tot slot hangt het samen met de persoonlijke voorkeuren van betrokkenen. Het is denkbaar dat de ene besluitvormer graag inzichten van (verschillende) belangenbehartigers tot zich neemt en de ander graag zelf de afweging maakt. In navolging van de lobby-ontvankelijkheid bij de besluitvormers dient bij het reconstrueren van het besluitvormingsproces ook rekening gehouden te worden met andere lobbyende partijen. Ook zij hebben invloed op het uiteindelijke besluit.

3. Operationalisering & Onderzoeksstrategie

In dit hoofdstuk worden de relevante concepten uit het conceptueel model geoperationaliseerd en wordt de onderzoeksstrategie uitgevouwen. Daarin wordt aandacht besteed aan de caseselectie, de methoden & technieken en validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek.

3.1 Operationalisering

De operationalisering is de basis voor de interviewprotocollen welke in de bijlagen te vinden zijn. Ook biedt de operationalisering een handvat om te starten met een codeerschema; ook dit schema is in de bijlage te vinden. Let wel, aangezien het onderzoek niet puur deductief van aard is, zal het codeerschema aan de hand van de analyse verfijnd worden.

Concept	Definitie	Uitingsvorm
Publiek besluit	<i>Besluit van een publiekrechtelijk orgaan, wat invloed heeft op de maatschappij.</i>	Besluit van de Staten-Generaal
		Besluit van de Provinciale Staten
		Besluit van de Gemeenteraad
Besluitvorming	<i>Het proces voorafgaand aan een besluit van publiekrechtelijk orgaan, wat invloed heeft op de maatschappij.</i>	Besluiten en reeksen besluiten die ingrijpen op de maatschappij; besluiten en reeksen worden beïnvloed door handelingen, ook van belangenorganisaties.
Besluitvormingsrondes	Een door de onderzoeker afgebakende periode in het besluitvormingsproces op basis van beslissingen die achteraf cruciaal bleken omdat ze een referentiepunt vormen voor het gedrag van actoren (Teisman, 2000:944).	Actoren betreden en verlaten de arena.
		Het onderwerp van discussie verandert.

Lobby	<i>“het geheel van rechtmatige acties dat wordt ondernomen om de (politieke en ambtelijke) besluitvorming te beïnvloeden” (BVPA, 2007:2-3).</i>	
Lobbyacties	Actie van een actor om de politieke en ambtelijke besluitvorming te beïnvloeden.	Actor probeert besluitvorming te beïnvloeden door een gerichte interventie.
Tactische overwegingen	Keuzes die een lobbyorganisatie maakt en zo de lobby vormgeeft.	
1. Arena van de lobby?	De arena waar de lobby plaats vindt (nominaal).	De keuze van arena of arena's.
a. <i>Inside lobby</i>	De lobby wordt gevoerd in geslotenheid en is niet zichtbaar voor niet-betrokkenen (Beyers, 2009).	Lobby wordt gevoerd via besloten overleg met ambtelijke besluitvormers
		Lobby wordt gevoerd via schriftelijke correspondentie via ambtelijke besluitvormers
		Lobby wordt gevoerd via besloten overleg met politieke besluitvormers
		Lobby wordt gevoerd via schriftelijke correspondentie met politieke besluitvormers
b. <i>Outside lobby</i>	Lobby wordt gevoerd in openheid en is zichtbaar voor niet-betrokkenen.	De lobby wordt gevoerd via de massamedia.
		De lobby wordt gevoerd via optredens op openbare politieke bijeenkomsten.

		De lobby wordt gevoerd via optredens op congressen.
2. Interactie van de lobby	Verschillende opties om de interactie van lobbyacties vorm te geven (Beyers, 2009) (nominaal).	
a. Argumentatie	De lobbyist probeert het gedrag van de besluitvormer te beïnvloeden door de mening van de besluitvormer te proberen veranderen (Beyers, 2009).	De lobbyactie wordt ondersteund met argumenten waarom een lobbydoelstelling gerealiseerd dient te worden.
		De lobbyactie wordt ondersteund met onderzoek waarom een lobbydoelstelling gerealiseerd dient te worden.
	<i>Reactie op de argumentaie</i>	De overtuiging van de ontvangende actor is dichterbij de doelstelling van de lobbyende partij gekomen als gevolg van de argumentatie
		De overtuiging van de ontvangende actor is niet dichterbij de doelstelling van de lobbyende partij gekomen als gevolg van de argumentatie
b. Onderhandeling	In de interactie wordt door actoren gesproken over uitruil van bronnen in relatie met een te realiseren doel (Beyers, 2009).	De lobbyist zegt beschikbaarheid van zijn bronnen toe als zijn doel gerealiseerd wordt. (Beyers, 2009).
		De lobbyist trekt zijn bronnen in als zijn doel niet gerealiseerd wordt (Beyers, 2009).
3. De focus van de lobby	Op welke belangen richt de lobbyende actor zich? (nominaal).	

a. Eigen belang	De lobbyende actor focust op eigen belangen.	De lobbyende actor toont in de lobbyactie geen blijk van de belangen van andere actoren.
		De lobbyende actor strijd in de lobbyactie expliciet tegen belangen van andere actoren.
b. Meerdere belangen	De lobbyende actor neemt andere belangen mee in zijn of haar lobby.	De lobbyende actor toont in lobby kennis van de belangen van andere actoren, zonder hier direct tegen te strijden.
		De lobbyende actor zet zich in om overlap te vinden in de verschillende belangen.
		De lobbyende actor matigt zijn doelstelling om andere actoren tegemoet te komen. Water bij de wijn doen.
Gerealiseerde lobbystrategie	Een patroon in een geheel van lobbyacties om de politieke en ambtelijke besluitvorming te beïnvloeden. (gebaseerd op BVPA, 2007:2-3 en Mintzberg & Water, 1985:257)	<i>Een mogelijk patroon moet blijken uit de empirie.</i>
Intentionele lobbystrategie	De voorgenomen lobbyacties zijn in precieze mate van detail uitgewerkt, zodat geen twijfel over de intenties bestaat (Mintzberg & Waters, 1985:258).	De voorgenomen lobbyacties zijn vervat in een document.
		De voorgenomen lobbyacties zijn in een overleg voorbereid.
Opzettelijke strategie	Strategie is gerealiseerd zoals deze voorgenomen is.	Precieze intenties bestaan in concrete formuleringen.

		De organisatie onderschrijft de intenties.
		De plannen worden gerealiseerd als voorgenomen.
Opkomende strategie	De lobbyacties die een patroon vormen (gerealiseerde strategie) zijn niet intentioneel.	Acties ontstaan uit leerervaring van vorige acties.
		Acties ontstaan als reactie op omgeving.
Lobbydoelstelling	Voorkeuren van Deltalinqs in publiek besluitvorming.	Koppeling van belangen achterban met publieke belangen.
Doorwerking	Lobby-acties brengen effect teweeg.	
A. Politieke doorwerking (ordinaal)		
1. instrumentele doorwerking in politiek besluit	Een politiek besluit, na een lobbyactie, komt in bepaalde mate overeen met de voorkeuren van de lobbyende actor (ordinale variabele).	Hoge mate van instrumentele doorwerking: actor slaagt erin om zijn doelstelling volledig te waarborgen in het publieke besluit.
		Beperkte instrumentele doorwerking: actor slaagt erin delen van zijn doelstelling te waarborgen in het publieke besluit.
2. agenderende doorwerking	Na lobbyactie wordt over issue uit desbetreffende lobby vergaderd door politiek orgaan, terwijl het issue daarvoor niet op agenda stond.	Na lobbyactie wordt over dossier uit desbetreffende lobby vergaderd door de Staten-Generaal.

		Na lobbyactie wordt over het dossier uit de desbetreffende lobby vergaderd door de gemeenteraad.
		Na lobbyactie wordt over dossier uit desbetreffende lobby vergaderd door de Provinciale Staten.
3. Informerende doorwerking	Na lobbyactie wordt over issue uit desbetreffende lobby vragen gesteld door vertegenwoordigende organen aan uitvoerend orgaan van de bestuurslaag.	Eén of meerdere leden van Staten-Generaal stellen (al dan niet schriftelijk) vragen aan het Kabinet.
		Eén of meerdere leden van Provinciale Staten stellen (al dan niet schriftelijk) vragen aan College van Gedeputeerde Staten.
		Eén of meerdere leden van Gemeenteraad stellen (al dan niet schriftelijk) vragen aan het College van Burgemeester & Wethouders.
B. Doorwerking in verkiezingsprogramma's (nominaal)	Na de gevoerde lobby is issue opgenomen in verkiezingsprogramma van politieke partij.	Het issue waarover gelobbyd is, komt terug in verkiezingsprogramma.
C. Doorwerking in ambtelijk besluit (ordinaal)		
1. Instrumentele doorwerking op ambtelijk niveau	Een ambtelijk besluit, na een lobbyactie, komt meer overeen met voorkeuren van lobbyende actor (ordinaal).	De besluitvormingsbevoegdheid ligt bij het ambtelijk apparaat. (voorwaarde voor mogelijke instrumentele doorwerking, dus geen uiting)
		Hoge mate van instrumentele doorwerking: actor slaagt erin

		om zijn doelstelling volledig te realiseren in publiek besluit.
		Beperkte instrumentele doorwerking: actor slaagt erin delen van zijn doelstelling te realiseren in het publieke besluit.
Lobby-ontvankelijkheid	De ontvankelijkheid van ambtelijke en politieke besluitvormers voor de lobbyboodschap.	Besluitvormers zijn geïnteresseerd in mening van lobbyende actoren.
		Issue staat al een langere periode op politieke agenda van besluitvormers.
		Issue sluit aan bij politieke speerpunten van politiek besluitvormer.
		Focusing event: recente gebeurtenis wat de lobbydoelstelling versterkt.

3.2 Onderzoeksstrategie: cases en caseselectie

Het doel van dit onderzoek is de doorwerking van het handelen van Deltalinqs vast te stellen en deze te verklaren uit enerzijds de eigen aanpak en anderzijds de ontvankelijkheid bij partijen waarop de lobby is gericht. Die relatie wordt onderzocht in drie heterogene cases:

Blankenburgverbinding, verlagen van lokale kosten voor ondernemers in de haven en de ontheffing meeuwen. De cases zijn heterogeen op twee aspecten.

Ten eerste verschillen op verschillende domeinen (afdelingen) van Deltalinqs. Deze domeinen zijn behoorlijk autonoom en om iets te kunnen zeggen over Deltalinqs als organisatie en een zo breed mogelijk advies te geven, is gekozen om te selecteren op domeinen. Doe je dat niet, en selecteer je op bijvoorbeeld onafhankelijke variabele om de oorzaak-gevolgrelatie duidelijker aan te tonen, kan het zijn dat drie infrastructuurdossiers onderzocht worden. In dat geval is het geen onderzoek naar Deltalinqs, maar naar de domein infrastructuur van Deltalinqs.

Ten tweede verschillen de cases op bevoegd gezag. In de drie cases wordt bij lokale, regionale en landelijke besluitvormers gelobbyd. Door deze selectie kan variatie tussen de verschillende domeinen geconstateerd worden. Wellicht werken bepaalde tactische overwegingen alleen in het ene domein en niet in het andere. Andere conclusies kunnen voor alle domeinen gelden. De

conclusies zullen in dat geval ook beter te generaliseren zijn (externe validiteit). Daarbij dient wel in het achterhoofd gehouden te worden dat de doorwerking toch altijd gedeeltelijk van de context af hangt. Hieronder worden de cases kort toegelicht.

Blankenburgverbinding

De Blankenburgverbinding in het domein infrastructuur valt onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (Rijkswaterstaat). De tunnelverbinding tussen de A20 en de A15 ten westen van de Beneluxtunnel moet de bereikbaarheid, leefbaarheid en economische activiteiten in de toekomst garanderen (Rijkswaterstaat, 2015). In sommige onderzoeken wordt nog gesproken over Nieuwe Westelijke Oeververbinding of Tweede Westelijke Oeververbinding, omdat toen nog geen keuze voor de Blankenburgtunnel was gemaakt.

Lokale lasten voor ondernemers

De havenondernemers betalen verschillende soorten lasten en heffingen aan gemeente, provincie, Rijksoverheid, maar ook aan het Havenbedrijf Rotterdam. Deltalinqs heeft zich de afgelopen jaren ingezet om met name de lokale lasten (richting Havenbedrijf en gemeente Rotterdam) te verlagen. Omwille van de haalbaarheid van het onderzoek is gekozen om de lobby richting één overheid te onderzoeken. In dit onderzoek is dat de gemeente. De voornaamste lasten waar in dit onderzoek aandacht aan wordt besteed, zijn de onroerende-zaakbelasting (OZB), precariobelasting, reclamebelasting en leges voor omgevingsvergunningen.

Ontheffing Flora- en faunawet op gebied van meeuwen

De haven is een broedplaats voor vele meeuwen. Tijdens hun broedperiode zijn ze agressief naar mensen die in de buurt van hun jongen of nest komen. Dat belemmert bedrijven in hun werkzaamheden. Meeuwen zijn beschermd via de Flora- en faunawet. Daarom is een ontheffing op deze wet aangevraagd. De ontheffing op flora- en faunawetgeving speelt op regionaal niveau. De omgevingsdienst Haaglanden verleent – met mandaat van de Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland - de ontheffing voor Zuid-Holland (Deltalinqs, 2015). Dit dossier valt binnen Deltalinqs onder het domein milieu.

3.3 Methoden

In dit onderzoek worden gegevens via twee methoden verzameld: interviews en inhoudsanalyse. Het hanteren van meerdere methoden verhoogt de betrouwbaarheid van het onderzoek (triangulatie). Inhoudsanalyse wordt gebruikt om het besluitvormingsproces te reconstrueren en de doorwerking te meten. Voorbeelden hiervan zijn officiële documenten van de overheid als Kamerbrieven, beleidsnota's, collegebrieven, raadsverslagen et cetera (primair materiaal), maar ook berichtgeving in massamedia kan relevant zijn. Voor de massamedia hanteer ik de scheidslijn dat de kans aannemelijk moet zijn dat besluitvormers het lezen. Mediaberichten in hele specifieke havengerelateerde magazines worden daarom niet meegenomen in dit onderzoek. Daarnaast gebruik ik interne documenten om gegevens over strategie te verzamelen. Ook wordt gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews.

Voor sommige dossiers treedt saturatie pas op bij het spreken van wellicht dertig betrokkenen. In dat geval dient een selectie gemaakt te worden op basis van de voorgesprekken met de beleidsadviseurs van Deltalinqs. Zo blijft het onderzoek uitvoerbaar. Op basis van documenten en deze voorgesprekken wordt een conceptreconstructie van het beleidsproces opgesteld. Deze reconstructie dient als leidraad en tijdens de interviews met betrokkenen sta ik open voor nieuwe inzichten. In de bijlage is het interviewprotocol te zien dat als standaard is gebruikt.

Aangezien iedere respondent een andere rol in het proces heeft gehad, is het protocol voor iedere respondent verschillend. In de bijlage is ook de lijst met respondenten te vinden.

De interviews worden opgenomen als de respondent daar toestemming voor geeft. Voor het verwerken van de gegevens heeft de respondent het transcript kunnen inzien en rectificeren waar nodig, een zogeheten members check. Een overzicht met respondenten is in de bijlage toegevoegd.

3.4 Technieken

De verzamelde data, getranscribeerde interviews en relevante documenten, worden geanalyseerd door middel van codering. Deze codering komt deels voort uit de operationalisatie van de literatuur en deels uit de empirie. Op basis van de operationalisatie wordt een grove codering opgesteld, maar uit de empirie zal blijken dat sommige codes gespecificeerd kunnen worden en andere wellicht overbodig zijn. Ook komen wellicht nieuwe variabelen aan het licht. Door het back-and-forth coderen of open coderen (Van Thiel, 2010:163), wordt de empirie steeds nauwkeuriger geanalyseerd.

Het is van belang de rol van de onderzoeker te expliciteren. Nieuwe codes worden ontwikkeld op basis van interpretatie van de data. De operationalisering biedt een eerste schema en verdere codes worden gedurende het onderzoek ontwikkeld. Dat is een beperking voor de betrouwbaarheid, want een andere onderzoeker zou de data waarschijnlijk op een andere manier geïnterpreteerd hebben. Om die reden wordt in het codeerschema bij nieuwe codes een motivering gegeven waar deze code vandaan komt. Zo zijn de handelingen van de onderzoeker vastgelegd en wordt de betrouwbaarheid vergroot.

3.5 Validiteit & betrouwbaarheid

De kwaliteit van het onderzoek wordt bepaald door de validiteit en betrouwbaarheid. Een onderzoek is betrouwbaar als alle genomen stappen en de gevolgen daarvan transparant zijn voor de lezer. In theorie wordt een onderzoek ook als betrouwbaar gezien als een andere onderzoeker hetzelfde resultaat zou behalen of als een tweede meting hetzelfde resultaat oplevert. Het hanteren van meerdere methoden om data te verzamelen, verhoogt de betrouwbaarheid. Het uitschrijven van interviews en het gebruik van een codeerschema verhoogt ook de betrouwbaarheid van het onderzoek.

Een onderzoek is intern valide als het meet wat je wilt meten, in dit geval zijn dat doorwerking, de tactische aanpak, strategieontwikkeling en eventueel lobby-ontvankelijkheid. Het is daarvoor zaak om de theorie goed en nauwkeurig te operationaliseren. In dit onderzoek is aandacht besteed aan het operationaliseren. Een onderzoek is extern valide als de resultaten te generaliseren zijn naar andere cases in dezelfde context. De externe validiteit is beperkt. Lowery (2013) is ervan overtuigd dat de lobbystrategie afhankelijk is van de context. Aangezien de context vrijwel nooit precies hetzelfde is, is de externe validiteit beperkt.

4. Verlaging lokale lasten voor ondernemers

In dit hoofdstuk worden de bevindingen en analyse van het dossier lokale lasten voor ondernemers gepresenteerd. In sectie 4.1 wordt het dossier geïntroduceerd. In sectie 4.2 wordt het besluitvormingsproces beschreven aan de hand van het rondemodell. In onderdeel 4.3 wordt de doorwerking van de lobby van Deltalinqs geduid. In sectie 4.4 wordt de aanpak van Deltalinqs besproken in tactische overwegingen. In sectie 4.5 wordt de lobbystrategie en de vorming van die strategie door Deltalinqs beschreven. In sectie 4.6 wordt de doorwerking van de lobby verklaard door de aanpak van Deltalinqs.

4.1 Casusbeschrijving

De ondernemers in de Rotterdamse haven concurreren met elkaar, maar ook met bedrijven uit andere havens zoals Antwerpen en Hamburg. De competitie om omzet te realiseren wordt bepaald door service, kwaliteit van dienstverlening, maar ook de prijs van dienstverlening. De kosten die een ondernemer maakt, berekent hij of zij door in de prijs voor het te leveren product of de te leveren dienst. De hoogte van die kosten wordt bepaald door productiekosten, maar ook door belastingen en leges. Hoe lager de tarieven van leges en belastingen, hoe beter de concurrentiepositie van de Rotterdamse ondernemer.

Ondernemers in Nederland zijn belastingen en leges verschuldigd aan diverse overheden. Deltalinqs heeft zich tot verschillende overheden gewend om die kosten te verlagen. Zij heeft onder meer gelobbyd bij de gemeente Rotterdam, omdat verschillende lasten aan de gemeente worden afgedragen. Hieronder worden de kosten besproken die centraal staan in dit onderzoek. De grootste kostenposten voor de ondernemers zijn onroerende-zaakbelasting (OZB), precariobelasting, reclamebelasting en leges voor omgevingsvergunningen.

Onroerende-zaakbelasting wordt betaald voor het bezit en gebruik van panden. In het geval van de haven gaat het om niet-woningen. De hoogte van de OZB wordt bepaald door de Waardering Onroerende Zaak van het pand én de hoogte van het OZB-tarief dat de gemeenteraad vaststelt (Rijksoverheid, z.d.).

Precariobelasting is de belasting voor het plaatsen van voorwerpen boven, op of onder de openbare grond. In geval van havenondernemers gaat het dan over de kabels en leidingen die onder de grond liggen (Gemeente Rotterdam, z.d. b).

Reclamebelasting is de belasting die geheven wordt voor elke reclame, aankondiging of boodschap die van de openbare weg zichtbaar is (Gemeente Rotterdam, z.d. a).

Voor het bouwen, slopen of verbouwen van bouwwerken is toestemming nodig van de overheid. Hiervoor dient een vergunning aangevraagd te worden. Voor de behandeling van de aanvraag door de gemeente worden de kosten doorberekend aan de gebruiker. De kosten van de aanvraag zijn afhankelijk van de totale omvang van de (bouw)werkzaamheden, uitgedrukt in geldeenheden. De totale opbrengsten van de leges moeten ongeveer gelijk zijn aan de totale kosten die de werkzaamheden van de aanvragen met zich meebrengen (kostendekkendheid). Dit is geen belasting en de opbrengsten vloeien niet terug naar de algemene middelen van de gemeente (Gemeente Rotterdam, z.d. c)

4.2 Besluitvorming

In dit gedeelte wordt de vraag beantwoord hoe de besluitvorming rondom de verlaging van lokale lasten is verlopen. De verordeningen van de verschillende lokale lasten, de leges van

omgevingsvergunningen, precario- en reclamebelasting en OZB worden vastgesteld tijdens het behandelen van de begroting door de gemeenteraad. De reden hiervoor is dat de inkomsten uit die belastingen (de leges niet, want dat zijn geen belastingen) een inkomstenbron voor de gemeente vormen. Dit dossier wordt geanalyseerd vanaf 2011 tot en met eind 2014. In die jaren wordt in november de verordening van het jaar erop vastgesteld. De besluitvormingsprocessen leidend tot de verordeningen 2012, 2013, 2014 en 2015 worden dus geanalyseerd. De beschrijving van het besluitvormingsproces is opgedeeld in verschillende rondes naar het model van Teisman (2000). In een ronde worden verschillende verordeningen vastgesteld, dus de rondes kunnen verschillende onderwerpen omvatten.

Ronde 1

De eerste ronde begint in 2011. In de reguliere overleggen met de wethouder haven van de gemeente Rotterdam (23 mei, 6 oktober, 5 december) vraagt Deltalinqs een aantal keer naar de gemeentelijke belastingopbrengsten uit de haven. Deze gegevens worden vooralsnog niet verstrekt door de gemeente. In oktober 2011 stuurt het College van Burgemeester en Wethouders (College B&W of College) een brief naar de Gemeenteraad met daarin de reactie op een motie van de Gemeenteraad van december 2010. In de betreffende motie roept de Gemeenteraad het College op om de leges te verlagen.

Bij de afdoening van de motie geeft het College twee argumenten waarom de leges niet verlaagd, maar verhoogd zouden moeten worden. Ten eerste is het aantal aanvragen voor vergunningen uit de hogere categorieën gedaald. De gemeente hanteert een systeem van kruissubsidiëring; dat betekent dat de kosten voor het beoordelen van aanvragen van de lagere categorieën voor een deel gedekt worden door de opbrengsten van aanvragen voor de hogere categorieën (bouwkosten vanaf een miljoen euro). Door dat gedaalde aantal aanvragen voor vergunningen uit de hogere categorieën, valt een groot deel van de dekking weg. Het aantal bouwaanvragen is gedaald vanwege de economische crisis (Gemeente Rotterdam, 2011e).

Ten tweede maakt de gemeente door de invoering van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo) meer kosten. Dit komt voornamelijk door het veranderen van ICT-systemen.

Gelijktijdig wordt het voorstel voor tarieven leges omgevingsvergunningen 2012 naar de Gemeenteraad gestuurd. De leges vallen een stuk hoger uit dan in 2011, zie hiervoor tabel 4.1 (Gemeente Rotterdam, 2011f). Op 8 en 10 november 2011 wordt de begroting behandeld. Daarbij wordt niet over de verordeningen gedebatteerd en de verordeningen precario- en reclamebelasting 2012, onroerende-zaakbelasting 2012 en leges voor omgevingsvergunningen 2012 worden vastgesteld (Gemeente Rotterdam, 2011d). Met deze besluiten komt een eind aan de eerste besluitvormingsronde.

Categorie (som bouwkosten, in €)			leges in 2011 (in €)	leges in 2012 (in €)	
0	0	-	7.700,00	0	420
I	7.700,01	-	15.400,00	309	619
II	15.400,01	-	35.900,00	538	1.425
III	35.900,01	-	71.900,00	1341	2.100
IV	71.900,01	-	113.000,00	2635	3.600
V	113.000,01	-	154.200,00	4120	5.525
VI	154.200,01	-	267.000,00	5499	13.033
VII	267.000,01	-	530.000,00	9594	25.519
VIII	530.000,01	-	1.100.000,00	16.793	50.378
IX	1.100.000,01	-	2.800.000,00	32.366	100.335
X	2.800.000,01	-	5.350.000,00	56.435	191.878
XI	5.350.000,01	-	10.700.000,00	93.866	253.438
XII	10.700.000,01	-	26.700.000,00	183.709	385.789
XIII	26.700.000,01	-	53.500.000,00	404.467	768.487
XIV	53.500.000,01	-	En hoger	674.980	1.349960

Tabel 4.1 Verschil leges 2011 & 2012, overgenomen uit brief Havenbedrijf Rotterdam & Deltalinqs (2012)

Ronde 2

De tweede ronde start met een periodiek overleg met de wethouder haven op 10 februari 2012. In dit overleg uit Deltalinqs haar ongenoegen over de verhoging en kondigt zij aan dat een gezamenlijke brief met het Havenbedrijf in de maak is. Deltalinqs geeft wel aan dat zij dit dossier gemist heeft en de verhoging als een verrassing kwam. In datzelfde overleg verstrekt de gemeente een overzicht van haar belastinginkomsten uit het havengebied. Deltalinqs pleit ervoor dat een belangrijk deel van deze inkomsten in haven/industriegerelateerde projecten geïnvesteerd wordt. De wethouder benadrukt dat investeringen in de stad ook het havenbedrijfsleven ten goede komen.

In de genoemde gezamenlijke brief van Deltalinqs en het Havenbedrijf n.a.v. de verhoging van de leges pleiten zij voor een versnelde normalisatie van de tarieven, om het vestigingsklimaat van de Rotterdamse haven aantrekkelijk te maken. Tijdens het eerste maandelijks overleg tussen de wethouder en president-directeur van het Havenbedrijf komt dit dossier nogmaals ter sprake.

Op 27 september 2012 wordt de begroting aan de Gemeenteraad gestuurd. Tijdens het periodiek overleg op 28 september vraagt Deltalinqs de wethouder erop toe te zien dat de leges niet opnieuw verhoogd worden. Tijdens de begrotingsbehandeling in de Gemeenteraad wordt een

amendement van Leefbaar Rotterdam om de precariobelasting te verlagen verworpen. De verordening leges voor omgevingsvergunningen 2013, de verordening precario- en reclamebelasting 2013 en de verordening onroerende-zaakbelasting 2013 worden vervolgens vastgesteld (Gemeente Rotterdam, 2012h). Met dit besluit komt deze ronde tot een eind.

Ronde 3

De derde ronde start op 21 januari 2013 tijdens het Deltalinqs jaardiner. Onder de aanwezigen bevindt zich een afvaardiging van het College van B&W, Raadsleden en ambtenaren van de gemeente Rotterdam. Deze avond is het beleidsplan 2013-2015 gepresenteerd. Eén van de beleidspunten is het verlagen van de leges en dat komt die avond ook ter sprake. Op 27 mei, tijdens het periodiek overleg tussen wethouder en Deltalinqs geeft de wethouder aan dat het systeem van leges kostendekkend is. Deltalinqs concludeert daarop de kosten bij de gemeente omlaag moeten, zodat de lasten voor ondernemers ook verlaagd kunnen worden.

In het najaar maakt de gemeentelijke belastingdienst een ronde door de haven om de reclamebelasting op te halen. De jaren daarvoor hebben de havenondernemers geen aanslag voor reclamebelasting gehad en dan is er geen belastingverplichting. Deltalinqs reageert in de media, door in het Algemeen Dagblad te beargumenteren dat de reclamebelasting is ingevoerd om de reclame in de binnenstad beperkt te houden en dat die belasting in de haven geen doel dient. Daarnaast zou voor het havengebied een grotere vrijstelling (eerste 30m² is nagenoeg belastingvrij) moeten gelden, omdat de afmetingen heel anders zijn dan in de binnenstad. In het overleg met de wethouder op 19 september pleit Deltalinqs voor grotere vrijstellingen voor het havengebied. De reactie van de wethouder komt hier niet in terug.

In datzelfde overleg vraagt Deltalinqs de wethouder om de leges te verlagen. De wethouder geeft aan dat dit voor de begroting van 2014 niet gaat lukken, maar een ander college voor de begroting van 2015 misschien wel.

De derde ronde wordt afgesloten met het vaststellen van de verordeningen 2014. De verordeningen precario- en reclamebelasting, onroerende-zaakbelasting en leges voor omgevingsvergunningen worden zonder discussie in Gemeenteraad vastgesteld (Gemeente Rotterdam, 2013d).

Ronde 4

De vierde ronde omvat de periode voorafgaand aan de gemeenteraadsverkiezingen 2014. In juli, augustus en september heeft Deltalinqs afspraken met fractieleden of fractiemedewerkers van politieke partijen in de Rotterdamse gemeenteraad. Zij heeft afspraken gehad met Leefbaar Rotterdam, VVD, CDA en D66. Tijdens deze gesprekken heeft Deltalinqs de lokale lasten met de politieke partijen besproken.

In augustus 2013 stuurt Deltalinqs input voor het verkiezingsprogramma, in de vorm van pamflet en kwartetspel, naar de fractievoorzitters. In het pamflet staat vermeld dat de lasten omlaag moeten. Tijdens het Deltalinqs jaardiner, 20 januari 2014, worden de lokale lasten voor havenondernemers als onevenredig zwaar beschouwd. Bij dit diner is ook een afvaardiging van het gemeentebestuur aanwezig. Van tevoren worden de media middels persberichten op de hoogte gesteld van uitspraken van de voorzitter van Deltalinqs. Op de dag van het jaardiner zijn twee artikelen op de website van RTV Rijnmond geplaatst en is een artikel op de website van Nieuwsblad Transport geplaatst over Deltalinqs' mening over lokale lasten.

Deltalinqs heeft in samenwerking met het Havenbedrijf Rotterdam op 14 maart een verkiezingsdebat georganiseerd voor de lijsttrekkers van de politieke partijen in de Rotterdamse politiek. De lokale lasten voor ondernemers zijn één van de besproken onderwerpen geweest. De lijsttrekkers kregen een kookschort met input voor de onderhandelingen n.a.v. de verkiezingen mee naar huis. Bij het debat was geen publiek, maar wel pers aanwezig.

Op 19 maart vinden de verkiezingen plaats. Leefbaar Rotterdam wordt met veertien zetels de grootste partij in Rotterdam. Na de verkiezingen stuurt het Havenbedrijf een brief over de verlaging van de leges; de brief dient als input voor de onderhandelingen tussen verschillende fracties. Tijdens het jaarlijkse havencongres in april noemt Deltalinqs-voorzitter de lokale lasten nadelig voor de concurrentiepositie van de Rotterdamse haven. Die boodschap wordt overgenomen door RTV Rijnmond. Zij besteden er in twee artikelen aandacht aan.

Op 8 mei 2014 is het coalitieakkoord, Volle Kracht Vooruit, van Leefbaar Rotterdam, D66 en CDA gepresenteerd. Hierin staat de intentie om de leges met 20% te verlagen en de reclamebelasting in de haven af te schaffen (Gemeente Rotterdam, 2014f). Op 25 september 2014 zijn het collegeprogramma '#Kendoe' en de programmabegroting 2015 gepresenteerd. In de programmabegroting (Gemeente Rotterdam, 2014e:20) staat dat de reclamebelasting per 2016 wordt afschaft. De leges worden per 2016 met 20% verlaagd.

In oktober laat Deltalinqs via de media nogmaals weten dat de belastingen verlaagd dienen te worden. In november vraagt Deltalinqs aan de wethouder haven of de afspraken uit het collegeprogramma per 2015 in plaats van per 2016 ingevoerd kunnen worden. Die vraag wordt negatief beantwoord, omdat de wethouder zich graag aan het collegeprogramma houdt.

Tijdens de begrotingsbehandeling (Gemeente Rotterdam, 2014f) wordt het beleidskader lokale lasten 2014-2018 (Gemeente Rotterdam, 2014d) voorgelegd aan de Gemeenteraad. Hierin stelt het College voor om de reclamebelasting in het havengebied per 1 januari 2016 af te schaffen. Ook stelt zij hierin voor om de leges per 1 januari 2016 met 20% te verlagen. Wat volgt, is een flinke discussie in de Raad met onder andere de Partij voor de Dieren en SP. De SP dient een motie in om de reclamebelasting niet af te schaffen en dat geld te gebruiken voor andere initiatieven. Die motie wordt gesteund door alle oppositiepartijen, behalve de VVD. Het beleidskader Lokale Lasten 2014-2018 wordt vast gesteld (Gemeente Rotterdam, 2014f).

Tijdens de begrotingsbehandeling worden ook de verordeningen voor 2015 vast gesteld. Opvallend is dat de leges voor 2015 al met 25% verlaagd worden, terwijl in het beleidskader 2014-2018 is uitgegaan van een wijziging per 2016.

4.3 Doorwerking

In deze sectie wordt de doorwerking van de lobby geduid. Kijkend naar het proces kan geconstateerd worden dat de lobby van Deltalinqs heeft doorgewerkt in de verkiezingsprogramma's voor de gemeenteraadsverkiezingen 2014. Daarnaast heeft haar lobby instrumenteel doorgewerkt in de politieke besluiten om de reclamebelasting voor het havengebied af te schaffen en de leges met 20% te verlagen. Tot slot is sprake van informerende doorwerking.

Doorwerking in verkiezingsprogramma's

De lobby heeft doorgewerkt in een aantal verschillende verkiezingsprogramma's. Van de partij waar Deltalinqs gelobbyd heeft, zijn in de programma's van de VVD, D66 en Leefbaar Rotterdam doelstellingen opgenomen over het verlagen van de lasten.

Doelstelling van Deltalinqs	Code	Doorwerking in verkiezingsprogramma's	Code
Deltalinqs pleit voor lagere lasten voor de havenondernemers, of meer investeringen vanuit de gemeente (Deltalinqs-respondent 1)	12.12	Zie 13.13	
Deltalinqs pleit voor lagere lasten voor havenondernemers (Deltalinqs, 2013; Van Heel, 2014)	12.13	<i>"Lasten voor inwoners en bedrijven omlaag: betere dienstverlening en de gebruiker betaalt als uitgangspunt"</i> (D66, 2013:65).	16.13
		<i>"De VVD blijft zich inzetten voor lagere (administratieve) lasten voor ondernemers."</i> (VVD, 2013:8)	16.13
		<i>"Lagere lokale lasten voor zowel inwoners als bedrijven"</i> (Leefbaar Rotterdam, 2013:5) <i>"Leefbaar Rotterdam wil de lokale lasten verlagen voor zowel inwoners als bedrijven (...)"</i> (Leefbaar Rotterdam, 2013:27)	16.13

Tabel 4.2 doorwerking in verkiezingsprogramma's

Instrumentele doorwerking in politiek besluit

Om te analyseren in welke mate de lobby van Deltalinqs instrumenteel heeft doorgewerkt zijn de meest uitgesproken doelstellingen systematisch vergeleken met het genomen besluit. De bevindingen zijn hieronder weergegeven in de tabel. Indien een doelstelling terugkomt in het besluit, is de code voor die doorwerking doorgegeven.

Doelstelling van Deltalinqs	Code	Doorwerking in besluit	Code
Deltalinqs pleit voor lagere lasten voor de havenondernemers, of meer investeringen vanuit de gemeente (Deltalinqs-respondent 1)	12.12	Zie 13.13	

Deltalinqs pleit voor lagere lasten voor havenondernemers (Deltalinqs, 2013; Van Heel, 2014)	12.13	<i>“we schaffen de reclamebelasting in het havengebied af (...) De voorgenomen tariefsverlagingen zijn vanaf 2016”</i> (Gemeente Rotterdam, 2014e:164; Gemeente Rotterdam, 2014d).	13.13
		<i>“we verlagen de bouwleges met 20% (...) De voorgenomen tariefsverlagingen zijn vanaf 2016”</i> (Gemeente Rotterdam, 2014e:164; Gemeente Rotterdam, 2014d).	13.13
		<i>“Als gevolg van gerealiseerde efficiency en een voorzichtige groei van het aantal verwachte aanvragen met een bouwsom boven de € 2,8 mln, kan een tariefsdaling van 25% worden voorgesteld zonder dat een bijdrage uit de bestemmingsreserve nodig is. Daarmee wordt nu reeds invulling gegeven aan ons voornemen om de tarieven bouwleges te verlagen.”</i> (www.begroting2015.rotterdam.nl)	13.13

Tabel 4.3 Instrumentele doorwerking in politiek besluit

Deltalinqs heeft continue gelobbyd voor een verlaging van lokale lasten voor ondernemers. Uiteindelijk zijn de leges met 20% verlaagd, nadat ze in 2012 met twee-, driehonderd procent zijn gestegen. De reclamebelasting wordt afgeschaft. Het gehele havengebied draagt 450.000 euro af aan reclamebelasting (www.begroting2015.rotterdam.nl). De gemeente int een kleine tachtig miljoen euro aan belastingen in de haven (College van Burgemeester en wethouders Rotterdam, 2015). Mede op basis van deze cijfers én de mening van Deltalinqs-respondenten dat deze verlaging nog niet voldoende is, concludeer ik dat sprake is van een beperkte mate van instrumentele doorwerking.

Informerende doorwerking

Het interview met Steven Lak in het Algemeen Dagblad van 25 november 2014 heeft geleid tot vragen van Tweede Kamerlid De Boer (VVD) aan de minister van Infrastructuur en Milieu. Na de antwoorden van de minister is het onderwerp niet meer (formeel) besproken. Bij informerende doorwerking wordt niet de doelstelling, maar waar mogelijk de inhoud van de lobby vergeleken met de doorwerking.

Lobby Deltalinqs	Code	Informerende doorwerking	Code
Algemeen Dagblad: 'Lokale lasten maken onze haven te duur'.	A=1.2	Kamervragen van lid De Boer (VVD) <i>“Vraag 1. Bent u bekend met het bericht ‘Lokale lasten maken onze haven te duur’? (...)”</i>	15.1
	B=1.11	<i>Vraag 2. Hoe beoordeelt u de opmerking dat bedrijven in de Rotterdamse haven</i>	

<p>“bedrijven betalen dubbel, dat is niet uit te leggen”</p> <p>“In Duitsland en België liggen de lasten lager”</p> <p>“Lokale lasten maken de Poort van Europa zo duur, dat bedrijven wegtrekken naar concurrenten Hamburg en Antwerpen.”</p>	B=1.10	dubbele lasten betalen? In hoeverre liggen de lasten hoger dan bij omringende landen? Hoe beïnvloedt dit onze concurrentiepositie? (...)
	B=1.15	Vraag 4 Klopt het dat kleine bedrijven wegtrekken uit de Rotterdamse haven? Zo ja, om welke bedrijven gaat het dan? Klopt het ook dat er zich weinig nieuwe bedrijven in de haven vestigen in verband met hoge lasten?” (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2014, 1-2)

Tabel 4.4 Informerende doorwerking

4.4 Tactische overwegingen

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag hoe Deltalinqs in termen van tactische overwegingen heeft gehandeld in besluitvorming rond verlaging van lokale lasten. Centraal in dit hoofdstuk staat tabel 4.5; deze tabel bevat een overzicht van alle handelingen die Deltalinqs deze besluitvorming heeft ondernomen. Bij alle handelingen is de bijbehorende code weergegeven en summier aangegeven wat die code inhoudt. Indien van een bepaalde tactische overweging geen sprake is of niet is te interpreteren, wordt dat vak in de tabel wit gelaten. Verderop in dit hoofdstuk wordt duiding gegeven aan de gegevens uit de tabel, door achtereenvolgens de arena van de handelingen, de interactie van de handelingen en focus van handelingen te bespreken.

Lobbyactie	Arena	Interactie	Focus
Ronde 2			
Overleg Deltalinqs en wethouder haven	<i>Inside</i> (A=1.3)	-	Eigen belangen (C=1.1)
Brief Deltalinqs en Havenbedrijf over verhoging leges	<i>Inside</i> (A=1.5)	Argumentatie: Verhoging leges verzwakt vestigingsklimaat (B=1.16)	Eigen belangen, strijd tegen andere belangen (C=1.2)
Overleg Deltalinqs en wethouder haven	<i>Inside</i> (A=1.3)	-	Eigen belangen (C=1.1)
Overleg Deltalinqs en wethouder haven	<i>Inside</i> (A=1.3)	-	Eigen belangen (C=1.1)
Ronde 3			
Presentatie beleidsplan tijdens Deltalinqs jaardiner	<i>Outside</i> (A=2.3)	-	-
Overleg Deltalinqs en wethouder haven	<i>Inside</i> (A=1.3)	-	Eigen belangen (C=1.1)
AD: “Belastingbom in de haven”	<i>Outside</i> (A=2.1)	Argumentatie:	Eigen belangen (C=1.1)

		Reclamebelasting is niet bedoeld voor de haven (B=1.14)	
Overleg Deltalinqs en wethouder haven	<i>Inside</i> (A=1.3)	Argumentatie: Reclamebelasting is niet bedoeld voor de haven (B=1.14)	Eigen belangen (C=1.1)
Ronde 4			
Afspraak Leefbaar Rotterdam	<i>Inside</i> (A=1.2)	-	-
Afspraak CDA	<i>Inside</i> (A=1.2)	-	-
Input verkiezingsprogramma's gestuurd aan fracties	<i>Inside</i> (A=1.6)	Argumentatie: Om het economisch herstel te stimuleren, dienen de lasten voor ondernemers verlaagd te worden (B=1.17)	Eigen belangen (C=1.1)
Afspraak VVD	<i>Inside</i> (A=1.2)	-	-
Afspraak D66	<i>Inside</i> (A=1.2)	-	-
Deltalinqs jaardiner, speech voorzitter Deltalinqs	<i>Outside</i> (A=2.3)	Argumentatie Lasten zijn onevenredig hoog (B=1.13) Reclamebelasting is niet bedoeld voor de haven (B=1.14)	Eigen belangen, strijd tegen andere belangen (C=1.2)
RTV Rijnmond: "Deltalinqs-voorzitter: kijk naar lasten havenbedrijven"	<i>Outside</i> (A=2.1)	Argumentatie Lasten zijn onevenredig hoog (B=1.13) Hoge lasten zijn slecht voor vestigingsklimaat (B=1.16) Reclamebelasting is niet bedoeld voor de haven (B=1.14)	Eigen belangen (C=1.1)
Nieuwsblad Transport: "Dit jaar 'CEO-dag' in Rotterdam"	<i>Outside</i> (A=2.1)	Argumentatie Lasten zijn onevenredig hoog (B=1.13)	Eigen belangen (C=1.1)
Havenverkiezingsdebat georganiseerd door Havenbedrijf en Deltalinqs	<i>Inside</i> (A=1.4)	-	-

Havencongres, speech voorzitter Deltalinqs	<i>Outside</i> (A=2.3)	Argumentatie: Rotterdam is duur vergeleken met concurrerende havens (B=1.10) Lasten hebben een nadelig effect op de concurrentiepositie (B=1.15)	Eigen belangen (C=1.1)
RTV Rijnmond "Deltalinqs vreest concurrentieslag haven te verliezen"	<i>Outside</i> (A=2.1)	Argumentatie Lasten hebben een nadelig effect op de concurrentiepositie (B=1.15) Actor wijdt negatieve gebeurtenis aan niet realiseren lobbydoelstelling door besluitvormer (B=1.8)	Eigen belangen (C=1.1)
RTV Rijnmond: "Havenbaas somber over toekomst"	<i>Outside</i> (A=2.1)	Argumentatie: Lasten hebben een nadelig effect op de concurrentiepositie (B=1.15)	Eigen belangen (C=1.1)
AD: "minder belasting in de haven"	<i>Outside</i> (A=2.1)	Argumentatie: Lasten hebben een nadelig effect op de concurrentiepositie (B=1.15)	Eigen belangen (C=1.1)
Overleg Deltalinqs en wethouder haven	<i>Inside</i> (A=1.3)	-	Eigen belangen (C=1.1)
AD - Interview met Steven Lak: "Lokale lasten maken Rotterdamse haven te duur"	<i>Outside</i> (A=2.1)	Argumentatie: Lasten hebben een nadelig effect op de concurrentiepositie (B=1.15) Rotterdam is duur vergeleken met concurrerende havens (B=1.10) Bedrijven betalen dubbele belastingen (B=1.11) Bedrijven krijgen niks terug voor hun belasting (B=1.12)	Eigen belangen (C=1.1)

Tabel 4.5 Handelen van Deltalinqs in tactische overwegingen, dossier Lokale lasten

Arena

Deltalinqs uit haar lobby via verschillende wegen. Er is sprake van zowel een *inside* lobby als een *outside* lobby.

Haar *inside* lobby vindt enerzijds plaats via het periodieke overleg met de havenwethouder van de gemeente Rotterdam. Dit overleg is gemiddeld één keer per kwartaal. In een aantal gevallen komt het onderwerp lokale lasten aan bod. Kort na het vaststellen van de verordening leges omgevingsvergunningen 2012 heeft Deltalinqs samen met het Havenbedrijf een brief gestuurd waarin zij beargumenteerden waarom zij het niet eens waren met dit besluit.

Anderzijds vindt de *inside* lobby plaats via het overleg met raadsleden. Ongeveer een half jaar voor de verkiezingen heeft Deltalinqs een afspraak gehad met een aantal fracties. Tijdens dit gesprek heeft zij onder andere de lokale lasten onder de aandacht van die politici gebracht. Vlak voor de verkiezingen heeft zij samen met het Havenbedrijf een verkiezingsdebat georganiseerd. Tijdens de onderhandelingen na de gemeenteraadsverkiezingen heeft Deltalinqs middels een pamflet haar voorstellen kenbaar gemaakt aan de partijleiders van de fracties.

Deltalinqs heeft ook een *outside* lobby gevoerd. Zo heeft zij zich een aantal keer op congres of jaardiner kritisch uitgelaten over de hoogte van de lokale lasten voor ondernemers in de haven. Tijdens dit soort evenementen benadert Deltalinqs actief de pers met persberichten. Ook buiten deze bijeenkomsten probeert zij via de media (voornamelijk Algemeen Dagblad, RTV Rijnmond) de besluitvorming te beïnvloeden.

Interactie

De meeste lobbyacties kenmerken zich door een interactie in de vorm van argumentatie. Interactie door onderhandeling komt niet terug en van een deel van de lobbyacties is de interactie niet te interpreteren. Diverse argumenten om de lasten te verlagen komen naar voren. Zo wordt de vergelijking gemaakt met de lasten in andere Europese havens en gesteld dat de lasten daar lager liggen. Die vergelijking ligt soms ook ten grondslag aan het argument dat de hoge Rotterdamse lasten slecht zijn voor de concurrentiestrijd met deze andere havens. Verder wordt gesteld dat havenondernemers dubbel betalen, doordat zij zowel OZB aan de gemeente als huur- of erfpacht aan het Havenbedrijf betalen. Ook wordt gesteld dat bedrijven niets voor de betaalde lasten terug krijgen. Een lastenverlaging zou gebruikt kunnen worden om het economisch herstel van de Rotterdamse haven te stimuleren. Andere argumenten voor verlaging zijn dat de haven dat de lasten simpelweg te hoog liggen. Voor het afschaffen van de reclamebelasting wordt gesteld dat de reclamebelasting zijn doel voorbij schiet in het havengebied.

Focus

In nagenoeg alle lobbyacties wordt gefocust op het belang van de leden van Deltalinqs of het belang van de Rotterdamse haven in de strijd met andere havens. In de lobby wordt geen aandacht besteed aan de belangen die de gemeente heeft bij de inkomsten die zij verkrijgt uit de verschillende belastingen.

4.5 Strategie & strategievorming

In deze sectie wordt ten eerste antwoord gegeven op de vraag tot wat voor lobbystrategie de handelingen van Deltalinqs binnen lokale lasten opbouwen. Dat wordt beschreven in de sectie over gerealiseerde strategie. In de sectie daarna wordt gekeken hoe die gerealiseerde strategie

tot stand komt. Daarbij wordt een eventuele intentionele strategie vergeleken met de gerealiseerde strategie.

Gerealiseerde strategie

Om patronen in de handelingen te ontdekken, biedt tabel 4.5 een handig overzicht. In de geanalyseerde periode is een patroon te ontdekken in lobbyacties, waardoor volgens Mintzberg & Waters (1985) gesproken kan worden over een lobbystrategie.

Ten eerste voert Deltalinqs een continue *inside* lobby bij de wethouder haven via een periodiek overleg. Dit overleg gaat over alle relevante dossiers voor de haven en beperkt zich niet tot de lokale lasten. In de geanalyseerde periode keerde dit onderdeel echter regelmatig op de agenda terug. In tabel 4.5 is te zien dat dit overleg periodiek terugkomt.

Ruim een half jaar voor de verkiezingen verandert Deltalinqs van strategie. Ze richt zich meer op de Raadsleden. Zij heeft gesprekken gevoerd met mensen die zich bezig hielden met verkiezingsprogramma's. In die periode is ook de input voor de verkiezingsprogramma's naar alle partijen gestuurd. Vlak voor de verkiezingen heeft Deltalinqs samen met het Havenbedrijf het havenverkiezingsdebat georganiseerd. In tabel 4.5 is op een gegeven moment een lobby richting Raadsleden waar te nemen.

Deltalinqs heeft een aantal jaarlijks terugkerende evenementen, zoals haar eigen Deltalinqs jaardiner en het havencongres, waar de voorzitter van Deltalinqs altijd spreekt. Tijdens de jaardiners 2013 en 2014 en het havencongres 2014 heeft Steven Lak zich uitgesproken over de lokale lasten voor ondernemers. De boodschap die Deltalinqs' voorzitter daar uitspreekt, krijgt aandacht in de media. Dat resulteert in twee, drie artikelen in de week na het evenement. In tabel 4.5 springen deze evenementen eruit door een combinatie van *outside* lobbyacties.

De interactie, voor zover die te interpreteren is, wordt altijd via argumentatie gevoerd. In tabel 4.5 komt naar voren dat negen verschillende argumenten gebruikt zijn in het besluitvormingsproces. Eén daarvan (B=1.14) gaat over de reclamebelasting en kan alleen voor de lobby tegen de reclamebelasting gebruikt worden. Een ander argument (B=1.8) deed zich alleen voor tijdens de presentatie van tegenvallende prestatiecijfers van de haven. Dat werd door Deltalinqs verklaard door de hoge lasten. Bij de volgende presentaties waren de cijfers beter, dus kon dat argument niet meer gebruikt worden.

De andere argumenten richten zich niet op specifieke lasten of gebeurtenissen en kunnen eigenlijk altijd gebruikt worden. Eén van de respondenten (16) zegt ook dat journalisten op een gegeven moment de krantenkoppen 'hoge lokale lasten voor ondernemers' wel kennen en dat je daarom op zoek moet gaan naar meerdere argumenten die dezelfde lading dekken. Dat geldt des te meer als een argument een aantal keer na elkaar terugkomt na openbaar optreden. Het argument: *de lasten zijn onevenredig zwaar* (B=1.13), wordt door Steven Lak gebruikt op het Deltalinqs jaardiner 2014. Vervolgens komt het in twee berichten over dat congres terug en vervolgens niet meer. Hetzelfde geldt voor *'de hoge lasten tasten de concurrentiepositie van de haven aan'* (B=1.15). Dit argument wordt gebruikt tijdens het havencongres in april 2014 en komt vervolgens in de berichten over dat congres weer terug. Andere argumenten zijn überhaupt slechts één keer gebruikt.

Ten derde wordt met iedere lobbyactie alleen gefocust op de belangen van de leden van Deltalinqs, zoals in tabel 4.5 te zien is. Het belang van andere actoren in dit dossier, bijvoorbeeld de belangen van de gemeente, komt slechts twee keer terug in de lobby. Dan wordt erkend dat

de lasten een inkomstenbron voor de gemeente zijn. Dat zou volgens Deltalinqs echter geen argument hoeven te zijn om de lasten niet te verlagen.

Strategievorming

Intentionele strategie

In bepaalde mate kan voor de keus van een arena gesproken worden van een intentionele strategie. Een groot aantal lobbyactiviteiten vindt plaats op reguliere momenten of is een afgeleide daarvan in de media. Zo vindt het overleg met de wethouder ieder kwartaal plaats; organiseert Deltalinqs jaarlijks haar jaardiner en spreekt de voorzitter van Deltalinqs ieder jaar op het havencongres. De gemeenteraadsverkiezingen 2014 waren al gepland en bovendien geven respondenten aan dat Deltalinqs bij verkiezingen altijd handelt door politici input mee te geven voor hun beleid. Die momenten en daarmee de keus voor de arena's zijn er, maar Deltalinqs bepaalt op een later moment of zij het jaardiner gebruikt voor lokale lasten of bijvoorbeeld Europees milieubeleid.

Over die invulling is van tevoren gesproken. Bij zijn aantreden als voorzitter van Deltalinqs (januari 2013), heeft Steven Lak het beleidsplan 2013-2015 (Deltalinqs, 2013a) gepresenteerd. Daarin stond het verlagen van de leges voor omgevingsvergunningen als actiepunt opgenomen. Bij zijn aantreden is overlegd met de directie hoe dat opgepakt zou worden (respondent 10). Het is dan gemakkelijk om bestaande momenten daarvoor te gebruiken. Ook is toen afgesproken in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 afspraken te maken met verschillende fractievoorzitters om de lokale lasten onder de aandacht te brengen.

Voor de interactie bestaat geen intentionele strategie. Een aantal argumenten zijn logisch voor een ondernemersorganisatie (concurrentiepositie, vestigingsklimaat). Dat zit ook in de cultuur van de organisatie. Maar het feit dat de argumenten willekeurig gebruikt worden, zie ik als argument om te stellen dat Deltalinqs geen intentionele strategie had op gebied van interactie.

De focus staat bij Deltalinqs in dit dossier vast. Zij focust in haar lobbyacties op haar eigen belangen, zoals uit tabel 4.5 blijkt.

Opzettelijke vs. Opkomende strategie

Als de gerealiseerde strategie wordt vergeleken met de intentionele strategie, kan geconcludeerd worden dat de intentionele strategie, voor zover daar sprake van was, als dusdanig is gerealiseerd. Dat houdt in dat Deltalinqs inderdaad de reguliere momenten heeft gebruikt en daarmee automatisch heeft gekozen voor de bijbehorende arena's. Ze heeft *inside* gelobbyd via het overleg met de wethouder en bij fracties voor de Gemeenteraadsverkiezingen. Ze heeft *outside* gelobbyd tijdens het havencongres en twee jaardiners.

De interactie, in dit geval telkens argumentatie, komt later tot stand. Dat is te zien aan de verschillende argumenten die willekeurig worden gebruikt. Daarbij wordt ook ingespeeld op de actualiteit als presentatie overslagcijfers.

De lobby tegen de reclamebelasting in de haven heeft op alle tactische overwegingen een opkomend karakter. Op een gegeven moment maakte de gemeentelijke belastingdienst een ronde door de haven om de reclamebelasting op te halen. Dit was de jaren daarvoor niet gebeurd. Door deze ophaalronde is het op de agenda van Deltalinqs gekomen en heeft zij daar in haar verdere lobbyactiviteiten aandacht aan besteed. De tactische overwegingen van de lobbyacties kunnen daarom niet intentioneel zijn.

4.6 Relatie doorwerking & lobbyaanpak

In deze sectie wordt onderzocht of een relatie tussen de doorwerking en de gehanteerde lobbyaanpak bestaat en of die verklaard kan worden. Hieronder wordt de relatie tussen doorwerking en de tactische overwegingen, strategie en lobby-ontvankelijkheid beschreven.

Instrumentele doorwerking reclamebelasting

In het beleidskader lokale lasten 2014-2018 is afgesproken dat per 1 januari 2016 de reclamebelasting voor het havengebied wordt afgeschaft.

Aanpak	Beperkte mate van instrumentele doorwerking
Arena	Deltalinqs heeft zowel <i>inside</i> als <i>outside</i> gelobbyd in dit dossier. De precieze relatie tussen doorwerking en de wisselende keuze voor een arena is niet vast te stellen. Wel brengen respondenten (12 & 13) naar voren dat het van belang is, dat Deltalinqs de besluitvormer op de hoogte brengt van haar standpunten. Zonder het aandragen van Deltalinqs de reclamebelasting voor de haven niet was afgeschaft.
Interactie	De relatie tussen de instrumentele doorwerking en de interactie zit in het feit dat politici begrip hebben voor de argumentatie dat reclamebelasting misschien niet in de haven thuis hoort. Dat is een ander gebied met andere formaten dan de binnenstad. Een aantal andere argumenten zijn door de minister van Infrastructuur en Milieu ontkracht. Dat toont in ieder geval aan dat deze niet zo sterk zijn. Dat is een mogelijke oorzaak voor het uitblijven van verdere doorwerking.
Focus	Deltalinqs heeft tijdens haar lobby alleen gefocust op haar eigen belangen. Verschillende respondenten (11, 12,13) hebben aangegeven dat de Gemeente Rotterdam in de geanalyseerde periode veel financiële problemen kende. Het feit dat Deltalinqs alleen maar op haar eigen belangen heeft gefocust – en daarmee de belangen van de gemeente niet meegenomen heeft – kan het uitblijven van een voorstel in de hand hebben gewerkt.
Strategie	De strategie in dit dossier is gestoeld op een aantal reguliere momenten, zoals periodiek overleg met de wethouder, het havencongres, Deltalinqs jaardiner. Op die momenten wordt de lobby gevoerd. Die momenten sluiten echter niet aan op het besluitvormingsproces rond de lokale lasten. Dat besluitvormingsproces vindt zijn climax tijdens de begrotingsbehandeling in november, maar biedt daarvoor al mogelijkheden tot beïnvloeding van de besluitvormers. Voorbeelden zijn inspreekmomenten in de Raad of vergaderingen van voorbereidende Gemeenteraadscommissies. Deltalinqs heeft daar geen gebruik van gemaakt afgelopen jaren.

	<p>De beperkte instrumentele doorwerking kan deels verklaard worden door de opzettelijke strategie. Dat zit dan voornamelijk in de mismatch tussen lobbyacties en besluitvormingsproces.</p> <p>De lobby voor de reclamebelasting was opkomend en viel tegelijkertijd met de periode voor de verkiezingen. Dat heeft goed uitgepakt, omdat de afschaffing van de reclamebelasting uiteindelijk zelfs in het coalitieakkoord is gekomen.</p>
Lobby-ontvankelijkheid	<p>Eén van de respondenten heeft aangegeven dat het in die periode het niet zo goed ging met de haven. De politici konden deze geste dan als symbool voor de haven gebruiken. Om te benadrukken dat de haven niet vergeten wordt. <i>“En in de haven ging het op dat moment best wel slecht, dus ja. Je moet dan ook een symbool-iets hebben om te zeggen: ‘we weten dat jullie er zijn en we vinden jullie heel belangrijk.’”</i> – respondent 12</p> <p>Bovendien, dat komt twee maal terug (respondent 11, 12), is de reclamebelasting slechts een kleine inkomstenbron voor de gemeente. Het gaat in totaal om een kleine vijfhonderdduizend euro. Dat maakt het volgens respondenten ook gemakkelijker om dit besluit te nemen.</p> <p>Het is van belang om op te merken dat de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen 2014 in het voordeel van Deltalinqs uitgevallen is. Leefbaar Rotterdam is gekozen als grootste partij (14 van de 45 zetels). Zij hebben samen met D66 en CDA een college gevormd. Van de drie coalitiepartijen stond bij de twee grootste partijen een lastenverlichting voor ondernemers in hun verkiezingsprogramma.</p> <p>Iets wat verdere instrumentele doorwerking in de weg heeft gestaan, is de economische crisis (respondent 9,13). Zoals bij de focus al aangegeven, had de gemeente grote financiële problemen. Dat maakt de gemeente voor een lobby om lasten te verlagen een stuk minder ontvankelijk.</p>

Tabel 4.6 Relatie instrumentele doorwerking reclamebelasting en aanpak Deltalinqs

In het geval van de instrumentele doorwerking in het besluit rond de reclamebelasting kan gesteld worden dat die doorwerking verklaard kan worden door de aanpak van Deltalinqs. Deltalinqs heeft het aangedragen; besluitvormers konden enigszins mee in de argumentatie van Deltalinqs en hebben het gebruikt als gebaar richting het havengebied.

Instrumentele doorwerking leges

Per 1 januari 2015 zijn de leges voor omgevingsvergunningen met 25% verlaagd.

Aanpak	Beperkte mate van instrumentele doorwerking
Arena	Deltalinqs en het Havenbedrijf hebben hun gezamenlijke lobby zowel <i>inside</i> (bestuurlijk en volksvertegenwoordigers) als <i>outside</i> georganiseerd. Er is geen relatie tussen de arena van lobby en de doorwerking in dit besluit.

Interactie	Deltalinqs heeft verscheidene argumenten gebruikt om de leges te verlagen. Er is echter geen relatie tussen de gevoerde interactie en de doorwerking.
Focus	Deltalinqs heeft tijdens haar lobby op haar eigen belangen gefocust. Ook die tactische overweging heeft geen relatie met de doorwerking.
Strategie	De strategie in dit dossier is gestoeld op een aantal reguliere momenten, zoals periodiek overleg met de wethouder, het havencongres, Deltalinqs jaardiner. Op die momenten wordt de lobby gevoerd. Die momenten sluiten echter niet aan op het besluitvormingsproces rond de lokale lasten. Dat besluitvormingsproces vindt zijn climax in november, tijdens de begrotingsbehandeling, maar biedt daarvoor al mogelijkheden tot beïnvloeding van de besluitvormers. Voorbeelden zijn inspreekmomenten in de Raad of vergaderingen van voorbereidende Gemeenteraadscommissies. De strategie heeft geen relatie met de doorwerking.
Lobby-ontvankelijkheid	<p>“De leges hebben een systeem van kostendekkendheid. Hoewel het als politiek besluit is afgekondigd en Deltalinqs gezamenlijk met het Havenbedrijf flink heeft gelobbyd, bestaat geen relatie tussen de lobby en de doorwerking. Onderstaande verklaring staat op de website van de gemeente Rotterdam. Deze verklaring toont aan dat ook zonder de lobby van Deltalinqs en het Havenbedrijf de leges verlaagd zouden zijn.</p> <p><i>“Als gevolg van gerealiseerde efficiency en een voorzichtige groei van het aantal verwachte aanvragen met een bouwsom boven de € 2,8 mln, kan een tariefsdaling van 25% worden voorgesteld zonder dat een bijdrage uit de bestemmingsreserve nodig is” (www.begroting2015.rotterdam.nl).</i></p>

Tabel 4.7 Relatie instrumentele doorwerking leges en aanpak Deltalinqs

Hoewel sprake is van instrumentele doorwerking, is het besluit in dit geval niet te verklaren door de aanpak van Deltalinqs. Het besluit is simpelweg te verklaren door de systematiek van de gemeente. Doordat de bouwaanvragen weer gestegen zijn, kunnen de leges omlaag.

Doorwerking in verkiezingsprogramma's

In de verkiezingsprogramma's van vier partijen staat een doelstelling om lasten voor ondernemers te verlichten. Deze doelstelling is niet gespecificeerd naar de soort last of heffing. Ook wordt het havengebied niet specifiek genoemd.

Concept	Doorwerking in verkiezingsprogramma's
Arena	Deltalinqs heeft haar voorkeur om de lokale lasten te verlagen onder de aandacht gebracht tijdens een <i>inside</i> lobby, namelijk de bezoeken bij vier Rotterdamse fracties en via de input voor verkiezingsprogramma's. In diezelfde periode heeft Deltalinqs via een <i>outside lobby</i> geuit dat zij de reclamebelasting in de haven vreemd vond.
Interactie	-

Focus	-
Strategie	De strategie in dit dossier is gestoeld op een aantal reguliere momenten, waarvan de verkiezingen er één waren. Daar sloot de lobby aan op het besluitvormingsproces van de verschillende partijen. De afspraken tussen Deltalinqs en de fracties hebben voor het afronden van de verkiezingsprogramma's plaatsgevonden. De relatie tussen de doorwerking en de strategie valt echter niet vast te stellen, noch uit te sluiten.
Lobby-ontvankelijkheid	<p>De VVD is van oudsher een partij voor ondernemers en een kleine overheid. Een kleine overheid betekent ook lage lasten voor burgers en ondernemers. De lobby-ontvankelijkheid is groot.</p> <p>Leefbaar Rotterdam heeft in de jaren hiervoor een aantal moties ingediend om de precariobelasting te verlagen. Die partij zal open staan voor een lobby voor verlaging van lasten.</p> <p>D66 heeft voor haar verkiezingsprogramma maatschappelijke organisaties om input gevraagd. Ook dat toont een zekere ontvankelijkheid.</p>

Tabel 4.8 Relatie doorwerking in verkiezingsprogramma's en aanpak Deltalinqs

Uit dit onderzoek blijkt niet of de doorwerking in verkiezingsprogramma's te verklaren is door de lobby van Deltalinqs. Een algemene lastenverlichting voor ondernemers kan ook via andere belangenorganisaties gerealiseerd zijn. Daarnaast blijkt het een doelstelling te zijn die bij de visie van een aantal partijen aansluit én waarschijnlijk hadden die partijen ook zonder de lobby van Deltalinqs een doelstelling op gebied van lokale lasten opgenomen.

Informerende doorwerking

Kamervragen van lid De Boer (VVD) naar aanleiding van het artikel: 'lokale lasten maken onze haven te duur' (Van Heel, 2014).

Concept	Informerende doorwerking
Arena	De <i>outside lobby</i> via het artikel " <i>lokale lasten maken onze haven te duur</i> ", gepubliceerd in het Algemeen Dagblad van 25 november 2014 (Van Heel, 2014) heeft geleid tot vragen aan de minister van Infrastructuur en Milieu door Tweede Kamerlid De Boer (VVD). De relatie tussen de doorwerking en het artikel is aanwezig.
Interactie	In het artikel komt een aantal bedreigende <i>argumenten</i> terug, zoals (1) "bedrijven betalen in Rotterdam dubbel belasting", (2) de lasten liggen hoger dan in andere landen, (3) bedrijven trekken weg uit de Rotterdamse haven en (4) weinig bedrijven vestigen zich in de Rotterdamse haven als gevolg van de hoge lasten.
Focus	In het artikel wordt voornamelijk gefocust op de belangen van de ondernemers. Dat heb ik geïnterpreteerd als <i>focus op eigen belangen</i> . De belangen van de ondernemers sluiten aan bij de visie van de VVD. Door

	deze belangen voornamelijk via argumenten naar voren te brengen, sloot dit artikel goed aan bij de filosofie van de VVD. Dat maakt het logisch dat de VVD hier Kamervragen over stelt. Ik verwacht een relatie tussen de doorwerking en de gehanteerde focus.
Strategie	Aangezien de Kamervragen los staan van het besluitvormingsproces van de Gemeente Rotterdam, maakt het voor deze informerende doorwerking niet uit dat de strategie niet past met het besluitvormingsproces. Er is geen relatie tussen strategie en de doorwerking.
Lobby-ontvankelijkheid	De VVD is de partij van bedrijvigheid en economie. Het past bij haar profiel om hier vragen over te stellen.

Tabel 4.9 Relatie informerende doorwerking en aanpak Deltalinqs

Deze doorwerking valt te verklaren door de aanpak van Deltalinqs. Door de ferme bewoordingen van Steven Lak en de nationale publiciteit die het AD met zich mee brengt, is het opgepikt door de VVD, die er Kamervragen over gesteld heeft. Zij ziet de ondernemersbelangen als publieke belangen van het land.

5. Blankenburgverbinding

In dit hoofdstuk worden de bevindingen en analyse van het dossier Blankenburgverbinding gepresenteerd. In sectie 5.1 wordt het dossier geïntroduceerd. In sectie 5.2 wordt het besluitvormingsproces beschreven aan de hand van het rondemodell. In onderdeel 5.3 wordt de doorwerking van de lobby van Deltalinqs geduid. In sectie 5.4 wordt de aanpak van Deltalinqs besproken in tactische overwegingen. In sectie 5.5 wordt de lobbystrategie en de vorming van die strategie door Deltalinqs beschreven. In sectie 5.6 wordt de doorwerking van de lobby verklaard door de aanpak van Deltalinqs.

5.1 Casusbeschrijving

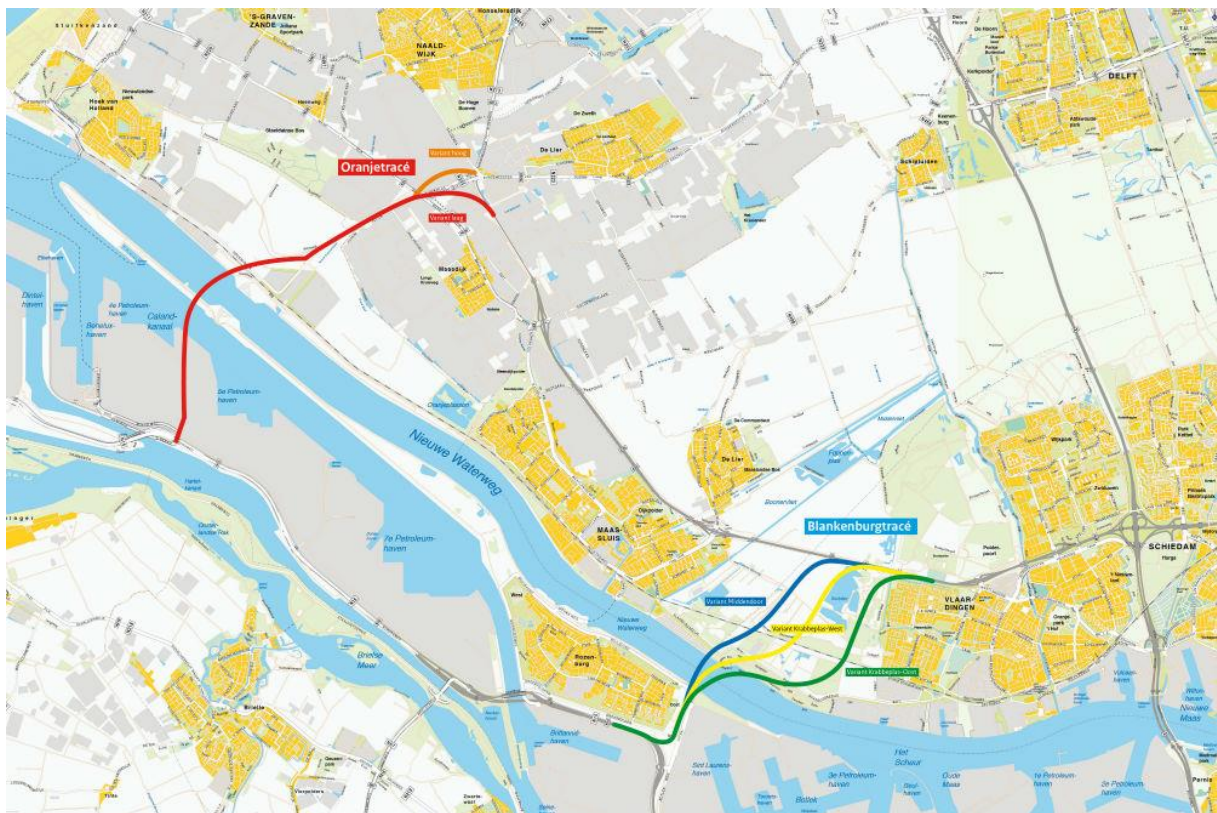
Het wegennet rond Rotterdam wordt omschreven als een ruit, zie ook figuur 5.1. Ten noorden van de Nieuwe Maas liggen de wegen A20, A4, A13 en de A16 (staat aangegeven als E19; tussen E25 en A15). Onder de rivier ligt de A15; dit is ook de enige Rijksweg tussen Rotterdam en het grootste gedeelte van het havengebied. De twee oevers worden met elkaar verbonden door de Beneluxtunnel, twee keer vierbaans tunnel van de A4 (verbinding tussen A15 en A20, bij Schiedam en Vlaardingen); de Van Brienenoordbrug, de twee keer zesbaansbrug van de A16 en de stadsverbindingen Willemsbrug, Erasmusbrug en Maastunnel. Deltalinqs is de lobby voor een Tweede Westelijke Oeververbinding gestart vanwege voornamelijk twee redenen. Zie voor een visualisatie van de redenen figuur 5.2

De eerste reden is dat de A15 de enige ontsluitingsweg is voor het grootste gedeelte van het havengebied. Mocht een incident op de A15 plaatsvinden ten westen van de Beneluxtunnel, dan komt de veiligheid in het geding, omdat het verkeer uit het havengebied dan gestremd is. Er is een aantal aansluitingen met het onderliggend wegennetwerk, maar dat biedt niet dezelfde robuustheid en capaciteit als het rijkswegennet. De tweede reden is dat de A15 de enige verbinding naar het achterland, Duitsland, centraal Europa, is voor het vrachtverkeer. Voor beide problemen is een Nieuwe Westelijke Oeververbinding (NWO), of Tweede Westelijke Oeververbinding (TWO) een goede oplossing.

Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu is verantwoordelijk voor de Rijkswegen. De aanleg van een verbinding zou ook onder haar verantwoordelijkheid vallen. Dergelijke projecten worden gefinancierd vanuit het Infrastructuurfonds en worden toegewezen in het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport). Het MIRT is de uitvoering van ruimtelijke projecten en programma's. Het MIRT wordt voor meerdere jaren vastgelegd. Het ministerie werkt hierin samen met decentrale overheden (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2015).

Figuur 5.1 Wegennet Rotterdam – Afbeelding Google Maps

Figuur 5.2 Verschillende tracés voor Tweede Westelijke Oeververbinding (Rijkswaterstaat, 2015)

5.2 Besluitvorming

In deze sectie wordt het besluitvormingsproces dat heeft geleid tot het vaststellen van de Rijksstructuurvisie beschreven aan de hand van het rondommodel.

Ronde 1: Onderzoek bedrijfsleven

In 2005 voorziet Deltalinq op basis van verkeerskundige prognoses knelpunten in het wegennet rondom de Rotterdamse haven. Die knelpunten zouden zowel verkeershinder als veiligheidsproblemen opleveren, omdat de haven maar één ontsluiting kent, namelijk de A15. Op het MIT (Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport) stond echter geen geld gereserveerd voor een Nieuwe Westelijke Oeververbinding en het MIT was al vast gelegd tot 2020.

Deltalings neemt initiatief om samen met andere organisaties uit het bedrijfsleven onderzoek te doen naar private financiering van een Nieuwe Westelijke Oeververbinding. Dit onderzoek wordt uitgevoerd met de Kamer van Koophandel, Havenbedrijf Rotterdam, VNO-NCW, EVO, TLN, Greenport Zuid-Holland, The Greenery NedMobiel, Sequoia en gemeente Westland. In dit onderzoek zijn de technische, ruimtelijke en financiële haalbaarheid van vier varianten voor een Tweede Oeververbinding uitgewerkt: de Blankenburgtunnel, de Oranjetunnel of -brug en de Maasvlaktetunnel. Daarnaast zijn de belangrijke maatschappelijk effecten op bereikbaarheid, veiligheid en luchtkwaliteit onderzocht.

Het onderzoek kent drie hoofdconclusies (NedMobiel, 2007:5):

1. De aanleg van de oeververbinding heeft positieve maatschappelijke effecten op bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid van de regio.
2. De oeververbinding kan voor een groot deel met privaat geld worden gefinancierd.
3. Het bedrijfsleven wil de samenwerking met de overheid intensiveren en de studie verder gaan uitwerken

Het Kabinet had in die periode een programma ter versterking van de Randstad lopen: Randstad Urgent. Op 29 oktober vond een conferentie rond Randstad Urgent plaats. Het georganiseerd bedrijfsleven kreeg daar de kans om het onderzoek te overhandigen aan minister Eurlings van Verkeer en Waterstaat. De minister heeft positief gereageerd en gaat zich samen met wethouder Baljeu sterk maken zodat oplossingen snel in beeld komen (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2007c:2). Met het aanbieden van het onderzoek aan de besluitvormer is deze ronde ten einde.

Ronde 2: Landelijke Markt- en capaciteitanalyse wegen

In november 2007 is de Nationale Markt- en Capaciteitanalyse wegen opgeleverd (Ministerie Verkeer & Waterstaat, 2007b). Dit onderzoek naar de samenhang van wegennetwerken en de bereikbaarheid heeft als meest relevante conclusie: *“Op de ringen Rotterdam en Utrecht blijven desondanks knelpunten in 2020. Om er voor te zorgen dat deze knelpunten in 2020 aan de ambities van de Nota Mobiliteit voldoen, zullen integrale en creatieve oplossingen moeten worden uitgewerkt”* (Ministerie Verkeer & Waterstaat, 2007b:5). In de conclusies (Ibid.:52) wordt de Ring Rotterdam als hoogste prioriteit benoemd. In lijn daarvan wordt gesteld dat in de bestuurlijke overleggen met de regio nadere afspraken worden gemaakt over oplossingen.

Ronde 3: MIRT-verkenning Rotterdam Vooruit

Op 31 oktober 2007 vindt bestuurlijk overleg tussen Rijk en regio plaats. Het Rijk wordt hierbij vertegenwoordigd door de minister van Verkeer en Waterstaat en de regio wordt vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Verkeer en Vervoer van de Stadsregio Rotterdam. In dit bestuurlijk overleg is het volgende besloten:

“De bereikbaarheidsproblematiek rond Rotterdam ziet de minister n.a.v. LMCA weg voor de Zuidvleugel als prioritair. Op korte termijn starten Verkeer en Waterstaat en de regio een gebiedsgerichte MIRT verkenning rond de bereikbaarheid van Rotterdam, waarbij als belangrijke bouwstenen worden meegenomen: (1) Het vooronderzoek 2e ontsluiting haven Rotterdam. (2) De Rotterdamse verkenning naar de totale stedelijke bereikbaarheid via hoofdroutes en de planstudie Pleinweg (...)” (Ministerie van Verkeer & Waterstaat, 2007a:24, opsommingstekens en witregel verwijderd)

In 2008 start deze MIRT-verkenning Rotterdam Vooruit als gezamenlijk project van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Provincie Zuid-Holland, Gemeente Rotterdam en de Stadsregio Rotterdam. De uitkomsten van de verkenning worden officieel gepresenteerd in december. Afspraken naar aanleiding van het onderzoek tijdens het bestuurlijk overleg van oktober 2009 vastgelegd (Masperplan Rotterdam Vooruit, 2009:9):

“2. De Beneluxcorridor en de ontsluiting van het Haven Industrieel Complex hebben voorrang. Een Tweede Westelijke Oeververbinding is noodzakelijk voor een robuuste ontsluiting van de haven en om de problemen rond de Beneluxcorridor op te lossen en de doorstroming op de A4-corridor te verbeteren. Eerste helft 2010 volgt keuze voor Blankenburgtunnel of Oranjetunnel”²

In december 2009 wordt het Masterplan Rotterdam Vooruit (resultaten MIRT-verkenning Rotterdam Vooruit) officieel gepresenteerd. De belangrijkste conclusie is dat de Blankenburgtunnel de beste oplossing is: *“Samenvattend kan worden geconcludeerd dat de Blankenburgtunnel een betere en goedkopere oplossing is voor de capaciteitsproblemen in de Beneluxcorridor en tevens een goede oplossing biedt voor een meer robuuste ontsluiting van het HIC”* (Masterplan Rotterdam Vooruit, 2009:53).

Medio december wordt de motie Koopmans-Aptroot aangenomen. De regering wordt hierin verzocht te starten met de voorbereiding voor een Tweede Westelijke Oeververbinding, waarbij zij wordt geacht samen te werken met het Havenbedrijf Rotterdam en de regio Rotterdam. Een deel wordt door tol gefinancierd (Tweede Kamer der Staten-Generaal). Met de aangenomen motie kunnen Rijkswaterstaat en regio aan de slag.

Ronde 4: Val kabinet Balkenende IV & Verkiezingen

Op 23 februari 2010 dienen de PVDA-ministers uit kabinet Balkenende IV hun ontslag in. Het Kabinet Balkenende IV blijft, met een minderheid in de Tweede Kamer, aan tot de vervroegde verkiezingen. Die vinden plaats op 9 juni 2010.

Naar de kersverse Tweede Kamerleden stuurt Deltalinqs input voor de onderhandelingen. Deltalinqs doet dat op een ludieke manier en stuurt een dieetschijf, omdat de overheid moet afslanken (bezuinigen) door de economische crisis. Deze dieetschijf geeft de noodzakelijke ingrediënten die op de menukaart van het nieuwe Kabinet thuis horen. De aanleg van de Nieuwe Westelijke Oeververbinding is één van die ingrediënten.

Op 29 juni 2010 neemt de Tweede Kamer een motie van de leden Dijksma en Wiegman-van Meppelen Scheppink aan waarin de regering verzocht wordt om bij het project de aanbevelingen van de Commissie Elverding³ ter harte te nemen. Dat betekent onder meer dat de minister een brede verkenningsfase moet organiseren, waarin bewoners, decentrale overheden en

---

² Uit de interviews (respondent 20, 21) komt naar voren dat het een bestuurlijke keus is om met de Nieuwe Westelijke Oeververbinding te starten en de andere vier projecten te laten voor wat het is. Volgens respondenten is die bestuurlijke keus ook beïnvloed door lobbyende actoren. Ik heb die lobby echter niet zelf waar genomen.

³ Advies Commissie Versnelling Besluitvorming Infrastructurele Projecten (2008) heeft onderzoek gedaan naar de lange doorlooptijd van infrastructuurprojecten in Nederland en op basis daarvan aanbevelingen gedaan voor toekomstige infrastructuurprojecten (Beter bekend als Commissie Elverding)

milieuorganisaties ruim betrokken worden. Ook moet gebiedsgericht gewerkt worden en wordt de verkenningsfase afgesloten met een voorkeursbesluit, wat door de Staten-Generaal goedgekeurd dient te worden. Demissionair minister Eurlings wilde graag op korte termijn een voorkeursbeslissing nemen, maar dat gaat door de motie van Dijksma en Wiegman-van Meppelen Scheppink niet door (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2010).

Vanaf 7 oktober 2010 is Mark Rutte bezig met de formatie van kabinet Rutte I. Het Havenbedrijf stuurt een brief naar de formateur en fractievoorzitters met aanbevelingen voor het nieuwe kabinet. De aanleg van de Tweede Westelijke Oeververbinding is een van die aanbevelingen. Op 14 oktober wordt kabinet Rutte I, bestaande uit VVD en CDA en gesteund door de PVV, beëdigd.

Ronde 5: Gezamenlijke voorbereidingen voor Tweede Westelijke Oeververbinding

Deze ronde loopt gedeeltelijk parallel aan ronde 4. Ronde 4 is het proces rondom de verkiezingen en deze ronde gaat over de lopende onderzoeken naar de Nieuwe Westelijke Oeververbinding.

Begin 2010 starten Havenbedrijf Rotterdam en Rijkswaterstaat de voorbereiding voor de aanleg van de Tweede Westelijke Oeververbinding. Het Havenbedrijf heeft drie medewerkers gedetacheerd bij Rijkswaterstaat.

Medio 2010 wordt de samenwerking tussen het Havenbedrijf en Rijkswaterstaat gestopt. Uit de interviews komen verschillende redenen voor het stoppen van deze samenwerking naar voren. Een eerste reden is een kwestie van miscommunicatie. Het Havenbedrijf Rotterdam wilde graag het projectmanagement op zich nemen en daarmee ook bepaalde financiële risico's dragen. Door andere actoren is dat geïnterpreteerd als toezegging om mee te betalen aan het project. Het management mochten het Havenbedrijf niet voeren en dus zorgden ze niet voor financiële middelen. Dat betekende het einde van de samenwerking.

Een tweede reden is de verhouding tussen Rijkswaterstaat en het Havenbedrijf. De verhouding tussen Rijkswaterstaat en het Havenbedrijf was bekoeld door de oprichting van De Verkeersonderneming, een organisatie voor optimale doorstroming van het wegverkeer in de haven. Dat schuurde met de verantwoordelijkheden van Rijkswaterstaat. De oprichting van de Verkeersonderneming heeft het Havenbedrijf direct met de minister afgesproken. De ergernis uit dat dossier heeft een goede samenwerking in dit dossier onmogelijk gemaakt.

Een derde reden is dat de besluitvorming te lang geduurd heeft. De besluitvorming zou volgens de afspraken in Masterplan Rotterdam Vooruit in het voorjaar van 2010 plaats vinden, maar is vertraagd door de val van Kabinet Balkenende IV. Daarop heeft het Havenbedrijf zich voorgenomen om eigen ontwerpen te maken.

Ronde 6: Dubbel onderzoek

In december start het Havenbedrijf met haar eigen onderzoek naar een Tweede Westelijke Oeververbinding. Zij maakte zich zorgen over de voortgang van het project en achtte het van belang dat men inzicht had in wat wel en niet mogelijk zou zijn en wat de impact op de omgeving zou zijn. In een aantal maanden tijd zijn complete, ingepaste ontwerpen uitgewerkt tot het niveau wat nodig is voor een verkenning en voorkeursbesluit.

Rijkswaterstaat heeft haar eigen onderzoeken onder de nieuwe regering kunnen voortzetten en publiceert januari 2011 de Notitie Reikwijdte & detailniveau. Dit document is bedoeld om betrokkenen vooraf te informeren over het project en hen de kans te geven om te reageren op de

gewenste inhoud en diepgang van het plan-MER (Rijkswaterstaat, 2015). De studie van het Rijk richt zich op twee mogelijke tracés: de Oranjeverbinding en de Blankenburgverbinding. Voor het tot stand komen van de verschillende alternatieven dient met veel factoren rekening gehouden te worden, waaronder andere lopende projecten, technische haalbaarheid, aansluiting op bestaand wegennet, bestaande infrastructuur, waterveiligheid.

Deltalinqs reageert op de notitie Reikwijdte & detailniveau. Zij pleit voor een snelle en zorgvuldige procedure bij de aanleg van de Nieuwe Westelijke Oeververbinding. Voorts geeft ze een aantal argumenten voor de aanleg van de NWO. Over het tracé schrijft Deltalinqs: *“Deltalinqs neemt geen standpunt in voor wat betreft een voorkeurstracé. Vanuit de mainport Rotterdam lijkt een verbinding zo westelijk mogelijk het meest ideaal. Echter, indien een oostelijke variant op basis van objectieve informatie vooral sneller realiseerbaar is, dan heeft dat onze voorkeur”* (Deltalinqs, 2011).

Van februari tot en met juni heeft het project meedenkbijeenkomsten georganiseerd voor overheden, bedrijfsleven, belangenorganisaties en omwonenden. In dat soort bijeenkomsten, vertegenwoordigt Deltalinqs het belang van de bedrijven. Het standpunt dat de tunnel er moet komen wordt onderbouwd met economische argumenten en argumenten op gebied van veiligheid (Respondent Deltalinqs 1).

Rond de zomer van 2011 stuurt het Havenbedrijf haar studies naar de minister. Volgens een respondent van Rijkswaterstaat (2) was dat niet goed genoeg:

“R: Ja, toen kwam er een grote doos met allerlei voorstellen die ze hadden ontwikkeld (...) Mooie blauwe doos met een gele strik eromheen; in de Havenbedrijf-kleuren. En daar zat al het werk in wat ze tot dat moment gedaan hadden, met naar de minister toe van: hier heb je alles wat wij gedaan hebben.

I: En wat gebeurt daar dan mee?

R: Dat onderzoek moest overnieuw, want er was van de verkeerde uitgangspunten uitgegaan. Dat was ook de reden waarom Rijkswaterstaat het zelf wilde uitvoeren.”–
respondent Rijkswaterstaat

Juli 2011 stuurt Deltalinqs een brief naar de minister van Infrastructuur en Milieu. In de brief wijst Deltalinqs de minister op het belang om snel een keuze te maken. Voor wat betreft haar eigen voorkeur spreekt Deltalinqs nu een voorkeur uit voor een oostelijke variant van de Blankenburgtunnel, aangezien deze het meest bijdraagt aan een win-winoplossing voor alle direct betrokken partijen.

In september 2011 manifesteert Deltalinqs zich in de media. In een artikel van Algemeen Dagblad van 16 september etaleert zij haar teleurstelling dat in de miljoenennota geen geld is gereserveerd voor een Tweede Westelijke Oeververbinding. Op 17 september geeft zij in het Algemeen Dagblad aan dat blijkt dat toch geld beschikbaar is. Deltalinqs geeft aan dat de voorkeur van de ondernemers uitgaat naar de Blankenburgverbinding. Die is op basis van de beschikbare gegevens het gemakkelijkst te realiseren.

In november beargumenteren Deltalinqs en de Kamer van Koophandel in het Algemeen Dagblad dat de Blankenburgtunnel volgens onderzoeken van Infrastructuur en Milieu de beste optie is. Zij zien niets een keuze voor de Blankenburgtunnel in de weg staan.

In december, vlak voor het bekendmaken van haar voorkeursalternatief en Sinterklaas, stuurt Deltalinqs minister Schultz – Van Haegen een taart met pijlen die wijzen naar de variant Blankenburgverbinding Krabbeplass West. De taart is vergezeld van de volgende tekst:

Beste Melanie,

*Moge deze geste u smaken
vooral bij het maken
Van, zoals ik het graag zie
De Voortvarendste "tunnelvisie"*

Sint

Figuur 5.3 taart voor de minister

De minister maakt op 7 december haar voorkeursbeslissing bekend: Blankenburgtracé, Krabbeplass West.

Ronde 7: behandeling in Tweede Kamer

In april 2012 wordt de voorkeursbeslissing van de minister, overeenkomstig de motie Dijkstra en Wiegman-Van Meppelen Scheppink, besproken in de Tweede Kamer. In de periode daarvoor heeft één van de voorstanders ervaren dat in de media vooral berichten tegen de Blankenburgtunnel verschenen.

Als reactie daarop heeft het Havenbedrijf een pleitbrief opgesteld, waarbij ze van tweeëntwintig voorstanders een citaat heeft opgetekend. Deze pleitbrief heeft het Havenbedrijf namens alle partijen in combinatie met een petitie aangeboden aan de woordvoerders van de partijen. De pleitbrief bestond voornamelijk uit twee delen: Ten eerste een opsomming van enkele conclusies uit het onderzoek wat is uitgevoerd door Rijkswaterstaat. Ten tweede een lijst met citaten van 22 wethouders, directeuren of andere bestuurders over het besluitvormingsproces en de aanleg van de Blankenburgtunnel.

De Tweede Kamer heeft met de minister op 5 en 19 april gedebatteerd over de voortgang en onderzoeksrapporten Plan-MER Rotterdam Vooruit en de voortgang van de Nieuwe Westelijke Oeververbinding. Ondanks dat een meerderheid zich, onder voorwaarden, achter de Blankenburgverbinding heeft geschaard, wordt het besluit om de voorkeursbeslissing van de minister te bevestigen uitgesteld. (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2012a).

Op 23 april trekt de PVV haar steun voor de coalitie in. De coalitie heeft daardoor geen meerderheid in de Tweede Kamer. Op 30 mei verklaart de Tweede Kamer het project controversieel. De PVV heeft ook haar steun voor dit project ingetrokken. De Kamer wilt met het volgende kabinet verder praten. Het project loopt nu minimaal een jaar vertraging op en het verdere verloop wordt bepaald door de keuzes na de verkiezingen. (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2012a).

Ronde 8: Verkiezingen, Kabinet Rutte II, hervatting project

Op 12 september zijn de verkiezingen voor de Tweede Kamer. Deltalinqs stuurt op 15 september een 'origamibootje' naar de nieuwe Tweede Kamerleden. Als de Tweede Kamerleden het bootje op de juiste manier vouwen, vinden zij Deltalinqs' input voor de onderhandelingen

voor het regeerakkoord. De Blankenburgverbinding is een duidelijk aandachtspunt. Ook het Havenbedrijf heeft flink gelobbyd. Gedurende de formatie is zij ook geïnformeerd door beide partijen over de voortgang.

Het was een lastige politieke onderhandeling tussen de VVD en de PVDA, omdat de PVDA uitgesproken tegenstander was van de Blankenburgverbinding. De woordvoerder van de PVDA, Attje Kuiken, heeft zelfs haar handen in de klei gezet om haar standpunt tegen de Blankenburgtunnel kracht bij te zetten (WOS, 2012). Uiteindelijk is in het regeerakkoord van Rutte II genoemd dat alle projecten met een gunstige maatschappelijke kosten/batenverhouding volgens plan uitgevoerd worden. Daarbij werd de Blankenburgverbinding als voorbeeld genoemd. Dat betekent dat het project waarschijnlijk zal doorgaan. Deltalinqs toont haar tevredenheid in een artikel op de website van Nieuwsblad Transport (Mackor, 2012). In december heeft de Tweede Kamer ingestemd met de keuze voor de Blankenburgverbinding. Daarmee is besloten dat het project vooralsnog doorgaat.

Ronde 9: Ontwerp-Rijksstructuurvisie & planMER ter inzage

De Ontwerp-Rijksstructuurvisie & planMER liggen ter inzage. Het gezamenlijk bedrijfsleven (Deltalinqs, VNO-NCW West, Kamers van Koophandel Rotterdam en Den Haag, MKB Nederland en LTO Glaskracht) heeft hier op gereageerd. Zij complimenteren de minister met de procedure tot zover en pleiten voor een voortvarende start van de Tracéwetprocedure.

Voorts geeft ze een aantal argumenten voor de aanleg van de Blankenburgverbinding aan. De aanleg van de Blankenburgtunnel zorgt voor verschillende sectoren voor een economische impuls, verhoogt de robuustheid en doorstroming op het regionale verkeersnetwerk, vergemakkelijkt het woon-werkverkeer en verhoogt de veiligheid in het havengebied.

Daarnaast wordt aandacht gevraagd voor drie thema's. Ten eerste bespreekt het bedrijfsleven de tolheffing. Het georganiseerd bedrijfsleven is geen voorstander van tolheffing, maar kan instemmen met onderzoek naar de mogelijkheden tot tolheffing, omdat: (1) Er een tolvrij alternatief in de vorm van de Beneluxtunnel beschikbaar is; (2) de tunnel met tol sneller aangelegd kan worden en (3) onderzoek van de minister heeft uitgewezen dat ook met tol de Blankenburgtunnel bijdraagt aan de oplossingen voor de problemen op de Beneluxcorridor. Het bedrijfsleven pleit voor: (1) Flexibel toltarief naar gelang moment van de dag; (2) een redelijke verhouding tussen het tarief voor personenauto's en vrachtwagens en (3) inning via free flow technologie, zodat er geen vertraging ontstaat bij het passeren van de tunnel.

Ten tweede merkt het bedrijfsleven op dat de tunnel is ingedeeld in categorie C. Zij pleit voor tunnelcategorie A voor gevaarlijke stoffen in plaats van categorie C waarin deze nu ingedeeld is. Daardoor moeten trucks met gevaarlijke stoffen 55 km omrijden. Het bedrijfsleven gaat graag in gesprek met de minister om te onderzoeken welke investeringen nodig zijn om de tunnel in categorie A in te delen.

Ten derde vragen de organisaties aandacht voor een toekomstbestendig ontwerp en vragen de minister om een doelgroepstrook voor het vrachtverkeer.

In de nota van antwoord, verschenen bij het vaststellen van de Rijksstructuurvisie, zou de minister op de drie punten in moeten gaan. Aangaande tolheffing gaat zij niet in op de suggesties die het georganiseerd bedrijfsleven doet (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2013b:72). Aangaande de tunnelcategorie geeft de minister aan dat de schade bij verlies van de tunnel onaanvaardbaar hoog is. Daarom wordt geen extra risico genomen door de tunnel in categorie A

in te delen. Bovendien is een alternatieve route beschikbaar. Aangaande de doelgroepstrook voor het vrachtverkeer geeft de minister aan dat in de planuitwerkingsfase aandacht zal zijn voor een toekomstbestendig ontwerp voor het vrachtverkeer, maar ze is terughoudend als het gaat om doelgroepstroken.

Op 5 november 2013 heeft de minister de Rijksstructuurvisie Bereikbaarheid Regio Rotterdam en Nieuwe Westelijke Oeververbinding vastgesteld. Hierin is de politieke voorkeur van de minister voor de Blankenburgverbinding, variant Krabbeplass-West vastgelegd. Dit document is het einde van de verkenningsfase.

Toekomstige besluiten

Om het verlopen proces in het geheel te plaatsen, wordt hier kort uiteen gezet hoe de planning van Rijkswaterstaat (Rijkswaterstaat, 2015) eruit ziet. Rijkswaterstaat (Ibid.) verwacht dat het Ontwerp-tracébesluit en MER in het derde kwartaal van 2015 ter inzage gelegd worden. Het ontwerp-tracébesluit bestaat uit het gekozen tracé en de inpassing van de weg. In MER staan de gevolgen van de weg op het milieu. Hier kunnen belanghebbenden een zienswijze op indienen. In 2016 hoopt de minister het Tracébesluit vast te stellen. Hierin zijn de zienswijzen op het Ontwerp-tracébesluit verwerkt. Tegen dit besluit kan in beroep worden gegaan. In 2017 wordt gestart met de realisatie. In 2022 zouden de eerste auto's door de tunnel kunnen rijden.

5.3 Doorwerking

In deze sectie wordt de doorwerking van de lobby geduid. Kijkend naar de genomen besluiten kan geconstateerd worden dat de lobby van Deltalinqs instrumenteel heeft doorgewerkt in een drietal politieke besluiten.

Instrumentele doorwerking in politiek besluit

Om te analyseren in welke mate de lobby van Deltalinqs instrumenteel heeft doorgewerkt zijn de meest uitgesproken doelstellingen systematisch vergeleken met het genomen besluit. De bevindingen zijn hieronder weergegeven in de tabel. Indien een doelstelling terugkomt in het besluit, is de code voor die doorwerking doorgegeven.

1. MIRT-verkenning Rotterdam Vooruit

Doelstelling van Deltalinqs	Code	Politiek besluit	Code
<i>“De uitkomsten geven alle aanleiding om de samenwerking tussen bedrijfsleven en overheden te intensiveren en de studie met prioriteit uit te werken.”</i> (NedMobiel, 2007:5)	12.15	<i>“(…) Op korte termijn starten Verkeer en Waterstaat en de regio een gebiedsgerichte MIRT verkenning rond de bereikbaarheid van Rotterdam, waarbij als belangrijke bouwstenen worden meegenomen:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Het vooronderzoek 2e ontsluiting haven Rotterdam</i> • <i>De Rotterdamse verkenning naar de totale stedelijke bereikbaarheid via hoofdroutes en de planstudie Pleinweg. (…)</i>” 	13.15

		(Ministerie van Verkeer & Waterstaat, afspraken bestuurlijk overleg MIRT najaar 2007:24)	
--	--	--	--

Tabel 5.1 Instrumentele doorwerking in politiek besluit (I) MIRT-verkenning Rotterdam Vooruit

De oeververbinding wordt onderzocht in een MIRT-verkenning, waarbij het onderzoek vanaf het begin opnieuw gedaan wordt. Waarschijnlijk dacht het bedrijfsleven meer aan een uitwerkingsstudie dan een verkenningstudie, dus dat beschouwend kan gesteld worden dat de instrumentele doorwerking beperkingen kent. De betrokken respondenten (17, 22) geven echter aan dat zij content waren met het resultaat, namelijk: de oeververbinding stond op de politieke agenda. *“Ja. Dan krijg je het op de agenda en dan laat je ook daarmee zien dat dit serieus is. Ja, of althans je zet wel stappen.”* – respondent 22. Daarom wordt dit beschouwd als een hoge mate van instrumentele doorwerking.

2. Voorkeursalternatief minister

Doelstelling van Deltalinqs	Code	Politiek besluit	Code
Het tracé op de taart die Deltalinqs naar de minister heeft gestuurd, was Blankenburgverbinding, Krabbeplas West (Ilah Rubio, 2012; Van Heel & Van Vliet, 2012; zie ook figuur 5.3)	12.11	<i>“De Blankenburgtunnel, tracé(variant) Krabbeplas West, heeft de voorkeur van de meerderheid van de betrokken decentrale overheden en het rijk.”</i> (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2012b).	13.11

Tabel 5.2 Instrumentele doorwerking in politiek besluit (II) Voorkeursalternatief minister

Dit is een volledige mate van instrumentele doorwerking, omdat precies datgene waar Deltalinqs voor gelobbyd heeft terug komt in het besluit.

3. Regeerakkoord Rutte II & vaststellen voorkeustracé voor Ontwerp-Rijksstructuurvisie

Doelstelling van Deltalinqs	Code	Politiek besluit	Code
Deltalinqs lobbyt bij de Tweede Kamerverkiezingen voor de Blankenburgverbinding.	12.11	<i>“Projecten met een gunstige maatschappelijke baten/kostenverhouding voeren we volgens plan uit. Dit geldt onder meer voor de aanleg van de Blankenburgtunnel.”</i> (Rutte & Samsom, 2012:37)	13.11
		<i>“Tijdens het AO MIRT van december 2012 is als bestuurlijke voorkeur met de Tweede Kamer besproken: De aanleg van de Blankenburgverbinding, variant Krabbeplas-west.”</i> (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2013c)	13.11

Tabel 5.3 Instrumentele doorwerking in politiek besluit (III) regeerakkoord en Tweede Kamer

Ook in deze instrumentele doorwerking is sprake van volledige instrumentele doorwerking van de lobby. Datgene waar Deltalinqs voor gelobbyd heeft, komt volledig terug in het politieke besluit.

5.4 Tactische overwegingen

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag hoe Deltalinqs in termen van tactische overwegingen heeft gehandeld in besluitvorming rond de Blankenburgverbinding. Centraal in dit hoofdstuk staat tabel 5.4, deze bevat een overzicht van alle handelingen die Deltalinqs deze besluitvorming heeft ondernomen. Voor alle handelingen is daarin ook hun codes weergegeven en summier aangegeven wat die code inhoudt. Verder in dit hoofdstuk wordt duiding gegeven aan de gegevens uit de tabel, door achtereenvolgens de arena van de handelingen, de interactie van de handelingen en focus van handelingen te bespreken.

Lobbyactie	Arena	Interactie	Focus
Ronde 1			
Bedrijfsleven biedt minister Eurlings onderzoek private financiering Nieuwe Westelijke Oeververbinding aan.	<i>Outside</i> (A=2.3)	Argumentatie: Op basis van onderzoek op eigen initiatief (B=1.4), concludeert Deltalinqs: De aanleg van een tweede oeververbinding verbetert de bereikbaarheid (B=1.19) en leefbaarheid (B=1.20) van de regio Rotterdam en de veiligheid (B=1.21) van het havengebied.	<i>Er zijn nog geen tegenstrijdige belangen</i>
Ronde 4			
Deltalinqs stuurt de nieuwe Tweede Kamerleden input voor de formatie.	<i>Inside</i> (A=1.6)	Argumentatie: De aanleg van een tweede oeververbinding zorgt voor een economische impuls voor de haven. (B=1.22)	Eigen belangen (C=1.1)
Ronde 6			
Zienswijze Deltalinqs notitie Reikwijdte & detailniveau	Inspraak-procedure (20)	Argumentatie: De aanleg van een tweede oeververbinding verbetert de bereikbaarheid (B=1.19) van de regio Rotterdam en de veiligheid (B=1.21) van het havengebied. Bovendien zorgt de aanleg voor een economische impuls (B=1.22).	Eigen belangen (C=1.1)
Meedenkbijeenkomsten, georganiseerd	Inspraak-procedure (20)	Argumentatie:	Eigen belangen (C=1.1)

door Rijkswaterstaat		De aanleg verbetert de veiligheid in het havengebied (B=1.21). De aanleg zorgt voor een economische impuls voor het gebied (B=1.22).	
Deltalinqs stuurt brief naar de minister van Infrastructuur en Milieu om haar voorkeur te wijzigen.	<i>Inside</i> (A=1.5)	Argumentatie, op basis van MIRT-verkenning Rotterdam Vooruit (B=1.2): De aanleg verbetert de bereikbaarheid van regio Rotterdam (B=1.19). De aanleg verbetert de veiligheid in het havengebied (B=1.21). De aanleg zorgt voor een economische impuls voor het gebied (B=1.22).	Meerdere belangen: Blankenburgverbinding is beste optie voor alle betrokken partijen (C=2.2)
Algemeen Dagblad: "Vol gas voor vervoer"	<i>Outside</i> (A=2.1)	Argumentatie: De aanleg verbetert de bereikbaarheid van regio Rotterdam (B=1.19).	Eigen belangen (C=1.1)
Algemeen Dagblad: "Toch geldt voor de tunnel"	<i>Outside</i> (A=2.1)	Argumentatie: De aanleg verbetert de bereikbaarheid van regio Rotterdam (B=1.19). De Blankenburgtunnel is de goedkoopste optie (B=1.23).	Eigen belangen, afzetten tegen slechter alternatief, Oranje-tunnel (C=1.2)
Algemeen Dagblad: "Vrij baan voor de Blankenburgbuis"	<i>Outside</i> (A=2.1)	Argumentatie: Verwezen naar de uitkomsten van MIRT-verkenning (B=1.2). De aanleg verbetert de bereikbaarheid van regio Rotterdam (B=1.19). De Blankenburgtunnel is de goedkoopste optie (B=1.23).	Eigen belangen, afzetten tegen slechter alternatief, Oranje-tunnel (C=1.2)
Taart met gedicht voor de minister	<i>Inside</i> (A=1.5)	-	Eigen belangen (C=1.1)
Ronde 7			

Pleitbrief Havenbedrijf, met medewerking van Deltalinqs en 21 andere voorstanders	<i>Inside</i> (A=1.2)	Argumentatie: (argumenten + steun): Op basis van onderzoek van het Ministerie (B=1.2) blijkt de Blankenburgtunnel het meest bij te dragen aan bereikbaarheid (B=1.19). Daarnaast draagt de aanleg bij aan economische ontwikkeling (B=1.22) van het gebied. De Blankenburgtunnel is de goedkoopste optie (B=1.23). Het Havenbedrijf laat door middel van citaten van voorstanders, gemeenten, belangenorganisaties, politieke partijen uit de regio, zien dat het project ook veel steun heeft (B=1.9).	Eigen belangen; natuur- en landschapsbelangen worden erkend (C=1.2)
Ronde 8			
Deltalinqs stuurt de nieuwe Tweede Kamerleden input voor de formatie.	<i>Inside</i> (A=1.6)	-	Eigen belangen (C=1.1)
Nieuwsblad Transport: "Deltalinqs juicht, lobby geslaagd"	<i>Outside</i> (A=2.1)	-	Eigen belangen (C=1.1)
Ronde 9			
7 mei 2013	Inspraak-procedure (20)	Argumentatie voor Blankenburgtunnel: Bereikbaarheid Regio Rotterdam (B=1.19) Aanleg draagt bij aan economische ontwikkeling (B=1.22) Veiligheid in het havengebied (B=1.21) Argumentatie voor tunnelcategorie A in plaats van categorie C: Het alternatief voor vrachtwagens met gevaarlijke stoffen is 55 km omrijden, dat is eigenlijk geen optie. (B=1.24)	Eigen belangen (C=1.1)

		Een vergelijkbare tunnel in Antwerpen is ook ingedeeld in categorie A (B=1.25)	
--	--	--	--

Tabel 5.4 Handelen van Deltalinqs in tactische overwegingen, dossier Blankenburgverbinding.

Arena

Deltalinqs heeft haar lobby in verscheidene arena's gevoerd. Allereest licht ik de *outside* lobby toe. Deltalinqs heeft ten eerste in 2009 op de Randstad Urgent conferentie de minister de business case van het bedrijfsleven aangeboden. Uiteraard gaat daar de nodige afstemming met medewerkers van de minister achter de schermen aan vooraf, maar de business case is dan in de openbaarheid; evenals de reactie van de minister.

Ten tweede heeft Deltalinqs zich een aantal keer in de media gemanifesteerd waarin zij haar keuze voor de Blankenburgtunnel benadrukt. Zeker rondom een aantal beslismomenten heeft Deltalinqs de media gezocht. Vaak is zij gepubliceerd in het Algemeen Dagblad.

Deltalinqs heeft ook *inside* lobby gevoerd. Een ludieke voorbeeld hiervan is de taart die naar de minister is gestuurd op het moment dat zij haar voorkeursbeslissing bekend zou maken. Verder is er voornamelijk *inside* lobby gevoerd rondom verkiezingen, waarbij Deltalinqs gepoogd heeft het uiteindelijke regeerakkoord te beïnvloeden.

Hierbij dient verder opgemerkt te worden dat een Deltalinqs-respondent aan geeft dat het Havenbedrijf en TLN standaard een lobbyist in Den Haag hebben rondlopen. Als er gesproken moet worden met Tweede Kamerleden deden zij dat namens de groep. De lobbyist van het Havenbedrijf, die dezelfde doelstelling hadden, heeft de *inside* lobby gevoerd: gepraat met Kamerleden, pleitbrief aangeboden, input geleverd voor coalitieonderhandelingen.

Tot slot heeft ook lobby plaats gevonden op uitnodiging. De Tweede Westelijke Oeververbinding was een van de eerste projecten na de Commissie Elverding. Zowel Rijkswaterstaat als het Havenbedrijf heeft omgevingsessies en ontwerpateliers georganiseerd om de visie en belangen van bewoners, bedrijfsleven, boeren, andere burgers, overheden zo goed mogelijk aan de voorkant proberen mee te nemen.

Interactie

De interactie is nagenoeg altijd gebaseerd op argumentatie. Een aantal argumenten voor de aanleg van de Tweede Westelijke Oeververbinding komt vaak terug. Een eerste argument is de verbetering van de bereikbaarheid van de regio Rotterdam. Een tweede argument is de economische impuls die de aanleg van de oeververbinding met zich mee brengt. Ook de veiligheid in het havengebied zal verbeteren door de aanleg. In een later stadium, als gekozen moet worden tussen Blankenburgtunnel en Oranjetunnel, komt dat eerste argument vaak terug. Ook wordt gesteld dat de Blankenburgverbinding goedkoper is.

Deltalinqs heeft in eerste instantie gesteld dat zij geen expliciete voorkeur had voor de Blankenburgtunnel dan wel Oranjetunnel. In juli 2011 heeft zij richting de minister uitgesproken dat zij een voorkeur heeft voor de Blankenburgtunnel. Uit onder andere de MIRT-verkenning bleek dat die variant het snelst te realiseren is. Vanaf dat moment kon Deltalinqs in haar lobby verwijzen naar de studies van Rijkswaterstaat, waarin de nut & noodzaak van een tunnel was aangetoond en waar de Blankenburgverbinding een betere score had op de maatschappelijke kosten en batenanalyse.

Focus

Deltalinqs heeft voornamelijk gefocust op haar eigen belangen. Dat betekent dat zij in eerste instantie gelobbyd heeft voor een Tweede Westelijke Oeververbinding. Na de voorkeursbeslissing heeft Deltalinqs in sommige gevallen de vergelijking gemaakt tussen de beoogde effecten van de aanleg van de Blankenburgverbinding en de beoogde effecten bij de aanleg van de Oranjeverbinding. Zo probeerde zij de Blankenburgverbinding positief af te laten steken tegenover de Oranjetunnel.

5.5 Strategie & strategievorming

In deze sectie wordt antwoord gegeven op de vraag tot wat voor lobbystrategie de handelingen van Deltalinqs binnen de Blankenburgverbinding opbouwen. Dat wordt beschreven in de sectie over gerealiseerde strategie. In de sectie daarna wordt gekeken hoe die gerealiseerde strategie tot stand komt. Daarbij wordt een eventuele intentionele strategie vergeleken met de gerealiseerde strategie.

Gerealiseerde strategie

Om patronen in de handelingen te ontdekken, biedt tabel 5.4 een handig overzicht. Vanaf de val van Kabinet Balkenende IV, ronde vier, is een patroon te herkennen in de interactie in de lobbyacties van Deltalinqs. Zij interacteert nagenoeg altijd via argumentatie. De inhoud van die argumentatie heeft zich ontwikkeld gedurende het proces, doordat Deltalinqs haar voorkeur aangepast heeft gedurende het proces. In een eerder stadium schreef ze dat haar voorkeur uit gaat naar de Oranjeverbinding. In een latere brief aan de minister heeft zij haar voorkeur definitief veranderd in de Blankenburgverbinding. Die wijziging is mede ingegeven door de verschillende onderzoeken van Rijkswaterstaat en het Havenbedrijf. Deltalinqs is door het onderzoek overtuigd geraakt om voor de Blankenburgtunnel te lobbyen.

In het vervolg heeft Deltalinqs in haar lobby verwezen naar de studies van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu en haar eigen onderzoek. Uit tabel 5.4 komt naar voren dat Deltalinqs in dit besluitvormingsproces vier argumenten gebruikt voor de komst van een Tweede Westelijke Oeververbinding. Deze argumenten komen geregeld terug in Deltalinqs' lobby. De aanleg van een Tweede Westelijke Oeververbinding zorgde voor betere bereikbaarheid van de regio Rotterdam (B=1.19), voor een leefbaardere regio (B=1.20, slechts één keer gebruikt), voor een veiliger havengebied (B=1.21) en voor een economische impuls voor zowel mainport als greenport (B=1.22).

Toen vervolgens de keuze ging tussen de Blankenburgtunnel en de Oranjetunnel heeft Deltalinqs nog steeds die drie argumenten gebruikt én is er één argument bij gekomen. Dat is dat de Blankenburgtunnel de goedkoopste optie was (B=1.23). In een later stadium, toen de Rijksstructuurvisie vastgelegd moest worden, heeft Deltalinqs twee nieuwe argumenten (B=1.24 en B=1.25) gebruikt die in gingen op het voorstel van Rijkswaterstaat.

Wat betreft de focus van de lobby is er ook sprake van een patroon. Deltalinqs heeft continue alleen gefocust op haar eigen belang, het belang van de Rotterdamse haven. In de fase om de TWO op de agenda te krijgen heeft zij alleen maar haar argumenten laten horen, zonder blijk te geven van andermans belangen. Toen de besluitvorming ging over een Blankenburgtunnel of Oranjetunnel, heeft Deltalinqs ook alleen op haar eigen belangen gefocust, maar heeft ze daar een aantal keer de vergelijking gemaakt tussen de Oranjetunnel en Blankenburgtunnel. Op zo'n manier kon ze de Blankenburgtunnel positief neerzetten, omdat deze veel goedkoper was en meer winst opleverde voor bereikbaarheid dan de Oranjetunnel.

In het geheel aan lobbyacties zit geen patroon in de arena waar zij lobbyt. Zodoende kan niet gesproken worden van een strategie. De reden hiervoor is dat het moment en de arena van lobbyacties afgestemd zijn op gebeurtenissen in de omgeving. Aan de hand van bijvoorbeeld verkiezingen in de Tweede Kamer, behandeling in de Kamer of inspraakprocedures, bepaalt Deltalinqs waar zij haar lobby voert. Vandaar dat geen patroon in de arena's te vinden is.

Strategievorming

Intentionele strategie

Deltalinqs heeft in 2006 een strategie opgesteld om via een publiek-private samenwerking te komen tot een Tweede Westelijke Oeververbinding. Zij nam samen met het Havenbedrijf initiatief om met andere organisaties uit het bedrijfsleven een business case te ontwikkelen voor private financiering. In deze business case, die is aangeboden aan minister Eurlings, is voorgesteld om het grootste gedeelte van de verbinding te financieren met privaat geld. Die financiering zou via tol kunnen worden terugverdiend. De overheid diende ongeveer 40% van de totale kosten bij te dragen.

Door dit project mee te nemen in de MIRT-verkenning Rotterdam Vooruit (besluit genomen in 2007) heeft het ministerie van Verkeer en Waterstaat de leiding van het project naar zich toe getrokken. Eerst was nog sprake van een publiek-private samenwerking, zoals ook de motie-Aptroot luidde. Het Havenbedrijf heeft pogingen ondernomen om het projectmanagement op zich te nemen, maar Rijkswaterstaat wilde zelf de leiding behouden. Daarop is het Havenbedrijf afgehaakt. Vanaf dat besluit, in de zomer van 2010, is het feitelijk een puur Rijksproject geworden.

Deltalinqs is begonnen als initiatiefnemer en als initiatiefnemer viel haar strategie niet te typeren in de tactische overwegingen voor lobbyisten. Dat het project op de politieke agenda is gekomen, betekende dat dat zij haar intentionele strategie niet gerealiseerd heeft.

Opzettelijke vs. Opkomende strategie?

Doordat het een Rijksproject is geworden, heeft Deltalinqs haar intentionele strategie niet gerealiseerd. Aangezien in het verdere proces wel een patroon in de lobbyacties te vinden is op gebied van focus en interactie, wordt geconstateerd dat Deltalinqs een opkomende lobby heeft gevoerd.

Uit hoofdstuk 5.2, waarin het besluitvormingsproces is beschreven, valt op te merken dat bijna alle lobbyacties ondernomen worden als reactie op de omgeving. Denk hierbij aan inspraakprocedures, Tweede Kamerverkiezingen en behandelingen van het project in de Tweede Kamer. Dat is een reden waarom geen patroon zit in de arena van lobbyen. Het zijn pragmatische reacties op ontwikkelingen in de omgeving.

5.6 Relatie doorwerking & lobbyaanpak

In deze sectie wordt onderzocht of een relatie tussen de doorwerking en de gehanteerde lobbyaanpak bestaat en of die verklaard kan worden. Hieronder wordt de relatie tussen doorwerking en de tactische overwegingen, strategie en lobby-ontvankelijkheid beschreven.

Instrumentele doorwerking in politiek besluit (1) MIRT-verkenning Rotterdam Vooruit naar een Tweede Westelijke Oeververbinding

Concepten	Hoge mate van instrumentele doorwerking in politiek besluit (I)
Arena	<p>Deltalinqs heeft tijdens een <i>outside</i> lobby haar business case overhandigd aan minister Eurlings van Verkeer en Waterstaat.</p> <p>In mijn optiek speelt de gekozen arena hier geen rol. Het gaat meer om het aanbieden van onderzoek (zie interactie) op het juiste moment (zie ontvankelijkheid).</p>
Interactie	<p>Deltalinqs heeft samen met organisaties uit bedrijfsleven een onderzoek gedaan naar de private financiering van de Tweede Westelijke Oeververbinding.</p> <p>Bij de ontvangst van het onderzoek gaf minister Eurlings aan dat hij bekend was met de problematiek. In die zin heeft het onderzoek niet de overtuigende werking gehad. <i>“Minister Eurlings gaf in zijn reactie aan dat hij gecharmeerd is van de nieuwe aanpak, waarin het bedrijfsleven zelf verantwoordelijkheid heeft genomen”</i> ((Randstad Urgent Nieuwsflits, nummer 1, november 2007:2).</p> <p>Het uitvoeren van een onderzoek heeft wel geleid tot de gelegenheid om op hoog niveau iets aan te bieden: <i>“(...) het laten uitvoeren van een studie, dan heb je tenminste wat; wat je dus ook kunt aanbieden.”</i> – respondent 23</p>
Focus	Deltalinqs initieerde het proces, dus toen waren nog geen tegenstrijdige belangen.
Strategie	Eén actie, dus geen sprake van strategie.
Lobby-ontvankelijkheid	<p>Lobby-ontvankelijkheid speelt een grote rol bij deze doorwerking.</p> <p>Ten eerste sloot het onderzoek perfect aan bij het Kabinetsprogramma ‘Randstad Urgent’. Mede omdat het zo goed aansloot, kreeg het bedrijfsleven een podium om het onderzoek te overhandigen.</p> <p>Ten tweede werd in diezelfde periode de Landelijke Markt- en Capaciteitenanalyse opgeleverd. De conclusie van deze LMCA was dat de bereikbaarheid Regio Rotterdam landelijk gezien de grootste prioriteit had. De minister zou in overleg met decentrale overheden nadere afspraken maken over mogelijk onderzoek naar de Ring Rotterdam (Ministerie Verkeer & Waterstaat, 2007b:5). Als het ministerie die studie toch ging uitvoeren, dan kon een tweede ontsluiting van de haven simpel aan die studie worden toegevoegd.</p>

Tabel 5.5 Relatie instrumentele doorwerking in politiek besluit (I) en aanpak Deltalinqs

De instrumentele doorwerking kan verklaard worden door de interactie. Of de keus van de arena een rol speelt, is moeilijk te zeggen. De lobby-ontvankelijkheid verklaart voor een deel de doorwerking.

**Instrumentele doorwerking in politiek besluit (2) Voorkeursalternatief minister
Blankenburgverbinding, Krabbeplas West.**

Concept	Hoge mate van instrumentele doorwerking in politiek besluit (II)
Arena	In de periode voor dit besluit, heeft Deltalinqs zowel <i>inside</i> als <i>outside</i> gelobbyd voor de Blankenburgtunnel. Ik voorzie geen relatie tussen de doorwerking en de gekozen arena; het gaat bij deze vorm van doorwerking voornamelijk over de lobby-ontvankelijkheid.
Interactie	Deltalinqs interacteert vooral via argumentatie. In haar lobbyacties geeft Deltalinqs een aantal argumenten om de voorkeursbeslissing te beïnvloeden. De Tweede Westelijke Oeververbinding dient de bereikbaarheid rond Rotterdam te verbeteren (B=1.19) en de Blankenburgtunnel is de goedkoopste optie (B=1.23). Ik voorzie ook geen relatie tussen de doorwerking en de gekozen interactie.
Focus	Deltalinqs heeft in deze lobbyacties slechts op haar eigen belangen gefocust, waarbij ze bij twee van haar drie lobbyacties haar voorkeur Blankenburgtunnel afzet tegen de Oranjetunnel. Ik voorzie geen relatie tussen de doorwerking en de gehanteerde focus.
Strategie	Deltalinqs heeft tot op heden haar voorkeur qua tracé – en daarmee haar argumentatie – wel aangepast richting Blankenburgtunnel. Zij heeft die keuze veranderd op basis van onderzoeken van het Ministerie. Door die opkomende strategie, kan gesproken worden van instrumentele doorwerking, omdat zij anders wellicht nog voor een Oranjetunnel zou hebben gelobbyd. Het feit dat Deltalinqs echter van positie wisselt heeft geen gevolgen gehad voor de doorwerking.
Lobby-ontvankelijkheid	De conceptresultaten van de onderzoeken van Rijkswaterstaat, maar ook het Masterplan Rotterdam Vooruit was al afgerond. Uit gepubliceerde conceptresultaten van het onderzoek beredeneert Rob Mackor, journalist van Nieuwsblad Transport, welke keus de minister zou gaan maken (Mackor, 2011, 1 november). Uiteindelijk heeft hij het bij het juiste eind. Dit artikel toont aan dat de uitkomsten van het onderzoek voor de realisatie van de Blankenburgverbinding spraken. De keuze van de minister is beredeneerd op onderzoek en daardoor een logische keus.

Tabel 5.6 Relatie instrumentele doorwerking in politiek besluit (II) en aanpak Deltalinqs

Ondanks dat dit instrumentele doorwerking in politiek besluit is, valt die doorwerking niet te verklaren door de aanpak van Deltalinqs. In dit geval lijkt de conclusie rechtstreeks uit de onderzoeken van het Ministerie te komen. Deltalinqs heeft daar verder geen invloed op gehad.

**Instrumentele doorwerking in politiek besluit (3) regeerakkoord Rutte II & vaststellen
voorkeustracé Tweede Kamer**

Concept	Hoge mate van instrumentele doorwerking in politiek besluit (III)
Arena	Deltalinqs heeft kort na de Tweede Kamerverkiezingen een lobbybootje gestuurd naar de Tweede Kamerleden. Hierin stond de aanleg van de

	Blankenburgtunnel als cruciaal punt. De doorwerking kan niet verklaard worden door deze <i>inside</i> lobby.
Interactie	De interactie van het lobbybootje is niet te interpreteren in theoretische concepten.
Focus	Deltalinqs focust op eigen belang door aan te geven dat de Blankenburgtunnel moet worden aangelegd.
Strategie	Deltalinqs handelt continue met een focus op eigen belang en argumentatie. De argumentatie wisselt per keer, maar omvat meestal een argument rond bereikbaarheid (B=1.19), veiligheid (B=1.20) of economische impuls (B=1.22).
Lobby-ontvankelijkheid	Het feit dat de Blankenburgverbinding in het regeerakkoord staat, is eerder de uitkomst van een politieke onderhandeling tussen de VVD en de PvdA, dan van de lobby van Deltalinqs. Het is voor Deltalinqs gunstig dat de VVD de Tweede Kamerverkiezingen heeft gewonnen. Dat was nog maar de enige partij die de Blankenburgtunnel aan wilde leggen.

Tabel 5.7 Relatie instrumentele doorwerking in politiek besluit (III) en aanpak Deltalinqs

Op dit soort momenten is het goed dat de lobby aanhoudt. Lowery (2013) noemt het een non-event als de status quo met hulp van een lobbyende actor omhoog blijft. Extreem moeilijk waar te nemen. Ik beschouw het niet als relatie tussen doorwerking en de lobbyaanpak van Deltalinqs, omdat de relatie daarvoor niet sterk genoeg zichtbaar is. Het kan zeker wel invloed hebben op het proces. Eén respondent zegt daarover:

En dan helpt het dus dat het voor-geluid wat er wel degelijk is, dat zich dat manifesteert en men ook gemotiveerd is om die lobby ook vast te houden. En niet achterover gaat zitten en zeggen: de opdracht is er toch inmiddels; de rijksstructuurvisie is goedgekeurd, dus hij gaat er toch komen? – respondent 24.

6. Ontheffing Flora- en faunawet op gebied van meeuwen

In dit hoofdstuk worden de bevindingen en analyse van het dossier ontheffing Flora- en faunawet op gebied van meeuwen gepresenteerd. In sectie 6.1 wordt het dossier geïntroduceerd. In sectie 6.2 wordt het besluitvormingsproces beschreven aan de hand van het rondemodell. In onderdeel 6.3 wordt de doorwerking van de lobby van Deltalinqs geduid. In sectie 6.4 wordt de aanpak van Deltalinqs besproken in tactische overwegingen. In sectie 6.5 wordt de lobbystrategie en de vorming van die strategie door Deltalinqs beschreven. In sectie 6.6 wordt de doorwerking van de lobby verklaard door de aanpak van Deltalinqs.

6.1 Casusbeschrijving

In de havengebieden van Rotterdam, Dordrecht en Alblasterdam broeden sinds dertig jaar grote aantallen meeuwen. Het gaat hier voornamelijk om de kleine mantelmeeuw, de zilvermeeuw en de stormmeeuw. Deze meeuwen veroorzaken overlast voor de gevestigde bedrijven, omdat de dieren op bedrijventerreinen nabij installaties, opslagtanks, opslagterreinen, bedrijfsgebouwen en werknemers broeden. Tijdens en na de broedfase zijn de ouders agressief tegenover mensen die in nabijheid van het nest en de jongen zijn. Dit levert voornamelijk gevaarlijke situaties op voor werknemers die op hoge, smalle installaties werken. Er hebben diverse incidenten plaats gevonden waarbij werknemers naar de EHBO of het ziekenhuis moesten ten gevolge van een aanval van meeuwen. Daarnaast hebben de uitwerpselen van vogels een corrosieve werking. De installaties die door de uitwerpselen worden getroffen hebben een sterk verkorte levensduur. In de nabijheid van terreinen die bestemd zijn voor luchtvaart, zijn de vogels een risico voor het vliegverkeer (Lensink, 2015b).

De wet

Meeuwen zijn beschermd door de Flora- en faunawet (Ffw), omdat zij tot de inheemse diersoorten behoren. Het is verboden dieren behorende tot een inheemse diersoort te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9) of opzettelijk te verontrusten (artikel 10). Het is verboden hun nesten of andere verblijfplaatsen te vernielen of verstoren (artikel 11). Het is verboden de eieren van deze dieren mee te nemen, te beschadigen of vernielen (artikel 12).

Op basis van enkele artikelen in de Ffw kan ontheffing worden aangevraagd om het beheer en de bestrijding van diersoorten wel mogelijk te maken. Eén van die artikelen is artikel 68, lid 1 (Ffw), waarin betoogd wordt dat op een paar voorwaarden en alleen als bijvoorbeeld volksgezondheid en openbare veiligheid of veiligheid van het luchtverkeer in gevaar is, een ontheffing verkregen kan worden.

Is dit lobby?

Dit dossier is anders dan andere dossiers uit dit onderzoek. Zo kan gesteld worden dat politieke besluitvorming feitelijk al plaats gevonden heeft en heeft geleid tot het vaststellen van de Flora- en faunawet en het besluit Faunabeheer. Binnen deze wetgeving wordt aangegeven hoe een actor een ontheffing op de verbodsbepalingen uit de wet kan realiseren. Kritisch kan beargumenteerd worden dat het eenvoudigweg het doorlopen van een procedure is. Voldoet de aanvraag, dan staat het besluit immers al vast. Als die procedure niet aan die wettelijke voorwaarden voldoet, staat het besluit ook al vast. Dit is zonder meer waar en dat geeft beperkingen voor het onderzoek. Toch heb ik argumenten om te stellen dat dit wel het beïnvloeden van besluitvorming is.

Ten eerste een argument over het Faunabeheerplan. Een faunabeheerplan (art. 30 Ffw) is een actieplan dat als basis dient om de ontheffing te verlenen. In art. 10 van Besluit Faunabeheer staan de elementen die minstens in het faunabeheerplan opgenomen dienen te worden wil zij kans maken op ontheffing. Een aantal van die elementen omvat het aanleveren van informatie. Hoeveel dieren van de te beheren soort leven in het gebied? Wat is de omvang van het werkgebied? Een aantal andere elementen vraagt een onderbouwing voor het afgeven van de ontheffing. Dit zijn de elementen waar Deltalinqs het besluit van de ontheffingsverlener wel degelijk kan beïnvloeden. Deze elementen vallen binnen de definitie van lobbyen: *het geheel van rechtmatige acties dat wordt ondernomen om de (politieke en ambtelijke) besluitvorming te beïnvloeden*. De vereisten aan het Faunabeheerplan die meegenomen worden voor analyse, staan hieronder (Besluit Faunabeheer, artikel 10; geraadpleegd via wetten.overheid.nl):

- **d.** een onderbouwing van de noodzaak van een duurzaam beheer van de in onderdeel c bedoelde diersoorten, waaronder een onderbouwde verwachting van de belangen als bedoeld in artikel 68, eerste lid, van de wet die zouden worden geschaad indien niet tot beheer zou worden overgegaan;
- **e.** een beschrijving van de mate waarin de in onderdeel d bedoelde belangen in de vijf jaren voorafgaand aan het ter goedkeuring indienen van het faunabeheerplan zijn geschaad;
- **g.** per diersoort een beschrijving van de aard, omvang en noodzaak van de handelingen die zullen worden verricht om de gewenste stand, bedoeld in onderdeel f, te bereiken;
- **l.** voorzover daarover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, een onderbouwde inschatting van de verwachte effectiviteit van de in onderdeel g bedoelde handelingen.

Een tweede argument om dit dossier te beschouwen als besluitvormingsproces waar lobbyen mogelijk is, is de periode die voorafgaat aan het Faunabeheerplan. Het tot stand komen van het Faunabeheerplan gebeurt in overleg met verschillende actoren; zowel verschillende overheidspartijen als bedrijfsleven. Zij hebben allen een verschillende rol en belangen die zij graag in het plan zouden realiseren.

6.2 Besluitvorming

In deze sectie wordt het besluitvormingsproces dat heeft geleid tot de ontheffing van de Flora- en faunawet op gebied van meeuwen beschreven aan de hand van het rondemodell.

Ronde 1: aanleidingen voor reactivering werkgroep

In 2012 is het Havenbedrijf in onderhandeling met Shtandart TT, een Russische olieterminal die zich op de kop van de Beer lijkt te gaan vestigen. Om het terrein geschikt te maken voor de bouw, begint het Havenbedrijf met verjagen van meeuwen. Over deze werkzaamheden licht ze de omliggende bedrijven over in. Een aantal van deze bedrijven is lid van de werkgroep meeuwen van Deltalinqs. Die werkgroep heeft zich in gezet om het proces de ontheffing meeuwen 2010-2015 tot een (voor hen) goed einde te brengen. Voor 2010 hadden bedrijven hun eigen ontheffing.

In juli 2013 begint bij Deltalinqs een nieuwe beleidsadviseur milieu. Hem wordt tijdens zijn inwerkperiode over het bestaan van een werkgroep meeuwen verteld. Daarbij is ook gemeld dat de toen geldende ontheffing in 2015 zou aflopen. Dat was reden om die werkgroep weer bijeen te roepen.

Ronde 2: Reactivering werkgroep meeuwen

In de tweede ronde wordt de werkgroep gereactiveerd om de voorbereidingen te treffen voor een volgende ontheffing. In de werkgroep zitten bedrijven die input leveren voor het schrijven van het faunabeheerplan. Een faunabeheerplan (art. 30 Ffw) is een actieplan dat als basis dient om de ontheffing te verlenen. In art. 10 van Besluit Faunabeheer staan de elementen die minstens in het faunabeheerplan opgenomen dienen te worden wil zij kans maken op ontheffing. Faunabeheerplannen dienen om voor goedkeuring in aanmerking te komen, te voldoen aan de artikelen acht tot en met elf van het besluit Faunabeheer.

Bij de overleggen van de werkgroep schuiven verschillende organisaties aan, zoals een aantal bedrijven, de Faunabeheereenheid Zuid-Holland, Omgevingsdienst Haaglanden, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en Havenbedrijf Rotterdam. Hieronder staat welke organisaties om welke redenen deelnemen aan het overleg.

1. Deltalinqs behartigt de collectieve belangen van haar leden. Er waren ruim dertig bedrijven die een ontheffing hadden, dus dat was een reden om te acteren. Een aantal leden had er ook telefonisch sterk op aangedrongen. Het niet realiseren van een volgende ontheffing werd beschouwd als zeer onwenselijk alternatief. Deltalinqs voerde het secretariaat van de werkgroep; ze organiseerde de vergaderingen en was verantwoordelijk voor de verslaglegging.
2. De bedrijven zijn de gebruikers van de ontheffing. Zij zitten erbij om input te leveren voor het faunabeheerplan. Hoeveel incidenten zijn er geweest? Waar is de overlast het ergst? Welke maatregelen hebben zij genomen? Zij willen graag de overlast die zij als gevolg van de meeuwen ervaren beperken. Bedrijven uit de volgende categorieën schuiven aan: containeroverslag, olieopslag en -raffinage, droge bulk, overslag voedingsmiddelen en chemie.
3. De faunabeheereenheid is de schrijver (in dit geval opdrachtgever) van het faunabeheerplan. Op basis van een door de Gedeputeerde Staten goedgekeurd faunabeheerplan kan een ontheffing aangevraagd worden. Dit is een bevoegdheid die die Faunabeheereenheid toekomt via de Flora- en faunawet. Zij kan de ontheffing doorschrijven aan de bedrijven.
4. Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) is verantwoordelijk voor de handhaving van de Flora- en faunawet (www.ozhz.nl). Zij zijn bij het overleg aanwezig om aan te geven wanneer een ontheffing handhaafbaar is. Zij wil de handhaving goed kunnen uitvoeren; een goed handhaafbare ontheffing is daarvoor cruciaal.
5. Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) schuift bij het overleg aan omdat overleg in een vroeg stadium het eindproduct ten goede komt en omdat gedoe voorkomen kan worden. Daarnaast kan zij de grenzen van de Flora- en faunawet richting de bedrijven aangeven.
6. Havenbedrijf Rotterdam was om twee redenen betrokken: (1) *"Ik zit nu bij het Havenbedrijf, wij zijn landlord in dit gebied. Wij zijn er voor onze klanten. Wij willen onze klanten helpen, faciliteren om hun bedrijfsproces zo optimaal mogelijk te laten plaats vinden. Wij hebben heel veel kennis."* (2) *"wij willen de faunabescherming niet tegen ons hebben, want als de faunabescherming tegen de bedrijven keert, dan is het de haven van Rotterdam en keert ze zich tegen ons."* – respondent Havenbedrijf Rotterdam.

Tijdens het eerste overleg, op 10 juli 2013, wordt gereflecteerd op de huidige ontheffing en de wensen die bedrijven voor een volgende ontheffing hebben. Die wensen dienen als input voor het komende faunabeheerplan. De bedrijven geven ten eerste aan problemen te ondervinden bij

kantoorpanden & fietspaden, looppaden. Het verjagen van meeuwen of bewerken van nesten wordt door de huidige ontheffing niet toegestaan. Dat hangt samen met de onduidelijke definitie van installaties. Is een portacabin (een tijdelijke werkruimte) een installatie? Ten tweede kunnen nesten op erts- en koolbergen met de huidige ontheffing niet worden verwijderd. Het Havenbedrijf geeft aan dat de huidige vergunning moeilijk voort te zetten is. OZHZ en FBE geven aan dat ze juist wel mogelijkheden zien om de vergunning te verruimen. Dit wordt in een volgend overleg door OZHZ genuanceerd.

Het tweede overleg vindt plaats op 9 oktober 2013. Eén van de bedrijven stelt voor om een werkbezoek te organiseren, zodat de problematiek ervaren kan worden.

Het derde overleg van de werkgroep vindt plaats op 18 maart 2014. Bij dit overleg van de werkgroep meeuwen schuift de ontheffingsverlener, Omgevingsdienst Haaglanden (ODH), aan. Tijdens dit overleg worden verbeterpunten richting ontheffingsverlener ODH gecommuniceerd. Eén van de bedrijven geeft aan met een tekstvoorstel voor droge bulkbedrijven te komen. Daarnaast geven de bedrijven aan dat zij graag de visdief (vogelsoort) toevoegen aan de ontheffing. Enquête die bedrijven mogelijkheid biedt om hun ervaringen en handelingen rondom de meeuwenoverlast anoniem aan te leveren wordt besproken. De gebundelde respons dient als input voor de auteur van het Faunabeheerplan.

Het vierde overleg van de werkgroep vindt plaats op 10 juni 2014. De ontheffingsverlener is hierbij ook aanwezig. De werkgroep is voorafgaand aan de vergadering op bezoek op het terrein van een olieraffinaderij om de meeuwenkwestie op locatie te bekijken en te ervaren. De droge bulkbedrijven leggen nogmaals op tafel dat ze meer ruimte willen in de ontheffing. Hier is een tekstvoorstel voor opgesteld. Dit wordt voorgelegd aan het bureau dat het Faunabeheerplan schrijft.

Tijdens de vorige vergadering (18 maart 2014) was een jager aanwezig. De Faunabescherming maakt zich zorgen over het feit dat jagers deelnemen aan de projectgroep en stelt dat een evenwichtige benadering van het probleem door betrokkenheid van jagers niet mogelijk is. Deltalinqs heeft het betreffende bedrijf gevraagd de vertegenwoordiger terug te trekken en een andere vertegenwoordiger te sturen.

Ronde 3: Auteur Faunabeheerplan

Aangezien het faunabeheerplan geschreven wordt door een extern adviesbureau, moest een adviesbureau geselecteerd worden. Deze taak werd door de Faunabeheereenheid uitgevoerd. Zij had in de zomer van 2014 ook een Faunabeheerplan rondom ganzen dat geschreven moest worden. Bureau Waardenburg heeft voor dat Faunabeheerplan een offerte aangeleverd, maar de concurrent was net goedkoper.

De Faunabeheereenheid heeft voor de meeuwen toen alleen een offerte aangevraagd bij Bureau Waardenburg. Die offerte werd als redelijk beoordeeld door de Faunabeheereenheid. Bovendien had hij het vorige plan ook geschreven en weet de ecooloog van Bureau Waardenburg precies wat er speelt en al gedaan is. Nu duidelijk is wie het Faunabeheerplan gaat schrijven, kan het schrijfproces van start gaan.

Ronde 4: schrijfproces Faunabeheerplan

Het schrijfproces begint met een aantal inleidende gesprekken tussen Bureau Waardenburg en de Faunabeheereenheid Zuid-Holland en het Havenbedrijf Rotterdam. Deze gesprekken zijn

gevoerd om gevoeligheden te ontdekken en aandachtspunten voor dit gebied in kaart te brengen.

Het eerste overleg tussen de werkgroep en de auteur vindt plaats op 27 augustus 2014. Omgevingsdienst Haaglanden is hier ook bij aanwezig. De ecooloog van Bureau Waardenburg is aanwezig om vanuit de bedrijven input voor de onderbouwing van de ontheffing aan te horen. Er wordt een mogelijkheid voorgesteld om in het Faunabeheerplan op te nemen dat bedrijven in bepaalde gebieden, mits sprake is van calamiteit of onvoorzien onderhoud, meeuwennesten aan de kant mogen schuiven. Daarvoor wordt aan de ontheffing '*.....met als enige regelmaat handelingen verrichten*' toegevoegd (Deltalinqs, 2014c). In de vorige ontheffing is geen mogelijkheid voor deze flexibiliteit. Bedrijven geven daarom aan het begin van het broedseizoen aan dat ze overal op het terrein moeten werken, om mogelijke calamiteiten zo toch het hoofd te bieden. Als in de oude situatie een calamiteit voordeed en een bedrijf had aangegeven daar niet te hoeven zijn, kon zij de meeuwennesten niet bewerken of verwijderen.

Vanaf de zomerperiode tot september schrijft Bureau Waardenburg aan een conceptversie van het Faunabeheerplan. In september 2014 is een overleg van de werkgroep. Aangezien de beleidsadviseur van Deltalinqs hier niet bij aanwezig is geweest, zijn geen notulen gemaakt.

In november wordt het concept Faunabeheerplan rond gestuurd. In de werkgroep is discussie over het niet opnemen van visdiefjes (lijkt op een meeuw) in het faunabeheerplan. Een aantal bedrijven ziet graag voor deze soort ook een ontheffing terug. Vanuit Bureau Waardenburg wordt gereageerd dat het opnemen van de visdief waarschijnlijk zou leiden tot conflicten met organisaties die zich inzetten voor het behoud van flora en fauna. Uiteindelijk wordt besloten de visdief niet op te nemen in het Faunabeheerplan. Het Faunabeheerplan wordt goed gekeurd door de werkgroep en kan worden ingediend bij de besluitvormers.

Ronde 5: De formele procedure

In januari 2015 dient de Faunabeheereenheid een aanvraag voor een nieuwe ontheffing ex artikel 68 van de Ffw in. De Gedeputeerde Staten vragen conform de Flora- en faunawet advies aan het Faunafonds ter goedkeuring van het Faunabeheerplan. Het Faunafonds stemt in met het Faunabeheerplan. De Gedeputeerde Staten (voor deze: bureauhoofd vergunningen van Provincie Zuid-Holland) keuren het Faunabeheerplan goed. Eind maart 2015 besluit de Omgevingsdienst Haaglanden de ontheffing ex artikel 68 van de Ffw voor de havengebieden Rotterdam, Alblasserdam en Dordrecht te verlenen voor de periode 2015-2019.

6.3 Doorwerking

In deze sectie wordt de doorwerking van de lobby geduid. Kijkend naar het genomen besluit kan geconstateerd worden dat de lobby van Deltalinqs instrumenteel heeft doorgewerkt in het ambtelijk besluit om de gevraagde ontheffing te verlenen.

Beslissingsbevoegdheid op ambtelijk niveau

Om de instrumentele doorwerking in een ambtelijk besluit daadwerkelijk te kunnen aantonen, is het van belang dat de beslissingsbevoegdheid daadwerkelijk op ambtelijk niveau ligt. Dat blijkt onder meer uit onderstaande quote.

nee, dat is bij ons in Zuid-Holland... is dat gedelegeerd of gemandateerd naar het bureauhoofd niveau, dus dat hoeft niet naar Provinciale Staten. Het bureauhoofd niveau

tekent in wezen voor GS. GS tekent, maar dan staat er 'uit naam van *gedeputeerde*' en dan handtekening. - Respondent 8

Instrumentele doorwerking in ambtelijk besluit

Om te analyseren in welke mate de lobby van Deltalinqs instrumenteel heeft doorgewerkt, zijn de meest uitgesproken doelstellingen systematisch vergeleken met het genomen besluit. De bevindingen zijn hieronder weergegeven in de tabel. Indien een doelstelling terugkomt in het besluit, is de code voor die doorwerking doorgegeven.

Doelstelling van Deltalinqs of haar leden	Code	Besluit van Omgevingsdienst Haaglanden	Code
Ontheffing realiseren	12.1	<i>“Wij besluiten, ex artikel 68, eerste lid, onder a en b van de Ffw, te verlenen aan de FBE in het belang van de ‘volksgezondheid en openbare veiligheid’ en in het belang van de ‘veiligheid van het luchtverkeer’ in de havengebieden van Rotterdam, Dordrecht en Alblaserdam voor: (...)” (ODH, 2015:1)</i>	17.1
De ontheffing is minder onduidelijk.	12.2	<i>“11. bedrijfsinstallaties zijn gedefinieerd als constructies die een rol spelen in de bedrijfsprocessen: bijvoorbeeld tanks, pijpleidingen, transportbanden, afsluiters, pompen, kasten, kisten, kranen etc.” (ODH, 2015, bijlage I, 2)</i>	17.2
De ontheffing biedt meer flexibiliteit. Bedrijven hoeven niet voor de zekerheid eieren te bewerken.	12.3	<i>“Wij besluiten (...) d. het zo nodig in bijzondere gevallen of onverwachte omstandigheden tussen 1 april en 31 juli verwijderen of verplaatsen van eieren en nesten van de zilvermeeuw, kleine mantelmeeuw en stormmeeuw, bij in de voorschriften genoemde categorieën van bedrijven en omstandigheden.” (ODH, 2015:1)</i>	17.3
De ontheffing biedt ruimte om problemen met meeuwen rondom kantoorpanden, looppaden, fietspaden, parkeerterreinen en dergelijke aan te pakken.	12.4	<i>“9. De specifieke omstandigheden waarover in het Besluit onder Ic wordt gesproken, zijn met betrekking tot de benoemde categorieën van bedrijven zijn:</i> <i>- op terreinen van bedrijven op plaatsen waar mensen in principe met regelmaat moeten zijn of verblijven, binnen 50 meter van bedrijfsinstallaties, toegangen tot bedrijfsgebouwen en verhardingen;</i> <i>- Op terreinen van bedrijven op plaatsen waar mensen in principe met regelmaat moeten zijn of verblijven, binnen 60 meter van bedrijfsinstallaties, toegangen tot bedrijfsgebouwen en verhardingen,</i>	17.4

		<p><i>indien de ruimte tussen installaties, toegangen, verhardingen tussen 100 en 120 meter is;</i></p> <p><i>- Op helikopterplatforms op het terrein van de Helikopterhaven van het Nederlands Loodswezen b.v. en tot 300 meter buiten dit terrein en tot 100 meter rond helikopterplatforms op andere bedrijventerreinen .” (ODH, 2015, bijlage I:2)</i></p>	
De ontheffing biedt ruimte om problemen bij droge bulk bedrijven aan te pakken.	12.5	<p><i>“Wij besluiten (...) d. het zo nodig in bijzondere gevallen of onverwachte omstandigheden tussen 1 april en 31 juli verwijderen of verplaatsen van eieren en nesten van de zilvermeeuw, kleine mantelmeeuw en stormmeeuw, bij in de voorschriften genoemde categorieën van bedrijven en omstandigheden.” (ODH, 2015:1)</i></p> <p>- Met in voorschrift 10: <i>“De specifieke omstandigheden waarover in het Besluit onder 1d met betrekking tot de benoemde categorieën van bedrijven wordt gesproken, zijn: Op terreinen van bedrijven op plaatsen waar mensen in principe niet met regelmaat moeten zijn of verblijven, binnen 50 meter van bedrijfsinstallaties, toegang tot bedrijfsgebouwen en verhardingen; (...)” (ODH, 2015, bijlage 1:2)</i></p> <p>- Met in voorschrift 11: <i>“Bedrijfsinstallaties zijn gedefinieerd als constructies die een rol spelen in de bedrijfsprocessen: bijvoorbeeld tanks, pijpleidingen, transportbanden, afsluiters, pompen, kasten, kisten, kranten, etc.”</i></p>	17.3
			17.5
			17.2
De vogel ‘visdief’ wordt opgenomen in de ontheffing.	12.6	Nog voor het Faunabeheerplan gestrand in de werkgroep.	
Ontheffing verruimen naar 1000 meter rondom overslagplaats open goederen.	12.7	Nog voor het Faunabeheerplan gestrand in de werkgroep.	
Meeuwen verjagen met woestijnbuizerd.	12.14	De Raad van State heeft uitspraak gedaan dan het verontrusten met de woestijnbuizerd in strijd is met de Vogelrichtlijn. Daarom staat de	

		Omgevingsdienst Haaglanden dat niet toe (Omgevingsdienst Haaglanden, 2015, bijlage 2:3)	
--	--	--	--

Tabel 6.1 Instrumentele doorwerking in ambtelijk besluit

Een tweetal doelstellingen is niet opgenomen in het Faunabeheerplan en kan dus ook niet doorwerken in de ontheffing. De reden hiervoor is dat deze doelstellingen geuit zijn door bedrijven, maar zij geen steun vonden bij betrokken actoren.

Zoals in de tabel weergegeven is, zijn veel doelstellingen terug te vinden in het besluit van Omgevingsdienst Haaglanden. Er kan daarom worden gesproken van een hoge mate van instrumentele doorwerking op ambtelijk niveau.

6.4 Tactische overwegingen

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag hoe Deltalinqs in termen van tactische overwegingen heeft gehandeld in besluitvorming rond de ontheffing Flora- en faunawet op gebied van meeuwen. Centraal in dit hoofdstuk staat tabel 6.2, deze bevat een overzicht van alle handelingen die Deltalinqs deze besluitvorming heeft ondernomen. Voor alle handelingen is daarin ook hun codes weergegeven en summier aangegeven wat die code inhoudt. Indien een bepaalde tactische overweging niet waar te nemen is, wordt het vak in de tabel leeg gelaten. Verderop in dit hoofdstuk wordt duiding gegeven aan de gegevens uit de tabel, door achtereenvolgens de arena van de handelingen, de interactie van de handelingen en focus van handelingen te bespreken.

Lobbyactie	Arena	Interactie	Focus
Ronde 2			
Overleg Werkgroep Meeuwen	<i>Inside</i> (A=1.1)	-	Eigen belangen, (C=1.1)
Wens bolkbedrijven om nesten te mogen verplaatsen	<i>Inside</i> (A=1.7)	Argumentatie: Het is vanwege bedrijfsactiviteiten niet mogelijk het gebied broedvrij te houden (B=1.26)	Meerdere belangen: Waar mogelijk worden de meeuwen zoveel mogelijk gefaciliteerd (C=2.5) en anders wordt gezocht naar wederzijdse meerwaarde (C=2.2)
Overleg werkgroep	<i>Inside</i> (A=1.1)	-	Meerdere belangen:

meeuwen 10 juni 2014			De jager, die één van de bedrijven een keer vertegenwoordigde, is gevraagd niet meer aan te schuiven, in verband met relatie faunabescherming (C=2.5).
Werkbezoek aan Olieraffinaderij	<i>Inside</i> (A=1.1)	Argumentatie: Het organiseren van een werkbezoek om de problematiek te ervaren (B=1.6)	Eigen belangen (C=1.1)
Ronde 4			
Overleg werkgroep meeuwen 27 augustus 2014	<i>Inside</i> (A=1.1)	-	Eigen belangen (C=1.1)
Overleg werkgroep meeuwen 27 augustus 2014	<i>Inside</i> (A=1.1)	Argumentatie: Eén van de aanwezigen stelt voor om flexibiliteit toe te voegen in plaats plekken aan te geven waar je wel of niet moet zijn, door een drievoudige zonering van te maken: plekken waar je nesten mag bewerken, waar je niet mag bewerken en waar je in geval van calamiteiten mag bewerken	Meerdere belangen: Dit voorstel doet recht aan de belangen van meerdere actoren, zowel van Deltalinqs als van dieren(vrienden) (C=2.2)
Ronde 5			
Aanvraag ontheffing met Faunabeheerplan	<i>Inside</i> (A=1.7)	Argumentatie: De meeuwen brengen de openbare veiligheid in gevaar. (B=1.27) De meeuwen brengen de volksgezondheid in gevaar. (B=1.28)	Focus op meerdere belangen: Diervriendelijk door voorgestelde zonering van drie gebieden: bewerken, niet bewerken en

	<p>De meeuwen brengen de veiligheid van het vliegverkeer in gevaar. (B=1.29)</p> <p>Uitspraken van de rechtbank Den Haag en afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State hebben ontheffing in het verleden gesteund (B=1.5)</p> <p>DCMR steunt de aanvraag op grond van de openbare veiligheid (B=1.7)</p>	<p>bewerken in geval van calamiteit (C=2.2)</p>
--	--	---

Tabel 6.2 Handelen van Deltalinqs in tactische overwegingen, dossier Meeuwen.

Arena

Zoals aangegeven heeft Deltalinqs het secretariaat gevoerd voor de overleggen voorafgaand aan het Faunabeheerplan. Zij was verantwoordelijk voor de agenda en verslaglegging. Bij de overleggen op 18 maart, 10 juni en 27 augustus 2014 was Omgevingsdienst Haaglanden, ontheffingsverlener, aanwezig. Dat zijn overleggen waarbij informeel gesproken kan worden over de ontheffing en waar de besluitvormer beïnvloed kan worden. Deze overleggen zijn niet zichtbaar voor het grote publiek. Vormen van *outside* lobby zijn niet aanwezig. Daarnaast is contact geweest via email en telefoon. Daarom stel ik vast dat een *inside lobby* is gevoerd. Dit heeft wel tot gevolg dat de andere vergaderingen per definitie geen lobbymomenten zijn, omdat de besluitvormer niet aan de vergadering deelneemt.

Het Faunabeheerplan is een vorm van *inside* lobbying. Het Faunabeheerplan dient met goedkeuring van Gedeputeerde Staten als de basis waarop Omgevingsdienst Haaglanden de ontheffing al dan niet verleent. De bevoegde instanties krijgen het document toegestuurd van de Faunabeheereenheid.

Interactie

De interactie laat zich voornamelijk interpreteren als argumentatie. Een eerste uiting van de interactie is dat één van de bedrijven na een vergadering van de werkgroep een werkbezoek op haar raffinaderij georganiseerd heeft. Het doel was om de deelnemers te laten ervaren hoe het met de meeuwenproblematiek gesteld is.

Een tweede uiting van interactie is argumentatie tijdens emailwisselingen. Op 6 juni 2014 hebben bedrijven uit de droge bulksector onderbouwd waarom zij in de ontheffing graag meer ruimte zien voor de bedrijven in de droge bulksector. De hiervoor aangedragen argumentatie richtte zich voornamelijk op de gevolgen voor hun bedrijfsvoering.

Naast deze twee uitingen laat de interactie in dit deel van het proces zich moeilijk interpreteren in de theoretische concepten. In de aanloop naar het Faunabeheerplan ligt die argumentatie nog niet vast, dus kan door actoren overlegd worden over een strategie voor het officiële plan.

De interactie in het Faunabeheerplan is argumentatie. Zoals vermeld in sectie 6.1 dient het Faunabeheerplan een aantal elementen te bevatten om in aanmerking te komen voor een ontheffing.

d. een onderbouwing van de noodzaak van een duurzaam beheer van de in onderdeel c bedoelde diersoorten, waaronder een onderbouwde verwachting van de belangen als bedoeld in artikel 68, eerste lid, van de wet die zouden worden geschaad indien niet tot beheer zou worden overgegaan;

Op de pagina's 12 tot en met 16 van het Faunabeheerplan 2015-2019 (Lensink, 2015b) worden verschillende argumenten gegeven waarom de openbare veiligheid, volksgezondheid en veiligheid van het luchtverkeer in het geding is als gevolg van agressieve meeuwen. De argumenten zijn uitgesplitst naar het schaden van belangen die bedrijfsafhankelijk zijn: controle, reparatie, onderhoud en algemene ruimtes op bedrijventerreinen (Lensink, 2015b:13), verkeersveiligheid (en daarmee openbare veiligheid) op wegen in het havengebied en tot slot het schaden van belangen per categorie bedrijven (Ibid.:14,15,16)

e. een beschrijving van de mate waarin de in onderdeel d bedoelde belangen in de vijf jaren voorafgaand aan het ter goedkeuring indienen van het faunabeheerplan zijn geschaad;

In het Faunabeheerplan (Lensink, 2015b:33) wordt kort beschreven op welke wijze de belangen afgelopen jaren geschaad zijn. Er wordt aangegeven dat minder incidenten met meeuwen zijn, maar toch vindt nog een aantal incidenten plaats. De genoemde incidenten zijn een argument voor het schaden van het belang volksgezondheid.

Voor de openbare veiligheid wordt ook een aantal incidenten aangehaald (Ibid.:34), waarbij als gevolg van meeuwen onveilige situaties ontstaan, bijvoorbeeld in het verkeer of door haastige controles op het bedrijventerrein.

g. per diersoort een beschrijving van de aard, omvang en noodzaak van de handelingen die zullen worden verricht om de gewenste stand, bedoeld in onderdeel f, te bereiken;

In hoofdstuk vijf (Lensink, 2015b:27 en verder) wordt uitgebreid aandacht besteed aan preventieve maatregelen en de effecten van de maatregelen tegen meeuwen in de voorgaande vijf jaren. Er wordt aangegeven waarom bepaalde preventieve maatregelen niet genomen kunnen worden of niet effectief bleken. In combinatie met de argumenten waarom de belangen geschaad worden (hoofdstuk 2) komt de auteur tot de conclusie dat de voorgestelde handelingen noodzakelijk zijn.

Overige punten

Een ander interessant punt van de interactie door argumentatie is het benoemen van rechterlijke uitspraken die de doelstelling om de ontheffing te realiseren in mijn optiek ondersteunen:

De Rechtbank Den Haag oordeelde dat de noodzaak tot ingrijpen voldoende was aangetoond (AWB 10/5326 WET). Ook eerdere aan individuele bedrijven verleende ontheffingen zijn zonder succes aangevochten door de Faunabescherming. De Rechtbank Den Haag (ECLI:NL:RBSGR:2007:BD0109) en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ECLI:NL:RVS:2008:BD6084) verklaarden het (hoger) beroep ongegrond. (Lensink, 2015b:18)

Ook wordt verwezen naar uitspraken van andere actoren die de doelstelling onderschrijven en waarvan gezegd kan worden dat ze enige vorm van autoriteit hebben. De Dienst Centraal

Milieubeheer Rotterdam (DCMR) is van mening dat de openbare veiligheid een argument is om de aanvraag te ondersteunen (Ibid.:55).

Focus

De lobby van Deltalinqs in dit proces is voornamelijk gefocust op verschillende belangen. Dat uit zich in een aantal kleine zaken. Tegelijkertijd worden twee relevante onderdelen, de zonering en het beleid van het Havenbedrijf, wat uitgebreider toegelicht.

Ten eerste wordt Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid uitgenodigd voor de werkgroep. Zij heeft het belang dat de eventuele ontheffing realiseerbaar is. Om die reden ziet zij graag dat in de ontheffing wordt opgenomen dat bedrijven acties ter bestrijding van meeuwen een dag van tevoren melden aan OZHZ (ODH, 2015, bijlage 1:1; respondent OZHZ, p.24). Volgens de vertegenwoordiger van OZHZ hadden de bedrijven daar niet akkoord mee hoeven gaan.

Een tweede voorbeeld is het omgaan met een vertegenwoordigende jager. Eén van de bedrijven stuurt op een gegeven moment een jager die zij in dienst hebben om hun belangen te behartigen in het overleg. De Faunabescherming is op de hoogte van deze informatie en uit haar zorgen; zij is van mening dat jagers niet bij beleidsbepaling betrokken moeten zijn, omdat zij niet objectief zijn. Deltalinqs vraagt haar lid om de betreffende vertegenwoordiger niet meer te sturen en honoreert hiermee het verzoek van de faunabescherming (notulen overleg 10 juni 2014, mailwisseling Jan Putters, respondent 2 & 5, p.13 en p51).

Ten derde vindt naar aanleiding van de conceptversie van het Faunabeheerplan een discussie plaats rondom het opnemen van de visdief. Uiteindelijk wordt besloten de visdief niet op te nemen:

R: Maar je moet dan wel weten, hoe gaan we 'm inzetten. Gaan we die visdief er nu doorheen duwen, of laten we 'm los.

I: en waarom hebben jullie 'm uiteindelijk los gelaten dan?

R: Omdat we zagen dat we al vrij ver gingen, met het oprekken van die installatieomschrijving. Ook het eerste concept wat erin kwam van Rob Lensink: nou jongens we hebben dit en met dit en dit gaat het goed, maar die visdief heeft hij niet opgenomen. Waarom heeft hij die visdief niet opgenomen? Moeten we daar nog een punt van maken? Dat hebben we in de vergadering gedaan en toen zei Rob zelf ook: als je echt de oorlog wilt hebben met de vogelbescherming, dan moet je dat op gaan nemen. Ik raad het je ten zeerste af om dat te doen. – respondent 2

Ten vierde maakt een korte uitspraak van respondent 2 duidelijk dat het erkennen van belangen van anderen ook in details kan zitten: *“Maar ook door de juiste terminologie te gebruiken. ‘Klotemeeuwen’, niet zoiets gaan zeggen. Gewoon ‘overlast, hinder’. Een beetje beide werelden in leven laten.”* Dit is echter geen lobbyactie.

Aan de andere kant hebben de bedrijven meermaals aangegeven bepaalde wensen voor de ontheffing te hebben. Het gaat hier onder andere om een betere definiëring van het begrip ‘installatie’, het realiseren van een ontheffing voor parkeerplaatsen, wandelpaden en kantooringen en meer flexibiliteit om nesten te bewerken. Bij deze wensen wordt gefocust op hun eigen belangen.

Zonering: opvangen en gedogen waar mogelijk, behandelen waar nodig.

In de vorige ontheffing moesten bedrijven hun terrein in twee gebieden opdelen: enerzijds het gebied waar het bedrijf meeuwen moet verjagen en nesten moet behandelen en anderzijds het gebied waar dat niet hoefde, omdat zij daar toch niet hoefde te komen. Bedrijven geven daarom aan het begin van het broedseizoen aan dat ze overal op het terrein moeten werken, om mogelijke calamiteiten zo het hoofd te bieden. Als in de oude situatie een calamiteit voordeed en een bedrijf had aangegeven daar niet te hoeven zijn, kon zij de meeuwen nesten niet bewerken of verwijderen. Met als gevolg dat er soms onnodig veel nesten bewerkt zijn, omdat achteraf bleek dat calamiteiten zich niet hebben voor gedaan.

In de huidige ontheffing heeft de tweedeling plaatsgemaakt voor een driedeling. Bedrijven wijzen gebieden aan waar ze sowieso meeuwen willen verjagen en nesten bewerken, ze wijzen gebieden aan waar ze in geval van calamiteit nesten gaan bewerken en tot slot wijzen ze gebieden aan waar de meeuwen mogen broeden en de bedrijven geen nesten zullen bewerken (respondent 3,4,5,6,7).

(...)in de vorige ronde is de afspraak gemaakt: 'binnen vijftig meter van installaties, gebouwen en alles wat ertoe doet'. Dat vond men niet echt prettig, omdat er dan dus op en rond parkeerplaatsen, waar bij sommige bedrijven vier-, vijfhonderd man eruit gaan, kan dus niks. Daar wordt dan toch af en toe een pleister geplakt. Nu is het gewoon vijftig meter van installaties, gebouwen, fietspaden enfin. Alles waar regelmatig mensen moeten zijn, maar dan ook echt dat op voorhand duidelijk is dat daar mensen moeten zijn.

En overal waar het niet uitgesloten is dat we daar een keer langs moeten, daar blijf je af. Dat zien we dan wel weer als het werkelijk aan de orde is. Want negen van de tien keer gebeurt het nooit. En als jij overhoeken [ongebruikte stukken op terrein, TH] hebt, is het ook willens en wetens heel gericht en daar blijf je dan ook met je poten van af. Ofwel, je mag ze daar weg hebben waar ze echt in de weg zitten, daar mag je op inzetten. – Respondent 4.

De bedrijven hebben aangegeven dat zij graag extra flexibiliteit in de ontheffing willen terug zien. Dat hebben ze uiteindelijk in deze vorm gekregen, waarbij de zonering vooral een idee is geweest van Omgevingsdienst Haaglanden, het Havenbedrijf en Bureau Waardenburg. Bedrijven zijn in dit voorstel meegegaan en hebben in het Faunabeheerplan zodoende ook op de belangen van andere actoren als dieren en dierenliefhebbers gefocust.

Beleid van het Havenbedrijf Rotterdam

In paragraaf 5.1 (Lensink, 2015b:27) wordt aandacht besteed aan het meeuwenbeleid van het Havenbedrijf. Als ontwikkelaar van het gebied zorgt zij voor ruimte om 25.000-30.000 paar grote meeuwen te kunnen huisvesten in het havengebied. Zij wijst hiervoor plekken aan en maakt deze geschikt om te broeden. Ze hoopt zo op termijn te kunnen realiseren dat alle meeuwen op de daarvoor aangewezen plekken broeden en zo niet meer de volksgezondheid, openbare veiligheid en veiligheid van het luchtverkeer in gevaar brengen.

Volgens respondenten is dit beleid, met een beoogde plek voor de meeuwen, belangrijk, omdat meeuwen anders overal worden weggejaagd, maar geen eindbestemming hebben. Door ruimte te reserveren op de Maasvlakte, weten partijen dat de meeuwen een bestemming kunnen

hebben. Dat biedt het meeuwendossier een structurele oplossing. Alleen dienen de meeuwen zich nog te laten sturen.

6.5 Strategie & strategievorming

In deze sectie wordt ten eerste antwoord gegeven op de vraag tot wat voor lobbystrategie de handelingen van Deltalinqs binnen het meeuwendossier opbouwen. Dat wordt beschreven in de sectie over gerealiseerde strategie. In de sectie daarna wordt gekeken hoe die eventuele strategie tot stand komt. Daarbij wordt een eventuele intentionele strategie vergeleken met de gerealiseerde strategie.

Gerealiseerde strategie

Om patronen in handelingen te ontdekken, biedt tabel 6.2 een handig overzicht van alle handelingen. Wat betreft de arena is sprake van een patroon. De lobby wordt continue *inside* gevoerd. In de eerste ronden van het proces vinden drie overleggen met de ontheffingsverlener plaats. Daarnaast is ook schriftelijke correspondentie met de Omgevingsdienst. Uiteindelijk wordt het Faunabeheerplan ingediend bij de bevoegde instanties. Ook dat is een vorm van *inside lobbying*.

Voor zover de interactie zich laat vangen in de theoretische oriëntatie van dit onderzoek, is dat een argumenterende interactie. In het begin wordt argumentatie afgewisseld met interactie die niet te interpreteren is. Vaak zijn dat kort geformuleerde wensen van het bedrijfsleven. In het faunabeheerplan, zijn ook die wensen ondersteund door argumentatie.

De focus van de lobby evolueert gedurende het proces. In de eerste paar vergaderingen (ook zonder ontheffingsverlener) hebben de bedrijven hun wensen voor de ontheffing gecommuniceerd. Hierbij dachten ze voornamelijk vanuit hun eigen ervaringen met de ontheffing en de gevolgen voor hun onderneming. Een enkele doelstelling is ook gericht op de belangen van de meeuwen. Voor sommige doelstellingen zijn concrete voorstellen voor het Faunabeheerplan bedacht die ook recht doen aan de belangen van andere actoren, zoals de meeuwen zelf en dierenliefhebbers. Voor andere doelstellingen bevat het Faunabeheerplan voorstellen die alleen focussen op de belangen van de ondernemingen.

Strategievorming

Intentionele strategie

Deltalinqs heeft al in een vroeg stadium, oktober 2013, aangegeven het secretariaat voor het overleg te voeren en tegelijkertijd alvast een vijf-, zestal vergadermomenten vast te leggen. Voor de vorige ontheffing was het proces op een soortgelijke manier gelopen. Daarom is besloten dat opnieuw zo te doen.

Ik bepaalde met een overlegstructuur wanneer we bij elkaar kwamen. Of wij bepaalden dat als bedrijfsleven. Dan waren we niet overgelaten aan: “ik voel me niet zo lekker” of “we hebben geen ruimte” of wat dan ook. Dat was wel één van de succesverhalen. Kritische factor dat wij er toch bovenop zaten met het secretariaat voeren met wat lullige dingen als verslaglegging maken. Maar daardoor spar je wel wat beter. Dat vond iedereen denk ik ook wel fijn. – Respondent Deltalinqs

Opzettelijke vs. Opkomende strategie

Aangezien van tevoren alleen is ingezet op een strategie voor de arena van lobby, kan op dat onderdeel gesproken worden van een opzettelijke strategie. Op de andere overwegingen, interactie en focus, was van tevoren besloten dat die later tot stand moeten komen.

De respondent van Deltalinqs geeft aan dat het 'sparren' tijdens de vergaderingen moest gebeuren. Ook was van tevoren afgesproken dat een ecologisch adviesbureau ingehuurd zou worden om het faunabeheerplan van argumentatie te voorzien.

Wat betreft de focus hadden bedrijven een aantal wensen die alleen gefocust waren op hun eigen belangen. Gedurende het proces bleek dat het mogelijk was om de belangen van de bedrijven in een aantal gevallen te combineren met de belangen van de meeuwen. De focus en interactie zijn tijdens het proces tot stand gekomen en kunnen als opkomend beschouwd worden.

Het zou een interessante discussie zijn of een strategie volledig opzettelijk is, omdat afgesproken is dat de interactie en focus in een later stadium tot stand zouden komen. Dat is niet de discussie die hier gevoerd gaat worden en ik concludeer dat Deltalinqs een opkomende strategie heeft gevoerd op focus en interactie.

6.6 Relatie doorwerking & aanpak

In deze sectie wordt onderzocht of een relatie tussen de doorwerking en de gehanteerde lobbyaanpak bestaat en of die verklaard kan worden. Hieronder wordt de relatie tussen doorwerking en de tactische overwegingen, strategie en lobby-ontvankelijkheid beschreven.

Concepten	Hoge mate van instrumentele doorwerking in ambtelijk besluit.
Arena	<p>Deltalinqs heeft <i>inside</i> gelobbyd bij besluitvormer Omgevingsdienst Haaglanden. De relatie tussen de instrumentele doorwerking en arena wordt onderbouwd door twee argumenten.</p> <p>Het eerste argument is een indirect argument. Doordat Deltalinqs de voorbereidingen <i>inside</i> heeft gevoerd, was de ontheffingsverlener aanwezig bij het werkbezoek. Dat bracht Deltalinqs en haar leden de gelegenheid om daar de besluitvormer te beïnvloeden.</p> <p>Het tweede argument is dat de Omgevingsdienst bijgedragen heeft aan het idee van de zonerings. Door het voorstel van die zonerings, hebben de bedrijven gewenste flexibiliteit in de ontheffing weten te realiseren. Daarvoor was het noodzakelijk het vooroverleg met de Omgevingsdienst te voeren via <i>inside</i> lobby.</p>
Interactie	<p>De relatie tussen interactie en de instrumentele doorwerking op ambtelijk niveau blijkt uit drie verschillende bronnen. Ten eerste blijkt uit bijlage 2 van het besluit van de omgevingsdienst (Omgevingsdienst, 2015, bijlage 2:2) dat de argumentatie overgebracht middels het Faunabeheerplan reden is geweest voor de Omgevingsdienst om te besluiten de ontheffing af te geven. De Omgevingsdienst noemt dat de openbare veiligheid en veiligheid van het luchtverkeer in het geding is als</p>

gevolg van de aanwezigheid van meeuwen tijdens hun broedseizoen. De argumentatie heeft de Ontheffingsverlener hier dus kunnen overtuigen.

Ten tweede komt uit de interviews met respondenten naar voren dat de argumentatie, die voornamelijk opgesteld is door Bureau Waardenburg, van uitstekende kwaliteit is geweest. Twee fragmenten uit interviews ondersteunen deze constatering: *“Het is goed dat hij het gedaan heeft en niet een bekende ecooloog die voor ons werkt of voor bedrijven werkt.”* - Respondent 5. Blijkbaar is het belangrijk dat de onderzoeker tot bepaalde hoogte als neutrale actor wordt beschouwd. En volgens respondent 6:

R: (...)en Rob Lensink die het plan geschreven heeft, is ingehuurd. Die kan dat heel goed. Daarom hebben we hem ook gevraagd en dat is een heel goed onderdeel van het plan.

I: Wat kan hij precies heel goed bedoelt u?

R: Hij is een bioloog en hij kan rekenen met dat soort populatiemodellen en hij snapt wat je bedoelt. En hij heeft dus het technische gedeelte heel goed uitgevoerd wat dat betreft.

Ten derde heeft het werkbezoek geleid tot overtuiging bij de ontheffingsverlener. De respondent van Omgevingsdienst Haaglanden:

Het in het echt mee maken, dat is altijd weer spectaculair op zich. Die meeuwen zijn echt behoorlijk agressief, zeker als ze net aan het broeden zijn en met name als ze jongen hebben. (...) Ten tijde van ons bezoek waren de eerste eieren uitgekomen. En als je daar dan buiten loopt, word je gewoon aangevallen door die meeuwen. Dat is gewoon zo, je ziet het voor je ogen gebeuren. Als je niet uitkijkt, ben je zelf de sigaar. Ze pikken gericht naar je en poepen je onder. (...) Kijk dat werkt gewoon zo, als je daar mensen laat komen die die ontheffing moeten gaan schrijven en je laat ze eerst de agressie van de meeuwen aan den lijve ondervinden. Dan gaat het echt wel landen tussen de oortjes. Ik had het al een keer eerder meegemaakt, maar het werkt gewoon. Op die manier de urgentie van het probleem onderstrepen, werkt denk ik goed. Bovendien wordt de ontheffing kwalitatief beter wanneer de ontheffingsverlener de praktijk kent waarin de ontheffing gebruikt moet gaan worden.

<p>Focus</p>	<p>Focus op meerdere belangen:</p> <p>De bedrijven hebben bij het kenbaar maken van hun wensen voor de nieuwe ontheffing voornamelijk gefocust op hun eigen belangen. Zij, als gebruikers van de ontheffing, wilden bijvoorbeeld graag de meeuwenproblematiek ook bij kantoorvingangen en parkeerterreinen aanpakken. In de vorige ontheffing was dat niet mogelijk. Andere partijen hebben hier goed naar geluisterd en het compromis van de zonering voorgesteld. In dit voorstel is ook aandacht voor de meeuwen.</p> <p>Ook het feit dat de jager wordt weggestuurd; de bedrijven accepteren dat zij acties eerst moeten melden en uiteindelijk niet de visdief in het Faunabeheerplan hoeven hebben, toont aan dat iedereen elkaar iets gunt en actoren met elkaar meedenken op zoek naar oplossingen.</p> <p>Daarin komt denk ik wel het poldermodel van Nederland naar voren. Het met elkaar tot iets komen. En dan zal iedereen water bij de wijn moeten doen hoor jongens, dan krijg je die verharde discussies. En dan praat je alleen nog maar met elkaar via email of formele brieven. Dat werkt allemaal niet. Je moet tussen neus en lippen moet je.... "O, tot hoever kan ik gaan? O tot zover". Anders had ik dat ook niet geweten (...). – Respondent 2</p>
<p>Strategie</p>	<p>De opkomende strategie op gebied van focus heeft geresulteerd in deze instrumentele doorwerking. Gedurende het proces is het de partijen op gebied van een aantal dossiers gelukt om win-winoplossingen te realiseren. Deltalinqs had ruimte voor dergelijke oplossingen. De benodigde interactie voor de ontheffing is in de loop van het proces door Bureau Waardenburg in gebracht. De strategie van Deltalinqs liet daar ruimte toe. De instrumentele doorwerking op ambtelijk niveau is voor een deel te verklaren door de opkomende strategie op gebied van de focus van lobby.</p>
<p>Lobby-ontvankelijkheid</p>	<p>Door verschillende respondenten wordt opgemerkt dat de ontheffing geen nieuw project is, maar eigenlijk voortzetting van bestaand beleid waar alleen een nieuwe ontheffing voor aangevraagd dient te worden.</p> <p>En het was ook een vervolg op het vorige faunabeheerplan, dus eigenlijk verandert er niet zo veel, behalve dan dat er gegevens geüpdatet worden, want gegevens zijn meer dan vijf, zes jaar oud. Die moeten allemaal geüpdatet worden, maar dat zijn niet zulke spectaculaire zaken, maar wel van belang zijn voor het faunabeheerplan.</p> <p>Respondent 8</p> <p>Toen was het nog wat meer pionierswerk en inmiddels is het meer een zaak van voortzetten van bestaande praktijk. Houden wat er is en kijken in hoeverre dat nog aangescherpt, gefinetuned kan worden richting de praktijk (...) Van het proces zelf, dat werd</p>

	<p>behoorlijk zwaar neergezet; (...) Zeker omdat het een soort herhalingsoefening was, kon dat naar mijn idee wel minder, maar niet iedereen zat er zo lekker in, in dat hele meeuwenprobleem dat die dat misschien deelt. Maar ik vond dat tegen het overdrevene aan.</p> <p>Respondent 7</p>
--	--

Tabel 6.3 Relatie tussen instrumentele doorwerking op ambtelijk niveau en aanpak Deltalinqs

De instrumentele doorwerking in het ambtelijk besluit valt te verklaren door de aanpak van Deltalinqs, zowel op gebied van interactie, focus, keus voor arena als strategie. De lobby-ontvankelijkheid lijkt hierbij een kleinere rol te spelen.

7. Casusvergelijking

In deze sectie worden de relaties tussen doorwerking en lobbyaanpak uit verschillende cases met elkaar vergeleken. Van de acht verschillende vormen van doorwerking, zijn vier niet te verklaren door de lobby van Deltalinqs. Andere redenen en factoren hebben gunstige gevolgen voor Deltalinqs gehad. De andere vier vergelijken we in dit hoofdstuk. Het gaat om instrumentele doorwerking in ambtelijk besluit, instrumentele doorwerking in politiek besluit Blankenburgtunnel en Lokale lasten; de vierde is informerende doorwerking.

In onderstaande tabel staan de vier vormen van doorwerking die gerelateerd zijn aan het handelen van Deltalinqs. Daarbij is ook aangegeven door welke tactische overwegingen die doorwerking te verklaren is. In de tabel is met felblauw aan gegeven welke concepten een relatie hebben met de gerealiseerde doorwerking. Centraal staat de vraag wat kunnen we leren van een vergelijking tussen lobbyacties en doorwerking?

Dossier	Meeuwen	Blankenburg-tunnel	Lokale lasten	
Concept				
Doorwerking	Hoge mate van instrumentele doorwerking in ambtelijk besluit	Hoge mate van instrumentele doorwerking in politiek besluit (I)	Informerende doorwerking	Beperkte mate van instrumentele doorwerking in politiek besluit
Interactie	Argumentatie	Argumentatie	Argumentatie	Argumentatie
Arena	<i>Inside:</i> Overleg met ontheffing-verlener	<i>Outside</i>	<i>Outside</i>	<i>Inside/outside</i>
Focus	Meerdere belangen	Nog geen tegengestelde belangen	Eigen belangen	Eigen belangen
Strategie & strategie-vorming	Opzettelijk voor arena Opkomend voor interactie en focus	Geen strategie, want één actie	Opzettelijke strategie wat betreft arena en focus. Opkomende strategie interactie	Reclame-belasting: volledig opkomende strategie Lokale lasten algemeen: Opzettelijke strategie wat betreft arena en focus.

				Opkomende strategie interactie
Lobby-ontvankelijkheid	voortzetting bestaand beleid	- Randstad Urgent - LMCA wegen - MIRT-verkenning Rotterdam Vooruit	Aansluiting bij VVD	- Symbolisch gebaar voor haven in moeilijke periode - kleingeld - verkiezingen

Tabel 7.1 Casusvergelijking

7.1 Arena

In de vier vormen van doorwerking is in verschillende arena's gelobbyd. In het meeuwendossier is alleen *inside* gelobbyd. Het aanbieden van de business case voor een Tweede Westelijke Oeververbinding is in de openbaarheid gebeurd. De lobby om de lokale lasten te verlagen, heeft zowel *inside* als *outside* plaats gevonden. De verschillen in niveau van doorwerking kunnen niet worden verklaard door de keus voor arena. Wel kan worden aangetoond dat een *outside* lobby verschillend kan uitpakken.

Bij de instrumentele doorwerking reclamebelasting is zowel *inside* als *outside* gelobbyd. Uit het onderzoek blijkt niet dat één van de twee beter is, maar dat het noodzaak is om je lobbystandpunt kenbaar te maken bij de besluitvormer. De *outside* lobby in de dossiers Blankenburgverbinding en lokale lasten (informerende doorwerking) toont aan dat de effecten van een *outside* lobby niet te voorspellen zijn.

In beide dossiers worden belangen in de openbaarheid geadresseerd. In de informerende doorwerking raakt Deltalinqs de controle over het debat kwijt en worden haar argumenten door de minister ontkracht. In de instrumentele doorwerking (Blankenburgverbinding) zegt de minister in de openbaarheid toe dat hij naar een oplossing gaat kijken. Uiteindelijk komt die oplossing er ook.

Het meeuwendossier is het enige dossier waar alleen *inside* gehandeld is. In hoofdstuk 6.6 is aangegeven wat de relatie is tussen de instrumentele doorwerking en de keus voor een *inside arena*.

7.2 Interactie

Wat opvalt, is dat in alle vier de doorwerkingen gehandeld is via argumentatie. Twee vormen van doorwerking zijn een hoge mate van instrumentele doorwerking. De twee andere, in het dossier lokale lasten, zijn beperkte mate van instrumentele doorwerking en informerende doorwerking. Het verschil in het niveau van doorwerking dat bereikt is valt te verklaren aan de hand van de argumentatie.

Op deze tactische overweging kan heel plat gezegd worden dat hoe meer geïnvesteerd wordt in de argumentatie, hoe succesvoller de doorwerking. In het meeuwendossier is de argumentatie aangeleverd door een ecooloog van Bureau Waardenburg. In het dossier Blankenburgverbinding

is flink geïnvesteerd in een professionele business case. Beide onderzoeken hebben geleid tot instrumentele doorwerking

In het dossier lokale lasten is geen onderzoek gedaan en lijkt het alsof argumenten ad hoc tot stand komen. Veel argumenten worden slechts één of twee keer gebruikt in een lobbyactie. In twee gevallen is sprake van doorwerking op basis van de argumenten. In geval van de reclamebelasting heeft de argumentatie van Deltalinqs de besluitvormers overtuigd. Daarbij dient wel aangemerkt te worden dat expliciet is aangegeven dat het om een klein bedrag gaat en dat dat gegeven een rol speelt. In het tweede geval heeft de argumentatie geleid tot Kamervragen. Die Kamervragen hadden echter voornamelijk als doel om bewijs te vinden voor de argumenten in het krantenartikel.

De relatie dient echter genuanceerd te worden, omdat de business case van het bedrijfsleven in het dossier Blankenburgverbinding de besluitvormer niet overtuigd heeft. De minister was al op de hoogte van het probleem. De business case bood het bedrijfsleven wel de kans om iets aan te bieden aan minister Eurlings en haar belangen onder de aandacht van de besluitvormer te brengen. Uiteindelijk leidt die aanbieding wel tot een verbreding van de scope van de MIRT-verkenning Rotterdam Vooruit.

7.3 Focus

In drie vormen van doorwerking bestaat een relatie tussen de doorwerking en de focus die Deltalinqs in haar lobby heeft gehanteerd. In het meeuwendossier heeft zij gefocust op meerdere belangen en in het dossier lokale lasten op eigen belangen. Het niveauverschil in instrumentele doorwerkingen kan deels verklaard worden door de gehanteerde focus.

Voor instrumentele doorwerking kan een focus op meerdere belangen nuttig zijn. Het voorbeeld is hier het proces rondom de ontheffing meeuwen. In een eerder stadium heeft het bedrijfsleven daar sec. z'n eigen belangen verkondigd. Door andere actoren zijn die belangen verwerkt voorstellen die recht doen aan verschillende belangen. Deltalinqs is daarin mee gegaan. Op basis daarvan heeft zij nu de flexibiliteit om te handelen, waar ze eerst alleen maar zelf om vroeg.

Het dossier lokale lasten ligt iets anders, omdat de Deltalinqs lobbyt in een dialoog met de gemeente. De gemeente heeft in die dialoog echter twee rollen: besluitvormer en belanghebbende. Uit het onderzoek is gebleken dat de gemeente voornamelijk als belanghebbende het gesprek voert. In die dialoog zijn geen neutrale partijen aanwezig die de belangen van Deltalinqs in een win-winvoorstel kunnen verwerken. Die waren in het meeuwendossier wel aanwezig. Door het gebrek aan gezamenlijke focus, komen geen bespreekbare voorstellen op tafel.

Het afschaffen van de reclamebelasting vormt hierop een nuance. Bij dit besluit is expliciet aangegeven dat de grootte van de inkomstenbron een rol speelt. Daarom kon Deltalinqs hier wel op eigen belangen focussen.

Als het gaat om de informerende doorwerking, is het nuttig dat Deltalinqs in haar communicatie op haar eigen belangen, de belangen van de Rotterdamse havenondernemers focuste. Die focus sloot aan bij de visie van de VVD en daarom werden Kamervragen gesteld.

7.4 Strategie

Twee vormen van doorwerking zijn gerelateerd aan de strategie; dat zijn instrumentele doorwerking in het meeuwendossier en beperkte instrumentele doorwerking in dossier lokale lasten. Het niveauverschil in doorwerking is gedeeltelijk te verklaren door de gehanteerde strategieën.

In beide dossiers heeft Deltalinqs een opzettelijke strategie gevoerd voor de arena waar zij lobbyt, maar ook wanneer zij lobbyt. In het meeuwendossier heeft dat geleid tot een strak proces waarbij tijdens vergaderingen alle betrokkenen bij elkaar kwamen en naar het Faunabeheerplan toe gewerkt werd. Deltalinqs hoefde in dit proces geen rekening te houden met een besluitvormingsproces van besluitvormers. In het dossier van lokale lasten heeft dit geleid tot een strategie die aansluiting miste bij het besluitvormingsproces van de politieke besluitvormers.

Ook wordt in beide dossiers een opkomende strategie gevoerd als het gaat om interactie. In het meeuwendossier is dat voornamelijk omdat bekend was dat Bureau Waardenburg voor de argumentatie zou zorgen en alleen het Faunabeheerplan solide onderbouwd moest zijn. In het dossier rondom lokale lasten leidt dat tot een veelvoud aan argumenten die weinig gebruikt worden en die beter onderbouwd hadden kunnen worden.

De uitzondering voor het dossier lokale lasten is de reclamebelasting. De strategie rondom dit dossier is opkomend, omdat niemand van tevoren wist dat de gemeente Rotterdam een ronde zou maken in het havengebied. De lobby om de reclamebelasting te verminderen dan wel af te schaffen viel precies tegelijk met de verkiezingsperiode, waardoor dat als issue door ontvankelijke politici meegenomen kon worden naar de onderhandelingstafel.

7.5 Ontvankelijkheid

Elk dossier heeft een aantal factoren, ontvankelijkheden, waardoor het proces soepeler verloopt. In geval van het meeuwendossier werd door twee ambtenaren gesteld dat het eigenlijk een voortzetting van het huidige beleid was, ook al moest de Faunabeheereenheid de aanvraag opnieuw indienen dit jaar. Dat betekent in ieder geval dat zij wellicht minder scherp naar gekeken hebben. In dit dossier speelt de ontvankelijkheid echter geen grote rol.

In het proces van de Blankenburgverbinding was sprake van een aantal gunstige factoren. Ten eerste was daar het kabinetsprogramma Randstad Urgent. Dit was een programma ter verbetering van de Randstad. Op een Randstad-conferentie mocht de business case aan minister Eurlings worden overhandigd. Een ander voordeel was dat net een MIRT-verkenning van start zou gaan naar aanleiding van de LMCA wegen. Daar kon het onderzoek naar de Tweede Westelijke Oeververbinding goed bij aanhaken. Deze vormen van ontvankelijkheden hebben zeker een rol gespeeld bij de doorwerking.

In geval van de Lokale lasten heeft Deltalinqs geluk gehad met de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen 2014. Met een andere coalitie, was de reclamebelasting in de haven waarschijnlijk niet afgeschaft. Daarnaast hebben respondenten aangegeven dat het voor de gemeente slechts om een klein bedrag ging. Dat maakte de afschaffing van de reclamebelasting tot een mooi symbolisch gebaar richting de haven, waar het op dat moment slecht ging. De moeilijke periode in de haven heeft ook een rol gespeeld. De doorwerking in dit dossier is voor een groot deel te verklaren door de ontvankelijkheid van de besluitvormers.

8. Conclusies & Aanbevelingen

In het eerste gedeelte van dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag. In het tweede gedeelte worden de conclusies vertaald naar aanbevelingen voor Deltalinqs

8.1 Conclusies

In dit onderzoek is de invloed van een belangenorganisatie op publieke besluitvorming onderzocht. Theoretische begrippen in dit onderzoek zijn doorwerking in publieke besluitvorming, lobbyacties, tactische overwegingen, lobbystrategie (als combinatie en patronen van lobbyacties) en strategievorming. Ook is aandacht besteed aan de ontvankelijkheid van de besluitvormers. Dat laatste concept is toegevoegd omdat een lineaire relatie tussen de lobby van een belangenorganisatie en doorwerking nagenoeg uitgesloten is.

Om het onderzoek concreet te maken en een stevige empirische basis te geven zijn de handelingen van een specifieke private partij, te weten Deltalinqs, de Rotterdamse ondernemersvereniging voor haven en industrie, in publieke besluitvorming onderzocht. Haar handelen is onderzocht in het milieudomein, (onthefing Flora- en faunawet op gebied van meeuwen, in het economiedomein (lagere lokale lasten voor havenondernemers) en in het infrastructuurdomein (Tweede Westelijke Oeververbinding). Dit biedt voldoende variëteit om uitspraken te doen over de stabiele kenmerken van de aanpak van Deltalinqs en de variatie naar domein.

Steeds is gezocht naar de doorwerking van handelingen op besluitvorming, wetend dat deze nooit eenduidig causaal is in complexe publieke besluitvorming, mede afhangt van wat andere actoren doen en van de ontvankelijkheid bij ambtelijke en bestuurlijke besluitvormers. De ambitie blijft evenwel om aannemelijk te maken of en hoe de doorwerking afhankelijk is van de aanpak van Deltalinqs. Doorwerking heeft zich in dit onderzoek op een aantal wijzen gemanifesteerd. Ik relateer de doorwerking aan tactische overwegingen en strategie van de lobby. Het eerste gedeelte van de conclusie zal in gaan op de vraag of een relatie bestaat tussen de mate van doorwerking en de aanpak van Deltalinqs, zoals gesteld in de hoofdvraag. Het tweede gedeelte van de conclusies wordt op basis van dit onderzoek een aantal bouwstenen voor een tentatieve theorie voor effectief lobbyen gepresenteerd

Antwoord op de hoofdvraag

Het antwoord op (een deel van) de hoofdvraag of een relatie tussen de mate van doorwerking en de aanpak van Deltalinqs bestaat is dubbel: ja en nee. In totaal zijn acht vormen van doorwerking gevonden. Vier daarvan zijn gerelateerd aan het handelen van Deltalinqs. Van drie andere vormen is dat niet het geval. van een laatste vorm van doorwerking kan ik dat niet met zekerheid zeggen; dat beschouw ik daarom niet als uitkomst van Deltalinqs' handelen. Voor de volledigheid noem ik even de vier vormen van doorwerking die niet gerelateerd zijn aan het handelen van Deltalinqs en bespreek ik kort waarom geen relatie met de aanpak van Deltalinqs is.

Doorwerking, niet gerelateerd aan handelen Deltalinqs

Allereerst de verlaging van leges voor omgevingsvergunningen met 25% per 1 januari 2015. Deltalinqs heeft hier samen met het Havenbedrijf flink voor gelobbyd. De verlaging is door het gemeentebestuur ook gepresenteerd als cadeau, maar door het systeem van vergunningen, namelijk dat het kostendekkend moet zijn, was de verlaging ook zonder lobby gerealiseerd.

Ten tweede heeft Deltalinqs met vier Rotterdamse politieke partijen gepraat over lokale lasten voor ondernemers vlak voor dat hun verkiezingsprogramma's gemaakt zouden worden. In drie van die vier verkiezingsprogramma's behoorde een lastenverlaging tot de plannen. Gezien het feit dat deze partijen ook zelf in hun gedachtengoed hebben dat de lasten zo laag mogelijk moeten zijn, is een relatie met Deltalinqs' handelen niet vast te stellen.

De laatste twee vormen van doorwerking zijn besluiten in het proces rond de Tweede Westelijke Oeververbinding. Het eerste geval is de voorkeursbeslissing van de minister in 2011. Deltalinqs heeft gelobbyd voor de Blankenburgtunnel, Krabbeplass West. Dit is ook de voorkeursbeslissing geweest van de minister. Zij heeft die echter op basis van onderzoek en advies van ambtenaren genomen. Als Deltalinqs hier niet zou hebben gehandeld, zou dit alsnog de voorkeursbeslissing blijven. Daar ben ik van overtuigd.

De tweede beslissing is het opnemen in het regeerakkoord Rutte II en het vaststellen van de Rijksstructuurvisie door de Tweede Kamer. Hoewel ik in hoofdstuk 5.6 aandacht besteed heb aan de steun die de lobby in een dergelijk proces alsnog kan hebben, kan ik de instrumentele doorwerking van die besluiten niet relateren aan het handelen van Deltalinqs. Als dat vastgesteld zou kunnen worden, is het ook nog behoorlijk direct.

Doorwerking, wel gerelateerd aan handelen Deltalinqs

Doorwerking in relatie tot arena

De instrumentele doorwerking in het ambtelijk besluit kan verklaard worden door de arena waarin Deltalinqs gelobbyd heeft. Door *inside* te lobbyen en in gezamenlijkheid met ontheffingsverlener Omgevingsdienst Haaglanden en verschillende organisaties is er een goed Faunabeheerplan opgeleverd. Dat heeft vervolgens geleid tot de ontheffing 2015-2019.

Bij de instrumentele doorwerking reclamebelasting is zowel *inside* als *outside* gelobbyd. Uit het onderzoek blijkt niet dat één van de twee beter is, maar dat het noodzaak is om je lobbystandpunt kenbaar te maken bij de besluitvormer. De *outside* lobby in de dossiers Blankenburgverbinding en lokale lasten (informerende doorwerking) toont aan dat de effecten van een *outside* lobby kunnen verschillen. Zowel de instrumentele doorwerking als de informerende doorwerking kan verklaard worden door een *outside* lobby.

De relatie tussen de doorwerking en de *inside* lobby in het meeuwendossier is evident. In politieke besluitvorming blijkt de arena waar de lobby gevoerd wordt echter minder relevant. Het moment van lobbyen lijkt van groter belang dan de keuze voor de juiste arena. Hier wordt in het gedeelte over strategie en het gedeelte over tentatieve theorie op terug gekomen.

Doorwerking in relatie tot interactie

De interactie bepaalt voor een groot deel de potentie van de lobby. In dit onderzoek komt sterk naar voren dat argumentatie voor besluitvormers enorm van belang is. Besluitvormers nemen geen besluiten als daar geen onderbouwde argumentatie voor aanwezig is. In één vorm van doorwerking was die onderbouwde argumentatie aanwezig, dat was de doorwerking in het meeuwendossier.

Daarnaast blijkt dat onderzoek ook aanleiding kan bieden om een onderwerp onder de aandacht te brengen van besluitvormers. Door het laten uitvoeren van een business case kon het bedrijfsleven de Tweede Westelijke Oeververbinding op de agenda krijgen.

In de dossiers rondom lokale lasten zijn de argumenten niet onderbouwd met onderzoek of uitgebreide voorbeelden. Verdere doorwerking is mede om deze reden in dit dossier uitgebleven. De argumentatie om de reclamebelasting af te schaffen bleek wel voldoende om de besluitvormers te overtuigen. Hierbij speelt mee dat het op weinig inkomsten voor de gemeente ging.

Uit dit onderzoek blijkt dat besluitvormers pas een besluit nemen als dat ondersteund wordt door stevige argumentatie en onderzoek. Het is belangrijk dat deze onderbouwing of argumentatie door de besluitvormer als betrouwbaar gezien dient te worden. In twee vormen van doorwerking kon Deltalinqs haar doelstellingen goed onderbouwen.

Doorwerking in relatie met focus

In drie vormen van doorwerking bestaat een relatie tussen de gehanteerde focus van de lobby en de uiteindelijke doorwerking. In geval van de beperkte mate van instrumentele doorwerking in politiek besluit en informerende doorwerking heeft Deltalinqs op haar eigen belangen gefocust. De hoge mate van instrumentele doorwerking wordt verklaard door een focus op meerdere belangen, omdat daar door andere actoren gezocht is naar win-winsituaties. Deltalinqs is daar vervolgens in mee gegaan. De beperkte instrumentele doorwerking is gerealiseerd doordat de belangen van de andere actor niet zo groot waren. In dit dossier waren geen neutrale actoren die win-winvoorstellen hebben voorgesteld. De informerende doorwerking is gerealiseerd omdat de belangen van Deltalinqs aansloten bij de visie van een politieke partij.

Uit het onderzoek komt naar voren dat het voor instrumentele doorwerking in besluiten belangrijk is dat verschillende belangen worden meegenomen in het besluit. Het maakt niet uit welke actor daar voor zorgt. In sommige dossiers, waar veel partijen aanwezig zijn, kan Deltalinqs op haar eigen belangen focussen. Dan geldt dat de uitspraak: als iedereen aan zichzelf denkt, wordt aan iedereen gedacht. En via overleg komt men dan tot breder gedragen oplossing. In één van de onderzochte dossiers, kon de gemeente niet tegelijk besluitvormer en belanghebbende vervullen. In een dergelijk geval leidt een focus op eigen belang tot een beperkte mate van doorwerking.

Doorwerking in relatie tot strategie

In een tweetal vormen kan de doorwerking verklaard worden door de gehanteerde strategie. In het dossier lokale lasten heeft Deltalinqs een opzettelijke strategie gevoerd als het gaat om arena. Zij heeft tijdens reguliere momenten, jaardiner, havencongres, overleg met de wethouder, gekozen om te lobbyen. Deze opzettelijke strategie op gebied van arena komt niet overeen met het besluitvormingsproces van de gemeenteraad. Het ontbreken van deze match heeft verdere instrumentele doorwerking in de weg gestaan.

Op gebied van interactie heeft Deltalinqs een opkomende strategie gevoerd, waarbij de argumenten niet goed ondersteund zijn door voorbeelden of onderzoek. De meeste argumenten worden slecht één of twee keer gebruikt.

In het meeuwendossier heeft de opzettelijke strategie voor arena (en momenten) wel gewerkt, omdat Deltalinqs in dat proces niet afhankelijk was van besluitvormingsprocessen van verschillende overheden. Door in vertrouwen gezamenlijk toe te werken naar het Faunabeheerplan, heeft de opkomende strategie op gebied van interactie en focus ook een belangrijke rol gespeeld. Dat bood ruimte voor de argumentatie van Bureau Waardenburg en de brainstorm voor win-winoplossingen.

Lobby-ontvankelijkheid

In alle vormen van doorwerking speelt ontvankelijkheid een rol, hoewel de grootte van die rol per doorwerking verschilt. De ontvankelijkheid van besluitvormers is dynamisch. Een bepaalde periode of bepaald moment kan zich heel goed of juist slecht lenen voor de lobbyende actor. De belangrijkste vormen van lobby-ontvankelijkheid in dit onderzoek vind ik de afronding van de LMCA wegen, Randstad Urgent en de verkiezingsperiode van de Gemeenteraadsverkiezingen.

Op sommige vormen van ontvankelijkheid valt te anticiperen, zoals een verkiezingsperiode. Andere vormen van ontvankelijkheid dienen meer gezien te worden als externe factor. Op de verkiezingsuitslag kan een belangenorganisatie weinig invloed uitoefenen, terwijl dat een enorm verschil kan uitmaken voor de verdere lobbyactiviteiten. In het tweede gedeelte van de conclusie komt lobby-ontvankelijkheid terug.

Conclusies over theorie

Op basis van de vergelijking van de verschillende cases trek ik een aantal generieke conclusies, die de theorie over lobbyeffectiviteit verder helpen. De conclusies richten zich op de arena, momentum, ontvankelijkheid, focus en tot slot de interactie van lobbyen.

De overweging om in een bepaalde arena te lobbyen, bleek alleen relevant voor het meeuwendossier. Voor andere dossiers heeft deze overweging geen verklarende waarde gehad. Dat kan natuurlijk komen door de gekozen dossiers; zeker de lokale lasten voor ondernemers en in iets minder mate de Blankenburgverbinding trekken waarschijnlijk weinig aandacht van het grote publiek. Eén van de redenen waarom deze theoretische overweging interessant is, is omdat wellicht via de mening van het volk en de mening van de media invloed op de besluitvorming kan worden uitgeoefend. Ik denk dat deze variabele vooral verklarende waarde kan hebben bij issues die op veel maatschappelijke interesse kunnen rekenen.

Gedurende het onderzoek ben ik wel een andere verklaring tegengekomen. Het moment waarop een actor lobbyt, heeft in dit onderzoek meer verklarende werking gehad dan de overweging in welke arena hij zou lobbyen. Bijvoorbeeld de voorbeelden van de Blankenburgverbinding. Het bedrijfsleven biedt haar business case aan, vlak voor MIRT-verkenning Regio Rotterdam en tijdens de afronding van de LMCA, die ook een MIRT-verkenning aanbeveelt. Hetzelfde geldt voor de opkomende lobby rondom de reclamebelasting; deze kwam vlak voor de verkiezingen op.

Dit is een variabele die samenhangt met dynamische ontvankelijkheid. Ik heb in dit onderzoek ontvankelijkheid toegevoegd als statische contextuele variabele. De ontvankelijkheid bij besluitvormers blijkt echter dynamisch; het ene moment wel ontvankelijk en het andere moment niet. De dynamische ontvankelijkheid en momentum als verklarend mechanisme, doen denken aan het stromenmodel van Kingdon (Bekkers, 2007).

De focus op eigen belangen of de focus op meerdere belangen is niet een variabele waar de politicologische theoretici die zich bezig houden met lobbyen snel aan denken. Dit onderzoek heeft laten zien dat die variabele waarde en begrip kan toevoegen aan onderzoek over lobbyen.

Als uit dit onderzoek iets gebleken is, is dat argumentatie een noodzakelijke vorm van interactie voor lobbyorganisaties is. De meest succesvolle doorwerkingen zijn op basis van onderzoek behaald. In de politieke benadering van beleid is kennis echter niet objectief en sommige auteurs hanteren zelfs de term *'war of reports'* (Klijn & Koppenjan, 2004:115). Toch was het in dit onderzoek de meest betrouwbare verklaring waarom in een bepaald dossier de lobby kon

doorwerken. Ik ben benieuwd of onderhandeling überhaupt voorkomt in de lobbywereld. Het lijkt me in ieder geval toepasselijk om de aanbevelingen te beginnen met argumentatie.

8.2 Aanbevelingen

Arena: stem arena meer af op besluitvormingsproces en omgeving

Een effectieve arena voor de lobby, *inside of outside*, hangt af van het besluitvormingsproces. Een maatschappelijke discussie op gang brengen of participeren in de discussie kan uitstekend via een *outside* lobby. Verder is een *outside* lobby ook geschikt om steun voor of tegen een bepaald voorstel uit te spreken. Het vervolg van een *outside* lobby kan echter niet voorspeld worden. Het belangrijkste is echter dat over de arena nagedacht wordt en niet de reguliere arena's ingevuld worden. Dan kan de lobby slechts voor de bühne zijn.

Interactie: argumentatie als basis van de lobby

Zorg dat de besluitvormer de logica en rationaliteit achter een lobbyboodschap kan begrijpen. Anders zal zij niet voor het voorkeursbesluit van Deltalinqs kiezen. Zorg daarom vooraf voor een gedegen onderbouwing, die met bewijzen en voorbeelden ondersteund wordt. Ruimte voor actuele argumenten die inspelen op de omgeving is er altijd.

Het laten uitvoeren van een onderzoek om de lobby te ondersteunen is ook mogelijk, maar let wel op aannames voor het onderzoek. Als het onderzoek niet volgens de juiste aannames wordt uitgevoerd, zal de besluitvormer het niet accepteren als objectief onderzoek. Je wilt het beeld van: "Wij van WC-eend...." voorkomen. Het is daarom het overwegen waard om gezamenlijk de kaders voor het onderzoek op te stellen. Onderzoek heeft als latente functie dat het aangeboden kan worden aan de besluitvormers die daar open voor staan. Dat kan een onderwerp hoog op de agenda zetten.

Focus: beter één vogel in de hand, dan tien in de lucht

Deltalinqs is natuurlijk de ondernemersvereniging voor haven en industrie van de Rotterdamse haven. Natuurlijk vertegenwoordigt zij de belangen van de havenondernemers. Het hoeft niet vanzelfsprekend te zijn dat Deltalinqs in haar lobby op deze belangen focust. Het is nuttig om voor de aanvang van de lobby naar de omgeving te kijken. Een voorstel dat te gefocust is op eigen belangen en daarmee andere belangen flink schaadt, kan een obstakel zijn voor succesvolle doorwerking. Bovendien zijn soms win-winsituaties mogelijk, zoals in het meeuwendossier.

Een blik op de omgeving kan tot de conclusie leiden dat er geen reden is om op meerdere belangen te focussen, bijvoorbeeld omdat het Havenbedrijf Rotterdam dat al doet of omdat andere belangengroepen in het besluitvormingsproces vertegenwoordigd zijn. Aan de andere kant kan het leiden tot het inzicht dat de besluitvormer in hetzelfde dossier ook belangen heeft en hier tactisch mee omgegaan moet worden.

Strategie & timing: moment van belang

Het momentum is belangrijk; het moment om te lobbyen dus ook. Hierbij is het van belang dat het moment aansluit bij het besluitvormingsproces van de besluitvormer. Soms zijn belangrijke beslismomenten in een proces al bekend en daar kan een strategie om heen gebouwd worden. Bedenk ook goed waar het besluitvormingsproces start. Start die bij de vergadering van het college van B&W of vindt daarvoor nog overleg tussen wethouders en hun coalitiepartij plaats? Reguliere overleggen met besluitvormers of publieke optredens kunnen een goede gelegenheid lijken om een bepaalde lobbyboodschap te entameren, omdat het een groot publiek of veel

media-aandacht trekt, maar als het niet aansluit bij het besluitvormingsproces van de besluitvormers, dan is de kans op doorwerking nihil.

9. Discussie & reflectie

In dit onderzoek is gepoogd de doorwerking van lobby te verklaren uit de aanpak van Deltalinqs. Die aanpak is in dit onderzoek gedefinieerd als samenhang van drie tactische overwegingen: de arena, interactie en focus van lobbyacties. Om combinaties van acties te onderzoeken en te achterhalen of patronen in de reeks lobbyacties zichtbaar zijn, is gekeken naar strategie en strategievorming. De veronderstelling in dit onderzoek is dat beleid tot stand komt in *governance networks*, waarbij overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke actoren verschillende doelstellingen hebben, maar wel wederzijds afhankelijk zijn. Besluitvorming is de uitkomst van strategische interactie van deze actoren.

De theorie bleek op een aantal vlakken waardevol en op een aantal vlakken minder waardevol. Waardevol was het rondommodel, omdat zo inzichtelijk gemaakt kon worden hoe de besluitvormingsprocessen vorm kregen en dat bood begrip waarom bepaalde besluiten genomen zijn. Hoewel veel eenzijdig tegen gekomen, bleek de tactische overweging focus een waardevol concept. Dit heeft deels verklaard waarom verdere doorwerking in het dossier lokale lasten is uitgebleven. De theorie rondom strategie en strategievorming heeft haar meerwaarde bewezen, omdat dit handvatten bood om de reeks te analyseren.

Daarnaast viel het mij tegen in hoeverre sprake was van wederzijdse afhankelijkheden in deze dossiers. In het meeuwendossier is duidelijk naar voren gekomen dat actoren daadwerkelijk van elkaar afhankelijk waren. In de andere dossiers komt voornamelijk naar voren dat Deltalinqs afhankelijk is van de overheid. Overigens weet ik uit mijn stage-ervaring dat de overheid op andere vlakken wel afhankelijk is van Deltalinqs.

In methodologisch opzicht is dit onderzoek een uitdaging geweest. Interviews, officiële documenten, maar ook documenten van Deltalinqs bleken niet altijd toereikend om het proces en de lobby op het gewenste niveau te analyseren. Ik heb notulen van vertrouwelijke vergaderingen in mogen zien, maar respondenten hebben aangegeven dat niet alle gebeurtenissen van de vergadering in de notulen verwerkt worden. Die informatie heb ik proberen aan te vullen met semigestructureerde interviews, maar dat bleek een uitdaging. Het bleek voor respondenten een uitdaging om de precieze interactie van besloten overleggen terug te halen. Redenen hiervoor zijn dat sommige momenten van een behoorlijke tijd geleden dateren of dat respondenten de momenten die achteraf belangrijk blijken, niet bewust beleefd hebben. Tot slot hebben respondenten ook aangegeven dat informele zaken ook van belang zijn geweest: actoren die lid zijn bij dezelfde politieke partij, telefoontjes tussen vergaderingen door en meer van dat soort informele contacten. Daar heb ik helaas geen grip op kunnen krijgen.

Uit dit onderzoek komt naar voren dat belangengroepen wel degelijk invloed kunnen hebben op de besluitvormer. Daarmee is de literatuur over het Nederlandse lobbyen aangevuld. Bovendien biedt het een klein tegengeluid voor de onderzoeken die stellen dat de invloed van belangenorganisaties nihil is. Om deze bevindingen steviger neer te zetten, adviseer ik vervolgonderzoekers te kijken naar de te hanteren methoden. Een etnografisch onderzoek of observatie als gegevensverzameling zou ook de informele lobby tussen actoren als data mee kunnen nemen. Dat zou zorgen voor een meer valide onderzoek.

10. Literatuur

- Baumgartner, F.R., Berry, J.M., Hocracki, M., Kimball, D.C., & Leech, B.L. (2009). *Lobbying and Policy Change. Who wins, who loses, and why?* Chicago: The University of Chicago press
- Baumgartner, F.R., & Leech, B.L. (1998). *Basic Interests: The importance of groups in politics and in political science*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press
- Baumgartner, F.R., and Mahoney, C. (2008). The Two Faces of Framing: Individual-Level Framing and Collective Issue-Definition in the EU. *European Union Politics*, 9(3), 435-449
- Bekkers, V.J.J.M., (2007). *Beleid in beweging*. Den Haag: Lemma
- Bernhagen, P., Dür, A., & Marshall, D. (2014). Measuring Lobby success spatially. *Interest groups and advocacy*, 3(2) 202-218
- Beroepsvereniging voor Public Affairs. (2007). *Handvest*. Geraadpleegd via <http://bvpa.nl>
- Beyers, J. (2009). Policy Issues, Organizational Format and the Political Strategies of Interest Organisations. *West European Politics*, 31 (6), 1188-1211.
- Binderkrantz, A. (2005). Interest group strategies: Navigating between privileged access and strategies of pressure. *Political Studies*, 53, 694-715
- Birkland, T.A. (1998). Focusing events, Mobilization and Agenda Setting. *Journal of Public Policy*, 18(1), 53-74.
- Burstein, P. & Linton, A. (2002). The impact of political parties, interest groups, and social movement organizations on public policy: Some recent evidence and theoretical concerns. *Social Forces*, 81(2), 380-408
- Detalings (2015). *Over ons*. Geraadpleegd via www.detalings.nl
- Getz, K.A. (2001). Public Affairs and political strategy: Theoretical foundations. *Journal of Public Affairs*, 1(4), 305-329.
- Klijn, E.H. (2008). Governance and governance networks in Europe. *Public Management Review*, 10 (4), 506-525
- Koppenjan, J., & Klijn, E.H. (2004). *Managing uncertainties in networks. A network approach to problem solving and decision making*. London: Routledge
- Koppenjan, J.F.M., Ringeling, A.B., & Velde, R.H.A. (1987). Beleidsvorming in Nederland. In Koppenjan, J.F.M., Ringeling, A.B., & Velde, R.H.A. (Eds.), *Beleidsvorming in Nederland: een vergelijkende studie naar de totstandkoming van wetten* (p. 11-29). Den Haag: VUGA.
- Lowery, D. (2013). Lobbying influence: Meaning, measurement and missing. *Interest Groups and Advocacy*, 2 (1), 1-26.
- Mintzberg, H. & Waters, J.A. (1985). Of Strategies, Deliberate and Emergent. *Strategic Management Journal*, 6, 257-272.
- Morgan, G. (1986). *Images of Organizations*. Beverly Hills: Sage

Pars, M. (2013). Six strategy lessons from Clausewitz and Sun Tzu. *Journal of Public Affairs*, 13(3), 329-334.

Scharpf, F. (1997). *Games real actors play; actor-centered institutionalism in policy research*. Boulder USA: Westview Press

Taminiau, Y., & Wilts, A. (2006). Corporate Lobbying in Europe, managing knowledge and information strategies. *Journal of Public Affairs*, 6, 122-130.

Van Riel, C.B.M. (Ed.). (2001). *Corporate Communication: het managen van reputatie*. Alphen aan den Rijn: Adfo.

Van Venetië, E., & Luikenaar, J. (2006). *Het Grote Lobbyboek*. Zutphen: Plataan.

Van Schendelen, R. (2002a). The ideal profile of the PA expert at the EU level. *Journal of Public Affairs*, 2(2), 85-89.

Van Schendelen, R. (2002b). *Machiavelli in Brussels: The Art of Lobbying the EU*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Van Thiel, S. (2010). *Bestuurskundig Onderzoek: een methodologische inleiding*. Bussum: CoutinhoS

Lokale lasten

ChristenUnie – SGP. (2013). *Werken aan een Mooierdam: verkiezingsprogramma 2014-2018*

College van Burgemeester en Wethouders Rotterdam. (2015). Beantwoording van de schriftelijke vragen van het raadslid T. Yazir (CDA) over Verbeteren van ondernemersklimaat in de haven en aanjagen van innovatie.

D66. (2013). *Midden in Rotterdam: verkiezingsprogramma Rotterdam 2014-2018*

Deltalinqs. (2013a). Programma 2013-2015: Excelleren in groei.

Deltalinqs-voorzitter: kijk naar lasten havenbedrijven. (2014, 17 april). *RTV Rijnmond*. Geraadpleegd via www.rijnmond.nl

Deltalinqs vreest concurrentieslag haven te verliezen. (2014, 17 april). *RTV Rijnmond*. Geraadpleegd via www.rijnmond.nl

Dit jaar 'ceo-dag' in Rotterdam. (2014, 20 januari). *Nieuwsblad Transport*. Geraadpleegd via www.nieuwsbladtransport.nl

Gemeente Rotterdam (z.d.a) *Tarief Reclamebelasting*. Geraadpleegd op 10 juni, van <http://www.rotterdam.nl/tariefreclamebelasting>

Gemeente Rotterdam (z.d.b) *Precariobelasting*. Geraadpleegd op 10 juni, van <http://www.rotterdam.nl/tekst:precariobelasting>

Gemeente Rotterdam (z.d.c) *Kosten aanvraag omgevingsvergunning*. Geraadpleegd op 10 juni, van <http://www.rotterdam.nl/kostenaanvraagomgevingsvergunning>

Gemeente Rotterdam. (2011a). *Verordening Leges Omgevingsvergunningen 2012*. Rotterdam: Gemeentebblad

Gemeente Rotterdam. (2011b). *Verordening Precario- en reclamebelasting 2012*. Rotterdam: Gemeentebblad

Gemeente Rotterdam. (2011c). *Verordening onroerende-zaakbelastingen 2012*. Rotterdam: Gemeentebblad

Gemeente Rotterdam. (2011d). *Notulen van de raadsvergadering 8 en 10 november 2011*.

Gemeente Rotterdam. (2011e). *Afdoening motie omgevingsvergunningen*

Gemeente Rotterdam. (2011f). *Vaststelling tarieven Leges Omgevingsvergunning 2012*.

Gemeente Rotterdam. (2012a). *Verordening Leges Omgevingsvergunningen 2013*. Rotterdam: Gemeentebblad

Gemeente Rotterdam. (2012b). *Verordening Precario- en reclamebelasting 2013*. Rotterdam: Gemeentebblad

Gemeente Rotterdam. (2012c). *Verordening onroerende-zaakbelastingen 2013*. Rotterdam: Gemeentebblad

Gemeente Rotterdam. (2012d). *Notulen van de raadsvergadering van 8 november 2012 – middagzitting*.

Gemeente Rotterdam. (2012e). *Notulen van de raadsvergadering van 8 november 2012 – avondzitting*

Gemeente Rotterdam. (2012f). *Notulen van de raadsvergadering van 13 november 2012 – ochtendzitting*.

Gemeente Rotterdam. (2012g). *Notulen van de raadsvergadering van 13 november 2012 – middagzitting*.

Gemeente Rotterdam. (2012h). *Notulen van de raadsvergadering van 13 november 2012 – avondzitting*.

Gemeente Rotterdam. (2013a). *Verordening Leges Omgevingsvergunningen 2014*. Rotterdam: Gemeentebblad

Gemeente Rotterdam. (2013b). *Verordening Precario- en reclamebelasting 2014*. Rotterdam: Gemeentebblad

Gemeente Rotterdam. (2013c). *Verordening onroerende-zaakbelastingen 2014*. Rotterdam: Gemeentebblad

Gemeente Rotterdam. (2013d). *Notulen van de raadsvergadering van 7 en 12 november 2013*.

Gemeente Rotterdam. (2014a). *Verordening Leges Omgevingsvergunningen 2015*. Rotterdam: Gemeentebblad

Gemeente Rotterdam. (2014b). *Verordening Precario- en reclamebelasting 2015*. Rotterdam: Gemeentebblad

Gemeente Rotterdam. (2014c). *Verordening onroerende-zaakbelastingen 2015*. Rotterdam: Gemeentebblad

Gemeente Rotterdam. (2014d). *Raadsbesluit Beleidskader Lokale Lasten 2014-2018*.

Gemeente Rotterdam. (2014e). *Begroting 2015: programmabegroting*.

Gemeente Rotterdam. (2014f). Coalitieakkoord: Op Volle kracht vooruit

Gemeente Rotterdam. (2015g). *Notulen van de raadsvergadering van 6 en 11 november 2014*.

Havenbaas somber over toekomst. (2014, 17 april). *RTV Rijnmond*. Geraadpleegd via www.rijnmond.nl

Leefbaar Rotterdam (2013). *Verkiezingsprogramma: Rotterdam vooruit 2014-2018*

Ministerie van Infrastructuur en Milieu. (2014). Beantwoording Kamervragen van het lid De Boer (VVD) over het bericht 'Lokale lasten maken onze haven te duur'.

'Minder belasting in de haven'. (2014, 27 oktober). *Algemeen Dagblad*. p. onbekend

Rijksoverheid (z.d.) *Waardering Onroerende Zaken, vraag & antwoord, wat is de onroerendezaakbelasting OZB?* Geraadpleegd op 10 juni, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/waardering-onroerende-zaken-woz/vraag-en-antwoord/wat-is-de-onroerendezaakbelasting-ozb.html>

Van Heel, L. (2013, 14 september). Belastingbom in de haven. *Algemeen Dagblad*. p. onbekend

Van Heel, L. (2014, 25 november). 'Lokale lasten maken onze haven te duur'. *Algemeen Dagblad*. Geraadpleegd via www.ad.nl

Van Heel, L. (2014, 26 november). Kritieke op staatssteun. *Algemeen Dagblad*. Geraadpleegd via www.ad.nl

VVD. (2013). *Minder overheid, meer Rotterdam: VVD Rotterdam Verkiezingsprogramma 2014-2018*

Blankenburgverbinding

Adviescommissie Versnelling Besluitvorming Infrastructurele Projecten. (2008). *Sneller en beter*.

Deltalinqs. (2011). Zienswijze opstellen Rijsstructuurvisie

Ilah Rubio, A. (2011, 17 september). Toch geld voor tunnel: minister Schultz zet miljoenen klaar voor weg. *Algemeen Dagblad*. p. onbekend

Mackor, R. (2011, 1 november). Keus West-variant Blankenburgtunnel ligt voor de hand. Nieuwsblad Transport. Geraadpleegd via www.nieuwsbladtransport.nl

Mackor, R. (2012, 1 november). Deltalinqs juicht: lobby geslaagd. *Nieuwsblad Transport*. Geraadpleegd via www.nieuwsbladtransport.nl

Masterplan Rotterdam Vooruit: MIRT-verkenning regio Rotterdam en haven: duurzaam bereikbaar. (2009).

Ministerie van Infrastructuur en Milieu. (2012a). Consequenties controversieel verklaren wegenprojecten.

Ministerie van Infrastructuur en Milieu. (2012b). Besluit NWO. (bijlage bij: Besluit prioritaire infrastructuurprojecten in de Zuidvleugel).

Ministerie van Infrastructuur en Milieu.(2013a). Rijksstructuurvisie Bereikbaarheid Regio Rotterdam en Nieuwe Westelijke Oeververbinding

Ministerie van Infrastructuur en Milieu. (2013b). Rijksstructuurvisie Bereikbaarheid Regio Rotterdam en Nieuwe Westelijke Oeververbinding. Nota van antwoord

Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2013c). MIRT Projectenboek 2014. <http://mirt2014.mirtprojectenboek.nl/> [geraadpleegd op 9 oktober 2015]

Ministerie van Infrastructuur en Milieu. (2015). Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ordening-en-gebiedsontwikkeling/inhoud/meerjarenprogramma-infrastructuur-ruimte-en-transport-mirt> [geraadpleegd op 2 oktober 2015]

Ministerie van Verkeer en Waterstaat. (2007a). Bijlage 1: Afsprakenlijst Bestuurlijk overleg MIRT/Netwerkaanpak. (bijlage bij aanbiedingsbrief besluitenlijst bestuurlijke overleggen VENW/DGP-2007/9400).

Ministerie van Verkeer en Waterstaat. (2007b). Eindrapportage landelijke markt- en capaciteitanalyse wegen.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat. (2007c). Randstad Urgent: nieuwsflits november 2007 nummer 1.

NedMobiel (2007). *De Nieuwe Waterwegverbinding: onmisbare schakel voor een sterke, gezonde en veilige regio.*

Rijkswaterstaat. (2015). [www.Blankenburgerverbinding.nl] geraadpleegd op 8 mei 2015

Rutte, M., & Samsom, D. (2012). Bruggen Slaan. Regeerakkoord VVD – PvdA.

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2009). Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2010. Motie van de leden Koopmans en Aptroot.

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2010). Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2010: Motie van de leden Dijksma en Wiegman-Van Meppelen Schepink

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2012a). Structuurvisie bereikbaarheid Regio Rotterdam en Nieuwe Westelijke Oeververbinding: Verslag van een Algemeen Overleg op 5 april 2012.

Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2012b). Structuurvisie bereikbaarheid Regio Rotterdam en Nieuwe Westelijke Oeververbinding: Verslag van een Algemeen Overleg op 19 april 2012 (tweede termijn).

Van Heel, L., & Van Vliet, D. (2011, 16 september). Vol gas voor vervoer: kabinet houdt vaart in snelwegenplannen. *Algemeen Dagblad*. p. onbekend

Vrij baan voor de Blankenburgbuis. (2011, 8 november). *Algemeen Dagblad*, p. onbekend.

WOS. (2012, 29 augustus). Politici steken handen in de klei tegen Blankenburgtunnel. Geraadpleegd via www.wos.nl

Meeuwen

Deltalinqs. (2013b). Verslag overleg meeuwen 10 juli 2013

Deltalinqs. (2013c). Verslag overleg meeuwen 9 oktober 2013

Deltalinqs. (2014a). Verslag overleg meeuwen 18 maart 2014

Deltalinqs. (2014b). Verslag overleg meeuwen 10 juni 2014

Deltalinqs. (2014c). Verslag overleg meeuwen 27 augustus 2014

Lensink, R., & Van Horssen, P.W. (2009). *Faunabeheerplan meeuwen havengebied Rotterdam 2010-2015*. Culemborg: Bureau Waardenburg bv

Lensink, R. (2015a). *Meeuwen in het havengebied*. [PowerPoint-presentatie]

Lensink, R. (2015b). *Faunabeheerplan meeuwen havengebieden van Rotterdam, Dordrecht en Alblasterdam 2015-2019*. Culemborg: Bureau Waardenburg bv

Omgevingsdienst Haaglanden. (2015). Besluit: aanvraag ontheffing ex artikel 68 Flora- en faunawet.

Provincie Zuid-Holland. (2010). aanvraag ontheffing ex artikel 68 Flora en faunawet. Kenmerk: PZH-2010-164102629

Tieman, R. (2015, 2 februari). Ontheffing meeuwen broedseizoen 2015. Geraadpleegd via www.deltalinqs.nl

Wetgeving geraadpleegd via wetten.overheid.nl.

- Flora- en faunawet
- Besluit Faunabeheer

Bijlage 1: Respondenten

Lokale lasten

Respondent	Organisatie	Functie	Datum gesprek
Wio Schaap	Gemeente Rotterdam	Bestuursadviseur haven	8 juli 2015
Jeannette Baljeu	College van B&W Rotterdam, VVD Rotterdam	Voormalig wethouder haven 2010-2014, fractievoorzitter VVD 2014-medio 2015	16 juli 2015 – telefonisch
Bas Janssen	Deltalinqs	Directeur, domein economie	26 juni 2015
Steven Lak	Deltalinqs	Voorzitter	6 juli 2015
Salima Belhaj	D66 Rotterdam	Fractievoorzitter	18 juni 2015
Jacco van der Tak	Havenbedrijf Rotterdam N.V.	Manager External Affairs	30 juni 2015
Anne Geurts	Havenbedrijf Rotterdam N.V.	Accounthouder Gemeente Rotterdam	30 juni 2015
Judith Anspach	Deltalinqs	Beleidsadviseur Communicatie	28 juli 2015

Blankenburgverbinding

Respondent	Organisatie	Functie	Datum gesprek
Cees Deelen	Havenbedrijf Rotterdam N.V.	Projectorganisatie Nieuwe Westelijke Oeververbinding	8 juli 2015
René van der Plas	Havenbedrijf Rotterdam N.V.	Projectorganisatie Nieuwe Westelijke Oeververbinding	23 juni 2015
Jaap Jelle Feenstra	Havenbedrijf Rotterdam N.V.	Public Affairs Officer	30 juni 2015
Marlies Langbroek	Rijkswaterstaat (sinds 2008)	Omgevingsmanager	15 juni 2015

Hans van Zijst	Rijkswaterstaat (sinds eind 2010)	Omgevingsmanagement & adviseur bestuurlijke besluitvorming	22 juli 2015
Niels Dekker	Deltalinqs (2003-2013)	Beleidsadviseur Infrastructuur	10 juni 2015
Jasper Nagtegaal	Deltalinqs (vanaf 2013)	Beleidsadviseur Infrastructuur	15 juni 2015
Wim van Sluis	Deltalinqs (2006-2012)	Voorzitter	1 juli 2015

Ontheffing meeuwen

Respondent	Organisatie	Functie	Datum gesprek
Robert Tieman	Deltalinqs	Beleidsadviseur milieu	1 juni 2015
Willem Lambooij	Omgevingsdienst Haaglanden (tot medio 2014)	Vergunningverlener	29 juni 2015
Mariette Huber	Faunabeheereenheid Zuid-Holland	Secretaris	22 juni 2015
Jos van der Kaaden	Provincie Zuid-Holland	Beleidsafdeling Water & Groen	7 juli 2015
Rob Lensink	Bureau Waardenburg	Ecoloog, auteur Faunabeheerplan	18 juni 2015
Jan Putters	Havenbedrijf Rotterdam N.V.	Asset Manager	17 juni 2015
André de la Sencerie	Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	Handhaver groene wetten	10 juni 2015
Harm Niesen	Faunabescherming	Voorzitter	15 juli 2015 - telefonisch

Bijlage 2: Interviewprotocol

Voorbeeld: Interviewprotocol, Blankenburgverbinding	
Doel	Vragen
Inleiding	<ul style="list-style-type: none"> - Bedanken voor tijd - voorstellen onderzoeker - bedoeling van onderzoek en interview uitleggen; <ul style="list-style-type: none"> o Deltalinqs ondernemersvereniging o Lobby op drie dossiers o Besluitvormingsprocessen & acties Deltalinqs - vragen/onduidelijkheden respondent? - Toestemming opnemen? - Transcript voorleggen - Anonimiseren
Besluitvormingsproces reconstrueren & lobby acties achterhalen	<p>Lang proces; in welke fase ben jij namens Deltalinqs betrokken geraakt. Kun je daar iets over vertellen? (<i>vanaf juli 2013</i>).</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Hoe was de overdracht van Niels naar jou?</i> - <i>Wat speelde er toen rond de Blankenburgverbinding?</i> - Heeft Deltalinqs het proces beïnvloed?
Lobby	<p>Waar heeft Deltalinqs voor gelobbyd? <i>In welke kwesties had Deltalinqs belang?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Hoe heb je dat gedaan? (brieven, nieuwsberichten, in overleggen, welke boodschap?) Alle activiteiten noemen.</i> - <i>Bij wie heb je dat gedaan?</i> - <i>Hoe bracht je je dossier onder de aandacht?</i>
Lobby-effectiviteit	<p>Wat was het uiteindelijke besluit in deze kwestie? <i>Komt dat overeen met datgene waar Deltalinqs voor lobbyde?</i></p>
Strategievorming	<p>Hoe zijn die acties bedacht? <i>Reactief of uit een lobbystrategie?</i></p> <p><i>Kun je daar iets over vertellen?</i></p>
Strategische keuzes	<p>Er waren ook andere belanghebbenden bij dit dossier (zoals natuurmonumenten, zij hebben andere belangen dan Deltalinqs. Hoe is Deltalinqs daar mee omgegaan?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Waar blijkt dat uit? / Kunt u daar voorbeelden van geven?
Nabrand	<p>Als u de lobby opnieuw mocht inrichten, zou u dan iets anders doen?</p>

Bijlage 3: Codeerschema

Dit is het codeerschema waar dit onderzoek mee gestart wordt. Nieuwe codes kunnen ontwikkeld worden tijdens de analyse. De nieuwe of gewijzigde codes worden aangegeven met rood, inclusief een onderbouwing in de voetnoten.

Besluitvormingsproces

Concept	Uiting	Code
Besluitvormingsproces	Besluit dat ingrijpt op de maatschappij	1
	Uitleg hoe besluit werkt ⁴	1.1
	Regels van formele procedure ⁵	1.2
	Verloop van het proces volgens respondent of document ⁶	1.3
	Actor geeft reden waarom hij bij besluitvorming betrokken is ⁷	1.4
	Relatie met andere dossiers ⁸	1.5
	Besluitvormingsproces verloopt vanwege omstandigheden anders dan gepland ⁹	1.6
Besluitvormingsrondes	Actoren betreden en verlaten de arena	2.1
	Het onderwerp van de discussie verandert	2.2
	Start van formele procedure ¹⁰	2.3
	Belangrijk moment volgens respondent ¹¹	2.5

⁴ Indien de werking van een besluit wordt uitgelegd, is dat geen inhoudelijk besluit. Maar het is wel relevant om de waarde van het besluit aan te geven.

⁵ Uitleg van formele procedure

⁶ Respondent geeft aan hoe het proces volgens hem of haar verlopen is, zonder dat het om de start van het proces of om cruciale punten gaat.

⁷ De reden van aanwezigheid is relevant voor het besluitvormingsproces; het is namelijk op eerste oog niet altijd duidelijk waarom actoren deelnemen.

⁸ Het verloop van het besluitvormingsproces wordt beïnvloed door andere dossiers

⁹ Komt voort uit de verklaring van respondenten van Rijkswaterstaat over waarom het proces langer duurt dan gepland.

¹⁰ De start van een formele procedure kan een scheidslijn tussen twee besluitvormingsrondes. Daarbij gelden vaak vaste regels en procedures die gestoeld zijn op democratische legitimiteit.

¹¹ Belangrijk moment volgens respondent wat mogelijk correspondeert met scheiding tussen besluitvormingsrondes.

Lobby

Concept	Uiting	Code
Lobby	Alle lobbyacties tezamen	
Lobbyacties	Actor probeert besluitvorming te beïnvloeden.	<p>Krijgt de code van de strategische overwegingen; A-B-C, waarbij A=weg van lobby</p> <p>B=interactie</p> <p>C=Focus.</p> <p>Mochten er lobbyacties zijn waarbij slechts één of twee overwegingen geuit worden, wordt gekozen om de letter van de anderen te handhaven. VB:</p> <p>1-2-C</p>
Strategische overwegingen		
A. Weg van de lobby?		A
1. Inside lobby	Actor probeert besluitvorming te beïnvloeden via besloten overleg met ambtenaren.	A=1.1
	Actor probeert besluitvorming te beïnvloeden via besloten overleg met vertegenwoordigende politici: Raadsleden, Leden van de Staten-Generaal, Provinciale Statenleden.	A=1.2
	Actor probeert besluitvorming te beïnvloeden via besloten overleg met	A=1.3

	bestuurders: wethouders, Gedeputeerde Staten, ministers of staatssecretarissen.	
	De lobby wordt gevoerd tijdens een politiek debat waar wel media, maar geen publiek bij aanwezig is. ¹²	A=1.4
	Lobby wordt gevoerd via schriftelijke correspondentie met bestuurders: wethouders, Gedeputeerde Staten, ministers of staatssecretarissen.	A=1.5
	Lobby wordt gevoerd via schriftelijke correspondentie met vertegenwoordigende politici: Raadsleden, Leden van de Staten-Generaal, Provinciale Statenleden.	A=1.6
	Lobby wordt gevoerd via schriftelijke correspondentie met ambtenaren.	A=1.7
2. Outside lobby	De lobby wordt gevoerd via de media.	A= 2.1
	De lobby wordt gevoerd tijdens openbare politieke bijeenkomsten.	A=2.2
	De lobby wordt gevoerd tijdens congressen.	A=2.3
B. De interactie van de lobby		B
1. Argumentatie		B=1
	Lobbyist draagt argumenten aan waarom zijn doelstelling gerealiseerd moet worden.	B=1.1
	Lobbyist verwijst naar eerder gedaan onderzoek tijdens overbrengen van doelstellingen ¹³ .	B=1.2

¹² Code komt voort havenverkiezingsdebat. Daar was media aanwezig, maar er is niet over bericht. En beïnvloeding vindt plaats via directe communicatie met besluitvormers

¹³ Dit kan dus alleen terugkomen in Ontheffing of faunabeheerplan.

	Lobbyisten koppelen lobbydoelstelling aan bepaald frame.	B=1.3
	Lobbyist doet zelf onderzoek om argumenten te kunnen onderbouwen. ¹⁴	B=1.4
	Lobbyist verwijst naar juridische uitspraak die doelstellingen ondersteunen ¹⁵	B=1.5
	lobbyist organiseert van een werkbezoek voor de besluitvormer om hem de ernst van de situatie te laten inzien. ¹⁶	B=1.6
	Lobbyist noemt andere actoren als autoriteit ¹⁷	B=1.7
	Actor wijdt negatieve gebeurtenis aan niet realiseren lobbydoelstelling door besluitvormer ¹⁸	B=1.8
	Lobbyist toont aan dat voorstel op veel steun kan rekenen. ¹⁹	B=1.9
	<i>Argumentatie Lokale lasten²⁰</i>	
	<i>De hoogte van de lasten wordt vergeleken met de lasten in andere havens</i>	B=1.10
	<i>Bedrijven betalen dubbele belastingen</i>	B=1.11
	<i>Bedrijven krijgen niks voor hun belasting terug</i>	B=1.12
	<i>Belastingen zijn onevenredig hoog</i>	B=1.13
	<i>Reclamebelasting is niet bedoeld voor de haven</i>	B=1.14

¹⁴ Zelf onderzoek doen om daarmee de besluitvormer te beïnvloeden.

¹⁵ In het Faunabeheerplan, op pagina 28, staat duidelijk vermeld dat eerdere rechtens de onderbouwing van de noodzaak tot ingrijpen voldoende is onderbouwd.

¹⁶ Kwam terug in de interviews dat het georganiseerde werkbezoek indruk heeft gemaakt.

¹⁷ Komt voort uit het Faunabeheerplan, waar een advies van de DCMR wordt gebruikt om de noodzaak voor een ontheffing te benadrukken.

¹⁸ Deltalinqs relateerde slechte overslagcijfers voor de haven aan hoge lasten van de gemeente.

¹⁹ Dit kan alleen als de discussie gaat over de steun van – in dit geval – regionale partijen.

²⁰ Voor het dossier lokale lasten is het concept argumentatie verder gespecificeerd

	<i>De hoge lasten tasten de concurrentiepositie van de haven aan</i>	B=1.15
	<i>De hoge lasten tasten het vestigingsklimaat voor ondernemers aan</i>	B=1.16
	<i>Om het economisch herstel te stimuleren, dienen de lasten voor ondernemers verlaagd te worden.</i>	B=1.17
	<i>Argumentatie Tweede Westelijke Oeververbinding</i>	
	<i>De aanleg van een tweede oeververbinding verbetert de bereikbaarheid van de regio.</i>	B=1.19
	<i>De aanleg van een tweede oeververbinding verbetert de leefbaarheid</i>	B=1.20
	<i>De aanleg van een tweede oeververbinding zorgt voor meer veiligheid in het havengebied.</i>	B=1.21
	<i>De aanleg van een tweede oeververbinding zorgt voor een economische impuls.</i>	B=1.22
	<i>De Blankenburgverbinding is goedkoper dan de Oranjeverbinding.</i>	B=1.23
	<i>Vrachtwagens moeten omrijden als zij niet door de tunnel mogen.</i>	B=1.24
	<i>Vergelijking met een tunnel in Antwerpen die wel in categorie A is ingedeeld.</i>	B=1.25
	<i>Argumentatie meeuwen</i>	
	<i>Broedvrij houden kan niet op dit terrein.</i>	B=1.26
	<i>De meeuwen brengen de openbare veiligheid in gevaar.</i>	B=1.27

	De meeuwen brengen de volksgezondheid in gevaar.	B=1.28
	De meeuwen brengen de veiligheid van het vliegverkeer in gevaar.	B=1.29
Reactie op argumentatie	De overtuiging van de ontvangende actor is dichterbij de doelstelling van de lobbyende partij gekomen als gevolg van de argumentatie ²¹	3.1
	Actor geeft aan dat de doelstelling van de lobbyende actor al gedeeltelijk gerealiseerd wordt. ²²	3.2
	De overtuiging van de ontvangende actor is niet dichterbij de doelstelling van de lobbyende partij gekomen als gevolg van de argumentatie	4.1
	De actor is het eens met de lobbydoelstelling, maar kan dat door omstandigheden niet uitvoeren. ²³	4.2
	De ontvangende actor komt met tegenargumenten om de argumenten van de lobbyende actor te weerleggen of te ontkrachten. ²⁴	4.x – de X in deze correspondeert met de code van het argument van Deltalinqs.
	De opbouw van lasten is lastig vergelijken	4.10
	De stelling dat bedrijven dubbel betalen is onjuist	4.11
2. Onderhandeling		B=5

²¹ Toont beweging, veronderstelling dat de mening van de ontvangende actor verder weg stond. Geldt niet zo zeer voor ontheffing.

²² Komt voort uit reactie wethouder haven (in AD) op lobby voor lastenvermindering

²³ Komt voort uit reactie van wethouder haven dat het afbouwen van de afdeling vergunningen niet mogelijk is

²⁴ Komt voort uit reactie wethouder haven (in AD) op lobby voor lastenvermindering en beantwoording Kamervragen door de minister van Infrastructuur & Milieu

	In de interactie wordt door actoren gesproken over uitruil van bronnen in relatie met een te realiseren doel (Beyers, 2009)	B=5.1
	In de interactie komt naar voren welke (negatieve) gevolgen het niet plaatsvinden van de ruil heeft. (Beyers, 2009)	B=5.2
C. De focus van de lobby		C
1. Eigen belang		C=1
	De lobbyende actor toont in de lobby geen blijk van de belangen van een andere actor	C=1.1
	De lobbyende actor strijd tegen belangen van andere actoren.	C=1.2
1. Meerdere belangen		C=2
	De lobbyende actor toont in lobby kennis van de belangen van andere actoren, zonder hier direct tegen te strijden	C=2.1
	De lobbyende actor zet zich in om overlap te vinden in de verschillende belangen	C=2.2
	De lobbyende actor matigt zijn doelstelling om andere actoren tegemoet te komen	C=2.3
	Agree to disagree & respectvol met elkaar om gaan? ²⁵	C=2.4

²⁵ Dit moet dan gecheckt worden bij de Faunabescherming of dit zo is.

	Lobbyende actor onderneemt actie om doel van andere actor te realiseren, zonder dat hij er op het eerste oog baat bij heeft. ²⁶	C=2.5
	Er wordt over de lobbyende actor gezegd dat deze goed geluisterd heeft naar de verschillende belangen ²⁷	C=2.6

Lobbystrategie

Concept	Uiting	Code
Lobbystrategie (o.b.v. Mintzberg & Waters, 1985)		
Gerealiseerde lobbystrategie (niveau van acties)	Er zit een patroon in de ondernomen lobbyacties op gebied van strategische overwegingen	8
Intended strategy	De voorgenomen lobbyacties zijn vervat in een document	9.1
	De voorgenomen lobbyacties zijn besproken in een overleg ²⁸	9.2
Let wel; als er geen sprake is van een gerealiseerde lobbystrategie, kan ook niet gesproken worden van deliberate of emergente strategie.		
Deliberate strategie	De gehele organisatie onderschrijft deze intenties	10.1
	De plannen moeten worden gerealiseerd zoals gepland	10.2
Lerende strategie	Er zijn geen voorgenomen lobbyacties	Iets wat er niet is, kun je niet coderen (ontbreken van code 9)

²⁶ Door andere actoren eigenlijk te pleasen, hoop je op minder weerstand, of een makkelijker besluitvormingsproces.

²⁷ Let wel: dit is geen actie. Maar wordt wel stevig uitgesproken. Wat is dat dan waard?

²⁸ Deze code geeft aan dat lobbyacties intentioneel zijn, omdat ze besproken zijn in een overleg.

	Acties ontstaan als reactie op omgeving	11.1
--	---	------

Doelstellingen & doorwerking

Concept	Uiting	Code
Lobbydoelstelling	De voorkeuren van ~~Deltalings~~ lobbyende actor in een bepaald publiek besluitvormingsproces in relatie tot het te nemen besluit. ²⁹	12
Indien een voorkeur gespecificeerd kan worden in een aantal aspecten, wordt doorgenummerd: 12.1, 12.2 etc. Dan kan systematisch onderzocht worden welke aspecten van de doelstellingen eventueel instrumenteel doorwerken.		
	<i>Meeuwen</i>	
	Doelstelling: ontheffing realiseren:	12.1
	Doelstelling: minder onduidelijkheid in de ontheffing dan in de vorige ontheffing. Een voorbeeld van die onduidelijkheid is bijvoorbeeld de definitie van installatie.	12.2
	Doelstelling: ontheffing biedt meer flexibiliteit als het gaat om nesten bewerken.	12.3
	Doelstelling: ontheffing biedt ruimte om problemen bij looppaden, parkeerterreinen, kantoren aan te pakken.	12.4
	Doelstelling: de ontheffing voldoet wel voor droge bulkbedrijven in tegenstelling tot de huidige	12.5
	Doelstelling: Visdief (vogelsoort) opnemen in de ontheffing	12.6
	Doelstelling: Ontheffing verruimen naar 1000 meter rondom overslagplaats open goederen	12.7

²⁹ Doelstellingen van andere actoren spelen ook een rol in het besluitvormingsproces. Door deze mee te nemen, wordt de analyse waardevoller.

	Meeuwen verjagen met woestijnbuizerd	12.14
	<i>Blankenburgtunnel</i>	
	Deltalinqs heeft geen specifieke voorkeur voor het aan te leggen tracé.	12.8
	Deltalinqs pleit met gezamenlijk bedrijfsleven voor een andere tunnelcategorie	12.9
	Deltalinqs wilt het tracé zo snel mogelijk kunnen gebruiken	12.10
	Deltalinqs pleit voor Blankenburgverbinding	12.11
	Deltalinqs wil samen met andere belangenorganisaties de samenwerking met overheid intensiveren en de studie met prioriteit uit te werken.	12.15
	<i>Lokale lasten</i>	
	Deltalinqs pleit voor lagere lasten voor de havenondernemers, of meer investeringen vanuit de gemeente	12.12
	Deltalinqs pleit voor lagere lasten voor havenondernemers	12.13
A. Politieke doorwerking		
1. Instrumentele doorwerking in politiek besluit	De voorkeur van Deltalinqs komt in bepaalde mate terug in het publieke besluit genomen door een politiek orgaan.	13

	De lasten voor havenondernemers worden verlaagd.	13.13
	De overheid start een studie om de Tweede Westelijke Oeververbinding uit te werken	13.15
Indien een voorkeur gespecificeerd kan worden in een aantal aspecten, wordt ook bij het doorwerken op politiek niveau specifiek gecodeerd.		
Indien aspect 12.1 terugkomt in het besluit, wordt dat gecodeerd als 13.1		
2. agenderende doorwerking	Na een lobbyactie wordt over het dossier uit de desbetreffende lobby vergaderd door de Staten-Generaal	14.1
	Na een lobbyactie wordt over het dossier uit de desbetreffende lobby vergaderd door de gemeenteraad	14.2
	Na een lobbyactie wordt over het dossier uit de desbetreffende lobby vergaderd door de Provinciale Staten	14.3
3. Informerende doorwerking	Een of meerdere leden van een de Staten-Generaal stellen (al dan niet schriftelijk) vragen aan het kabinet of regering	15.1
	Een of meerdere leden van de Provinciale Staten stellen (al dan niet schriftelijk) vragen aan het College van Gedeputeerde Staten	15.2
	Een of meerdere leden van de Gemeenteraad stellen (al dan niet schriftelijk) vragen aan de het College van Burgemeester & Wethouders	15.3
B. Doorwerking in verkiezingsprogramma's	Het issue waarover gelobbyd is, komt terug in het verkiezingsprogramma.	16.1
C. Doorwerking op ambtelijk niveau		
1. Instrumentele doorwerking in ambtelijk besluit	De besluitvormingsbevoegdheid ligt bij het ambtelijk apparaat. (voorwaarde	17.0

	voor relevant zijn van deze vorm van doorwerking)	
<p>Indien een voorkeur gespecificeerd kan worden in een aantal aspecten, wordt ook bij het doorwerken op politiek niveau specifiek gecodeerd.</p> <p>Indien aspect 12.1 terugkomt in het besluit, wordt dat gecodeerd als 17.1</p>		
	Doorwerking van doelstelling 12.1	17.1
	Doorwerking van doelstelling 12.2	17.2
	Doorwerking van doelstelling 12.3	17.3
	Doorwerking van doelstelling 12.4	17.4
	Doorwerking van doelstelling 12.5	17.5 – (hangt samen met 17.3 en 17.2)

Lobby-ontvankelijkheid

Concept	Uiting	Code
Lobby-ontvankelijkheid	Besluitvormers zijn geïnteresseerd in mening van lobbyende actoren	19.1
	Issue staat al een langere periode op politieke agenda van besluitvormers	19.2
	Issue sluit aan bij politieke speerpunten van politiek besluitvormer	19.3
	Focusing event: recente gebeurtenis, relevant aan het issue	19.4
	Geen grote belangen ³⁰	19.7
	Issue sluit aan bij onderzoeken van besluitvormers ³¹	19.10

³⁰ Een paar keer is genoemd dat een lobbydoelstelling toch maar om een klein bedrag ging.

³¹ Even een nuancering van politieke speerpunten.

	Besluitvormer bereid lobby in openbaarheid te ontvangen ³²	19.11
	Issue kan meegenomen worden in nog op te stellen onderzoek ³³	19.12
	Issue sluit aan bij lopende beleidsprogramma's ³⁴	19.13
	Het besluit zou zonder de lobby ook genomen zijn ³⁵	19.14
	Issue is tijdens het juiste moment besproken	19.15
Negatieve ontvankelijkheid		
	De economische crisis speelt een zwaarwegende rol ³⁶	19.5
	Issue sluit niet aan bij speerpunten politieke besluitvormer ³⁷	19.6
	Haven is een groot gebied, met veel bedrijven. Aanpassing in financieel beleid heeft daardoor grote effecten op gemeentebegroting ³⁸	19.8
	Lobby van voorstanders is lastig, doordat zij zich minder manifesteren ³⁹ .	19.9

³² Komt voort uit ontvangst onderzoek bedrijfsleven door Eurlings

³³ Komt voort uit Blankenburgverbinding, waarbij de Tweede Westelijke Oeververbinding meegenomen kon worden in de MIRT-verkenning Rotterdam Vooruit

³⁴ Komt voort uit Randstad Urgent; zorgde voor conferentie waar bedrijfsleven haar business case voor de TWO kon aanbieden

³⁵ Uitgangspunt dat leges kostendekkend moeten zijn; als verwachte inkomsten toenemen, kan de prijs automatisch omlaag. Verlaging leges verkocht als cadeau, terwijl dat besluit ook zonder lobby genomen zou zijn.

³⁶ De economische situatie is een aantal keer als factor genoemd in besluitvormingsprocessen

³⁷ Precies de tegenhanger van 19.3; in dit geval wordt het lobbyen lastiger doordat speerpunten niet met elkaar overeenkomen

³⁸ Door één respondent twee keer genoemd als factor wat de lobby bemoeilijkt heeft.

³⁹ 1) Zo werkt de media: voorstanders van een overheidsbesluit zijn niet zo interessant. 2) Aanpassing, voorstanders van een verandering melden zich niet, omdat hun voordelen nog moeten blijken. Tegenstanders zien hun voorkeur verdwijnen, dus manifesteren zich wel.

Lobby op uitnodiging

Concept	Uiting	Code
	Lobby tijdens inspraakprocedures van Rijkswaterstaat naar aanbevelingen van Commissie Elverding ⁴⁰	20
	Lobby tijdens omgevings sessies van het Havenbedrijf Rotterdam gedurende hun onderzoek naar de Tweede Westelijke Oeververbinding. ⁴¹	21

---

⁴⁰ Bij de inspraakprocedures kon iedere belanghebbende, burger, overheid of maatschappelijke organisatie haar belangen kenbaar maken bij Rijkswaterstaat. Dit komt in drie vormen voor: 1) Zienswijze geven op notitie reikwijdte & detailniveau en diepgang plan-MER, 2) Meedenkbijeenkomsten, 3) Zienswijze geven op ontwerp Rijksstructuurvisie en plan-MER. Het is een afweging of dit een nieuwe code is, of dat dit als verregaande vorm van lobby-ontvankelijkheid geïnterpreteerd dient te worden. Ik heb ervoor gekozen om dit als nieuwe code op te nemen, omdat dit nadrukkelijk een uitnodiging aan alle actoren is om belangen kenbaar te maken. Het begrip lobby-ontvankelijkheid is in mijn ogen een contextuele variabele die de normale lobby, ingezet door de lobbyende actor, dient te nuanceren. Aangezien het initiatief nu bij de besluitvormende partij ligt, heb ik het als nieuwe code beschouwd.

⁴¹ Het Havenbedrijf heeft in haar studie ook omgevings sessies gehouden in het kader van strategisch omgevingsmanagement.